ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

AĞUSTOS 2017
CİLT: 4 SAYI: 2

JOURNAL OF INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC RESEARCHES

AUGUST 2017
VOLUME: 4 ISSUE: 2

www.joimar.com
2017

HAKKIMIZDA

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi 2014 yılında yayın hayatına girmiştir. Dergi yılda 3 kez olmak üzere Mayıs, Ağustos ve Aralık aylarında elektronik olarak yayımlanır. Derginin yayın kabul ettiği temel alanlar eğitim bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve spor bilimleridir. Dergimize yayınlanması için belirtilen bu alanlara uygun olan özgün makale, derleme, kitap bölümü ve olgu sunumları gönderilebilir.

Dergide yayınlanması için kabul edilen akademik çalışmalar dergi web sitesinde elektronik olarak yayınlanır. Dergiye gönderilen akademik çalışmalar editörün onayından geçtikten sonra hakem değerlendirmesi için alana hâkim hakemlere yönlendirilir. Her akademik çalışma en az iki hakem değerlendirmesine tabi tutulur. Editör gerekli gördüğü durumlarda akademik çalışmayı ikiden daha fazla hakemin değerlendirmesine sunabilir. Ancak şartlar ne olursa olsun hem editör hem de derginin diğer yönetim organları hiçbir makaleye dergide yayınlanması için öncelik vermez. Ayrıca her akademik çalışma konu ile ilgili hakemlere yönlendirilirken editör veya dergi yönetim organlarının hakemlerin kararları üzerinde etkide bulunmaları söz konusu olamaz.

Günümüzde akademisyenler başta olmak üzere akademik çalışmalar yapan diğer bilim insanlarının en fazla karşılaştıkları sorunların başında akademik çalışmalarının uzun değerlendirme sürelerine tabi tutulması gelmektedir. Dergimiz bilim insanlarının bu sorunu ortadan kaldırmak ve dergiye gönderilen akademik çalışmalara ilişkin hakem görüşlerinin en kısa sürede neticelenmesi için gerekli hassasiyeti göstermektedir. Bunun yanında dergimiz aşağıda yer alan indeks ve dizinlerde taranmaktadır.

International Scientific Indexing
International Institute of Organized Research
Advanced Science Index
Indian Science Index
Infobase Index
General Impact Factor
Scientific Indexing Services
Türk Eğitim İndeksi
Eurasian Scientific Journal Index
Open Academic Journals Index
Directory of Indexing and Impact Factor
Cite Factor Academic Scientific Journals
Researchbib Academic Resource Index
Bibliothekssystem Universität Hamburg
World Catalogue of Scientific Journals
SJIF Scientific Journal Impact Factor
Scholarsteer Scholary Information
Cosmos Impact Factor
Academic Keys
İdeal Online
Acar Index
Jifactor

ABOUT US

Journal Of International Multidisciplinary Academic Researches entered into the life in 2014.It is published electronically in May, August and December, three times a year. Base fields of the journal are educational sciences, social sciences, health sciences and sport sciences. Unique articles, collections, book sections and case reports can be sent to the journal for publication. Academic studies accepted for the publication on the articles are published on the journal website electronically. Academic studies sent to the journal are directed to the specialist referees after it was certifiec by the editor. Each academic study is subjected to at least two referee assessmentsWhen the editor finds the evaluation of the study necessary, he can send the study to referees more than two. However, under all circumstances, both the editor and the other managing bodies of the articles can not give priority to any article to be published on the journal. Furthermore, while every academic study is directed to the referees interested in the topic, the editor or managing bodies of the journal can't have any effect on the decisions of the referees.

In this day and time, particulary academicians and other scientists doing academic researches say that the most common difficulty they encountered during their researches was that the academic studies had been subjected to long assessment process. Our journal displays the necessary sensitivity in order to clear the problems and provide the academic studies with results as soon as possible. Additionally, our journal is scanned in the folowing indexes and lists.

International Scientific Indexing
International Institute of Organized Research
Advanced Science Index
Indian Science Index
Infobase Index
General Impact Factor
Scientific Indexing Services
Index of Turkish Education
Eurasian Scientific Journal Index
Open Academic Journals Index
Directory of Indexing and Impact Factor
Cite Factor Academic Scientific Journals
Researchbib Academic Resource Index
Bibliothekssystem Universität Hamburg
World Catalogue of Scientific Journals
SJIF Scientific Journal Impact Factor
Scholarsteer Scholary Information
Cosmos Impact Factor
Academic Keys
İdeal Online
Acar Index
Jifactor

ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
(E-ISSN: 2149-2166)

YAYIN KURULU

EDİTÖR	**Kurum**
Dr. Oğuzhan ÖZALTIN	Süleyman Demirel Üniversitesi
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ	
Okt. Mesut HEKİM	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
SEKRETARYA	
Hakan HEKİM	Sakarya Üniversitesi
Mehmet TOKGÖZ	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Oğuz GÜRKAN	Bozok Üniversitesi
Servet REYHAN	Siirt Üniversitesi
Yılmaz YÜKSEL	Erzurum Teknik Üniversitesi
HAKEM KURULU	
Dr. Ahmet ŞAHİN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Ahmet TALİMCİLER	Ege Üniversitesi
Dr. Arzu Gürdoğan	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Asiye Ayben Çelik	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Ayfer AYDINER BOYLU	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Ayşe Derya IŞIK	Bartın Üniversitesi
Dr. Barbaros Serdar ERDOĞAN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Dolunay ŞENOL	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Elif BOZYİĞİT	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Esma ESGİN GÜNDER	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Gökhan ÇOBANOĞLU	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Gönenç HONGUR	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Gül ÖZKAYA	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Gülay GÜNAY	Karabük Üniversitesi
Dr. Gülten HERGÜNER	Sakarya Üniversitesi
Dr. Hale YAMANER OKTAN	Ege Üniversitesi
Dr. Hande ŞAHİN	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Hanna STAKHEYENA	Boğaziçi Üniversitesi
Dr. Hayri AYDOĞAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Huriyet Bilge	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Mehmet ŞAHİN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Metin SAYIN	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Muharem Cufta	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Murat ÇALIŞOĞLU	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Dr. Murat GÖK	Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Dr. Murat KEÇE	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Mustafa TALAS	Ömer Halis Demir Üniversitesi
Dr. Nilgün VURGUN	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nizami DURAN	Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr. Nurten DİNÇ	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Özkan YILDIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Özkan YILDIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Perihan ŞARA	Uşak Üniversitesi
Dr. Semra AKAR ŞAHİNGÖZ	Gazi Üniversitesi
Dr. Sırrı Cem DİNÇ	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Sibel ERKAL	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Suat KOLUKIRIK	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Tonguç VARDAR	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Turan IŞIK	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Türkay Türkoğlu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Zafer Durdu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Zeynel TURAN	Yüzüncü Yıl Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

	Sayfalar
"UEFA-TFF Coaching Convention" Çerçevesinde Antrenörlük Eğitimi Alan Futbol Antrenörlerinin İş Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi **Yazarlar:** Hayri Aydoğan, Sait Bardakçı, Emin Özdemir	**1-16**
Yüksekokul Öğrencilerinin Öz Yeterlilik Algıları ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki **Yazarlar:** Semra Tetik, Özlem Işık	**17-25**
Futbolcularda Aerobik Yorgunluğun Dinamik Denge Performansına Etkisi **Yazarlar:** Özkan Güler, Ahmet Atlı, Fatma Neşe Şahin, Gülfem Ersöz	**26-34**
Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Sporla İlgili Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi **Yazar:** Oktay Yiğit	**35-46**
Avrupa futbol liglerinin üçüncü bölge hücum organizasyonlarının analizi **Yazarlar:** Yılmaz Yüksel, Ramazan Taşçıoğlu, Ali Onur Cerrah	**47-58**
Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Örgütsel Sosyalleşme Düzeylerinin İncelenmesi (Siirt İli Örneği) **Yazarlar:** Erhan Şahin, Ahmet Arslan, Reşat Sadık	**59-74**
Çalışan Bedensel Engelli Bireylerin Yaşam Tatmini Örgütsel Bağlılık Ve İş Tatmini Düzeylerinin İncelenmesi **Yazarlar:** Erdi Kaya, Fikret Soyer, İhsan Sarı	**75-86**
Türk Film Müziklerinde Geleneksel Motifler (Cahit Berkay Örneği) **Yazar:** Songül Çakmak	**87-103**
Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Sınıf Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi (Burdur Örneği) **Yazarlar:** Mesut Hekim, Mehmet Tokgöz, Yılmaz Yüksel	**104-111**

TABLE OF CONTENTS

	Pages
"UEFA-TFF Coaching Convention" Investigation In Terms of Variations of Some Football Coach Trainer Education Area Within The Framework of The Job Satisfaction **Authors:** Hayri Aydoğan, Sait Bardakçı, Emin Özdemir	**1-16**
Relationship Between Self-Efficacy Perception of Vocational High School Students and Their Communacation Skills **Authors:** Semra Tetik, Özlem Işık	**17-25**
The Effects of Aerobic Fatigue on Dynamic Balance Ability in Soccer Players **Authors:** Özkan Güler, Ahmet Atlı, Fatma Neşe Şahin, Gülfem Ersöz	**26-34**
An Examination Of The Problem Solving Skills Of University Students According To Several Variables That Are Related To Sports **Author:** Oktay Yiğit	**35-46**
Third Zone Attacking Organization Analysis Of European Football Leagues **Authors:** Yılmaz Yüksel, Ramazan Taşçıoğlu, Ali Onur Cerrah	**47-58**
Organized Physical Education And Sport Teachers Investigation Of Socialization Levels (Siirt City Sample) **Authors:** Erhan Şahin, Ahmet Arslan, Reşat Sadık	**59-74**
Examining Life Satisfaction, Organizational Commitment And Job Satisfaction Levels Of The Employed Individuals With Physical Disabilities **Authors:** Erdi Kaya, Fikret Soyer, İhsan Sarı	**75-86**
Traditional Motives In Turkish Film Musics (The Case Of Cahit Berkay) **Author:** Songül Çakmak	**87-103**
Examination Of Attidues Of Middle School Students Towards Physical Education Lesson According To Gender And Class Variables (Burdur Example) **Authors:** Mesut Hekim, Mehmet Tokgöz, Yılmaz Yüksel	**104-111**

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

"UEFA-TFF COACHİNG CONVENTİON" ÇERÇEVESİNDE ANTRENÖRLÜK EĞİTİMİ ALAN FUTBOL ANTRENÖRLERİNİN İŞ DOYUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ[1]

"UEFA-TFF COACHING CONVENTION" INVESTIGATION IN TERMS OF VARIATIONS OF SOME FOOTBALL COACH TRAINER EDUCATION AREA WITHIN THE FRAMEWORK OF THE JOB SATISFACTION

[2]Hayri AYDOĞAN, [3]Sait BARDAKÇI, [4]Emin ÖZDEMİR*

e-mail: HAYRIAYDOGAN@hotmail.com

ÖZET
Yapılan bu araştırmada futbol antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2016 ve 2017 yıllarında Türkiye Futbol Federasyonu tarafından Türkiye'de düzenlenen UEFA ELİT-A, UEFA-A ve UEFA-B antrenörlük eğitimi kurslarına davet edilen 174 futbol antrenörü dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan antrenörlerin demografik özelliklerinin tespit edilmesinde kişisel bilgi formundan, iş doyum düzeylerinin tespit edilmesinde ise Minnesota İş Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde IBM SPSS 22 programında "tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi ve çoklu karşılaştırma (Post Hoc.) testlerinden olan TUKEY çoklu karşılaştırma testinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonunda futbol antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin yaş, gelir düzeyi ve profesyonel düzeyde futbol oynama süresi değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna karşılık futbol antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin medeni durum, eğitim düzeyi ve amatör olarak futbol oynama süresi değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$). Sonuç olarak sosyo-demografik değişkenlerin futbol antrenörlerinde iş doyumunu bazı açılardan etkilediği söylenebilir.
Anahtar kelimeler: Futbol antrenörleri, iş doyumu, demografik değişkenler

ABSTRACT
In this study, it was aimed to examine the level of job satisfaction of football coaches according to some demographic variables. The survey included 174 soccer coaches invited to the UEFA ELITE-A, UEFA-A and UEFA-B coaching courses organized in Turkey by the Turkish Football Federation in 2016 and 2017. Personal information form was used to determine the demographic characteristics of the coaches participating in the survey, and Minnesota Job Satisfaction Scale was used when job satisfaction levels were determined. The statistical analysis of the data obtained was based on the IBM SPSS 22 program, "One way analysis of variance (ANOVA) test and Multiple comparison test (TUKEY) which is a multiple comparison (Post Hoc) test. At the end of the study, it was found that there were statistically significant differences in the level of job satisfaction of football coaches according to age, income level and duration of professional playing football ($p <0.05$). On the other hand, it was found that the level of job satisfaction of football coaches did not show statistically significant difference according to marital status, education level and duration of playing amateur soccer statistically ($p> 0.05$). As a result, it can be said that socio-demographic variables affect job satisfaction in football coaches.
Keywords: Football coaches, job satisfaction, demographic variables

JEL CODE: L83

[1]Yapılan bu araştırma IV. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

[2]Yrd. Doç .Dr. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, Türkiye
[3]Arş. Gör. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, Sivas, Türkiye
[4]Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi ABD, Burdur, Türkiye

GİRİŞ

İş doyumu; ilk olarak 1920'li yıllarda ortaya çıkmış bir kavram olup, 1940'lı yıllardan itibaren daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. İş yaşamında insanların işlerine yönelik bazı deneyimler kazanmasına, bunun yanında iş ortamında bazı duygular kazanmasına zemin hazırlamaktadır. İnsanların her iş gününde çalıştıkları iş yerinde geliştirdikleri duygusal birikimler zamanla işe yönelik bazı tutumlar oluşmasına neden olmaktadır (Aşık, 2010: 31; Eğinli, 2009: 36). Kavramsal açıdan ele alındığı zaman iş doyumu "çalışanların sahip oldukları işlerine yönelik oluşturdukları tutum" şeklinde tanımlanmaktadır. Çalışanların yaptıkları işlerde mutlu olmaları ya da yaptıkları işleri sevmeleri iş doyumu kavramı içerisinde değerlendirilmektedir (Karcıoğlu ve Akbaş, 2010: 140). Çalışkan (2005: 9) tarafından yapılan çalışmada iş doyumu "işi sevme, işe bağlılık ve kendisini işe verme gibi konularda çalışanların duydukları hoşnutluk" şeklinde tanımlanmıştır. Yelboğa (2007: 1) ise iş doyumunu "çalışanın işini yapması karşılığı duyduğu manevi haz" şeklinde tanımlamıştır.
İnsanlar günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü iş ortamında geçirmektedirler. Çalıştıkları işlerde gerek ekonomik gerekse de psikolojik beklentileri karşılanan insanlar mutlu olmaktadırlar. Bu nedenle iş doyumu insan yaşamında hem ekonomik hem de psikolojik açıdan önemli bir olgu olarak nitelendirilmektedir (Can ve diğerleri, 2009: 229; Soyer ve diğerleri, 2010: 517). Çalışanların iş doyum düzeylerini etkileyen birçok unsur bulunmaktadır (Yerlisu ve Çelenk, 2008: 89). İş doyumunu etkileyen unsurlar genel olarak bireysel ve örgütsel unsurlar şeklinde iki grupta ele alınmaktadır. İş doyumunu etkileyen bireysel unsurların başında cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve iş tecrübesi gibi demografik parametreler gelmektedir. İş doyumunu etkileyen örgütsel unsurların başında ise ücret, işin niteliği, çalışma arkadaşları, yükselme olanakları ve çalışma koşulları gelmektedir (Uyar ve Sunay, 2016: 3340). İş doyumunu etkileyen unsurların incelenmesi sadece işe yönelik tutumların değerlendirilmesi açısından değil, aynı zamanda hem bireysel hem de örgütsel açıdan iş performansının değerlendirilmesinde de önemlidir (Dixon ve Warner, 2010: 139).

Spor olgusu geçmişten günümüze kadar süregelen, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan gelişimini devam ettiren bir olgudur (Doğan, 2016: 1). Spor dalları içerisinde futbol, dünyadaki en popüler spor dalları arasında yer almaktadır. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında futbolun hem seyircileri hem de oyuncuları eğlendirmesi, bunun yanında izleyenlere ve oyunculara zevk vermesi gelmektedir (Soyer ve diğerleri, 2010: 517). Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de futbol oyunu ciddi izleyici kitlesine sahip popüler bir spor dalı olarak bilinmektedir (Kargün ve diğerleri, 2012: 31). Futbolda başarıyı etkileyen unsurlar arasında antrenörlerin önemli bir yere sahip oldukları bilinmektedir. Çünkü sporcuların teknik ve taktik anlamında performanslarının geliştirilmesi için iyi bir yönlendiriciye gereksinim duyulmaktadır. Bu süreçte antrenörler sporcuların teknik ve taktik performanslarının geliştirilmesine, buna paralel olarak sportif başarının yakalanmasına katkı sağlamaktadırlar (Yerlisu, 2006: 48). Bu nedenle spor alanında antrenörlük önemli bir meslek dalı olarak nitelendirilmektedir (Güneş, 2016: 2).

Antrenörlük, Türkiye'de meslek olma aşamasında yer alan bir uğraş olarak nitelendirilmektedir. Futbol antrenörlüğü her ne kadar profesyonel düzeyde bir meslek gibi görünse de ülkelerin antrenörlere sundukları imkânlar bu mesleğin henüz profesyonel düzeyde bir meslek dalı olarak nitelendirilmemesine neden olmaktadır. Antrenörlüğün

profesyonel düzeyde bir meslek olarak tanınmaması antrenörlerin iş doyumlarını dolaylı olarak etkilemekte, buna paralel olarak antrenörlerin sporcu yetiştirme konusunda sorunlar yaşamalarına ve sportif derece elde etmelerine engel olmaktadır (Yerlisu, 2006: 48). Bu noktada antrenörlerin mesleki açıdan yüksek performans sergilemelerinde iş doyum düzeylerini etkileyen unsurların incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Literatürde farklı meslek gruplarında bulunan çalışanlar üzerinde iş doyumunun ele alındığı birçok araştırma bulunmasına karşılık, antrenörler üzerinde gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı olduğu görülmekle beraber (Odabaş-Özgür ve diğerleri, 2016: 67), uluslararası literatürde antrenörlerin iş doyum düzeyleri spor yönetimi alanında üzerinde sıklıkla durulan konular arasında yer almaktadır (Dixon ve Warner, 2010: 139). Bu kapsamda Türkiye'de antrenörlerin iş doyumlarını etkileyen unsurların akademik açıdan incelenmesinin sportif performansın arttırılmasına katkı sağlayacağına vurgu yapılmaktadır (Doğan, 2016: 2). Bu kapsamda yapılan bu çalışmada da futbol antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Modeli

Yapılan bu araştırmada spor bilimleri alanında sıklıkla kullanılan gözleme dayalı (görgül) araştırma modellerinden tarama tipi araştırma modelinden yararlanılmıştır. Bilindiği gibi gözleme dayalı gerçekleştirilen akademik çalışmalarda araştırmacılar hipotezleri test etmek amacıyla elde edilen verileri istatistiksel analize dâhil etmektedir. Gözleme dayalı araştırma modelleri içerisinde yer alan tarama tipi araştırmalar büyük örneklem gruplarının araştırmaya konu olan özelliklerinin (yaş, cinsiyet, medeni durum vb.) belirlenmesinde kullanılan betimsel araştırma yöntemi olarak bilinmektedir (Can, 2014: 8).

Araştırma Grubu

Yapılan bu araştırmaya 2016 ve 2017 yıllarında Türkiye'de düzenlenen UEFA ELİT-A, UEFA-A ve UEFA-B antrenörlük eğitimi kurslarına davet edilen 174 gönüllü "Futbol Antrenörü" dâhil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan antrenörlerin sahip oldukları demografik özelliklerin tespit edilmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Katılımcıların iş doyum düzeylerinin tespit edilmesinde ise "Minnesota İş Doyum Ölçeği" kullanılmıştır. Weiss, Davis, England ve Lofguist (1967) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye geçerlik ve güvenirlik çalışması Baycan (1985) tarafından yapılmış, Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa değeri 0.77 tespit edilmiştir (Akt: Yelboğa, 2007: 6).

Minnesota İş Doyum Ölçeği 5'li Likert türünde olup, 20 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçek maddelerine verilen yanıtlar hiç memnun değilim (1), memnun değilim (2), kararsızım (3), memnunum (4) ve çok memnunum (5) arasında derecelendirilmektedir. Ölçekte tersten puanlanan herhangi bir madde yer almamaktadır. Ölçekte içsel doyum ve dışsal doyum olmak üzere iki alt boyut bulunmakta olup, tüm maddeler ise genel iş doyumunu ölçmektedir. Ölçek alt boyutları ve genel iş doyumuna ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir;

İçsel doyum: Ölçekte yer alan 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16 ve 20. Maddeler içsel doyum düzeyini belirlemektedir. Başarı, tanınma veya takdir edilme, yükselme, işin kendisi, işin sorumluluğu ve terfiye bağlı görev değişikliği gibi işin içsel niteliğine ilişkin memnuniyetle ilgili maddelerden oluşmaktadır. Bu boyutun maddelerinden elde edilen puanlarının 12'ye bölünmesi ile İçsel Doyum puanı elde edilmektedir.

Dışsal doyum: Ölçekte yer alan 5, 6, 12, 13, 14, 17, 18 ve19 maddeler dışsal doyum düzeyini ölçmektedir. İşletme politikası ve yönetimi, çalışma ve astlarla ilişkiler, çalışma koşulları, denetim şekli, yönetici ve ücret gibi işin çevresine ait maddelerden oluşmaktadır. Dışsal doyumu ölçmede kullanılan maddelerinden elde edilen puanların toplamının 8'e bölünmesi ile dışsal doyum puanı elde edilmektedir. Genel iş doyumu ise; ölçekte yer alan tüm maddelerin toplamı genel iş doyumunu ölçmektedir (Yelboğa, 2007: 7).

İstatistiksel Analiz

Araştırmada normallik varsayımının analizinde Kolmogorov-Smirnov testi, bağımsız iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplar için "(t) testi", üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamalarının karşılaştırılması için "tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi ve çoklu karşılaştırma (Post Hoc.) testlerinden olan TUKEY çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Söz konusu istatistiksel yöntemlerin uygulamasında "IBM SPSS 22" lisanslı paket programından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların iş doyumu ölçeğinden aldıkları toplam puan hesaplanarak elde edilen genel iş doyumu değişkenine ve alt faktörleri olan içsel doyum ve dışsal doyum değişkenlerine ait bazı betimleyici istatistikler Tablo 1'de verildiği gibidir. Ayrıca her üç değişkenin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov Normallik testi ile incelenmiş ve bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. İş Doyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

	N	Ort.	ss.	Çarpıklık	Basıklık	Minimum	Maksimum
İçsel Doyum	174	44,63	7,96	-0,979	1,869	12	60
Dışsal Doyum	174	26,79	6,08	-0,223	0,269	8	40
İş Doyumu	174	71,43	12,78	-0,638	1,291	20	100

Tablo 2. Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	**sd**	**p**
İçsel Doyum	0,129	19	0,000
Dışsal Doyum	0,103	19	0,000
İş Doyumu	0,082	19	0,006

Tablo 2'deki Kolmogorov-Smirnov Testi bulgularına göre hem genel iş doyumu puanlarının hem de alt faktörleri olan içsel doyum ve dışsal doyum puanlarının normal dağılım

göstermediği görülmektedir (p<0.05). Bu durumda özellikle likert ölçek üzerinden elde edilen verilerin normallik kriteri olarak literatürde kabul gören çarpıklık katsayısının ±1 aralığında, basıklık katsayısının ise ±2 aralığında olması gerektiği (Tabachnick ve Fidell, 2013) dikkate alınmıştır. Tablo 1'deki her üç değişkeninin çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alındığında üç değişkenin de normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir. Buna göre iş doyumu ve alt faktör puanlarının demografik çeşitli değişkenler bakımından farklılık gösterip göstermediğinin araştırılmasında benlik saygısı için olduğu gibi parametrik istatistiksel yöntemler kullanılacaktır.

Yaşa Göre İş Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

Futbol antrenörlerinin genel iş doyumu puanlarının ve alt faktör puanlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. ANOVA testinin varsayımlarından birisi gruplara ait varyansların homojen olmasıdır. Öncelikle bu varsayımın sağlanıp sağlanmadığını test etmek için Levene varyansların homojenliği testi uygulanmış ve her üç değişken için de yaş gruplarına ait varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir (p>0,05). Normallik varsayımının yanı sıra bu varsayımın da sağlanmasıyla birlikte yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 3'deki gibidir.

Tablo 3. Yaşa Göre İş Doyumu Puanlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Doyum	**Gruplar Arası**	551,959	2	275,980	4,529	0,012
	Gruplar İçi	10420,501	171	60,939		
	Toplam	10972,460	173			
Dışsal Doyum	**Gruplar Arası**	48,215	2	24,108	0,649	0,524
	Gruplar İçi	6350,336	171	37,136		
	Toplam	6398,552	173			
İş Doyumu	**Gruplar Arası**	728,220	2	364,110	2,263	0,107
	Gruplar İçi	27510,309	171	160,879		
	Toplam	28238,529	173			

Tablo 3'deki bulgulara göre futbol antrenörlerinin genel iş doyumu (F=2,263; p>0.05) ve dışsal doyum (F=0,649; p>0.05) puanlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği, içsel doyum (F=1,135; p>0.05) puanlarının ise anlamlı bir farklılık gösterdiği söylenebilir. İçsel doyum puanlarındaki bu farklılığın hangi yaş grupları arasındaki farklılıktan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Yaş Gruplarına Göre Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

		Ortalamalar Farkı	p
35 Yaş Altı	**36-42 Yaş Arası**	-4,073	0,017*
	43 Yaş ve Üzeri	-3,469	0,044*
36-42 Yaş Arası	**35 Yaş Altı**	4,073	0,017*
	43 Yaş ve Üzeri	0,604	0,908

Tablo 4'deki bulgulara göre 35 yaş altı antrenörler ile diğer iki ileri yaş grubu antrenörlerin içsel doyum puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Diğer bir deyişle 35 yaş altı antrenörlerin ortalama içsel doyum puanı ileriki yaşlara göre daha düşüktür denilebilir. Sonuç olarak antrenörlerin içsel doyumları genç yaşlarda ileriki yaşlara göre daha düşüktür.

Medeni Duruma Göre İş Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

Futbol antrenörlerinin genel iş doyumlarına ve alt faktörlerine ait puanların antrenörlerin medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ise bağımsız gruplar için t testi ile test edilmiştir. Yine öncelikle Levene varyansların homojenliği testi yapılmış ve test sonucunda üç değişken için de varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir (p>0,05). Varyansların homojenliği varsayımının da sağlanmasıyla birlikte yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 5'deki gibidir.

Tablo 5. Medeni Duruma Göre İş Doyumu Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	Ort.	Std. Sapma	t	p
İçsel Doyum	**Evli**	140	44,4286	8,11087	**-0,683**	**0,495**
	Bekar	34	45,4706	7,38235		
Dışsal Doyum	**Evli**	140	26,6429	6,00847	**-0,660**	**0,510**
	Bekar	34	27,4118	6,42966		
İş Doyumu	**Evli**	140	71,0714	12,97072	**-0,740**	**0,460**
	Bekar	34	72,8824	12,01455		

Tablo 5'deki bulgulara göre futbol antrenörlerinin genel iş doyumu (t=-0,740; p>0.05), içsel doyum (t=-0,683; p>0.05) ve dışsal doyum (t=-0,660; p>0.05) puanları medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Eğitim Durumuna Göre İş Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

Eğitim durumuna göre futbol antrenörlerinin genel iş doyumu ve alt faktör puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Öncelikle Levene varyansların homojenliği testi dikkate alınmış ve her üç değişken için de gruplara ait varyansların homojen olduğu belirlenmiştir (p>0,05). Sonrasında yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6. Eğitim Durumuna Göre İş Doyumu Puanlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Doyum	**Gruplar Arası**	35,075	4	8,769	0,258	0,855
	Gruplar İçi	752,083	14	53,720		
	Toplam	787,158	18			
Dışsal Doyum	**Gruplar Arası**	16,298	4	4,075	0,762	0,517
	Gruplar İçi	174,333	14	12,452		
	Toplam	190,632	18			
İş Doyumu	**Gruplar Arası**	6,741	4	1,685	0,219	0,883
	Gruplar İçi	1554,417	14	111,030		
	Toplam	1561,158	18			

Tablo 6'daki bulgulara göre futbol antrenörlerinin genel iş doyumu (F=0,219; p>0.05), içsel doyum (F=0,258; p>0.05) ve dışsal doyum (F=0,762; p>0.05) puanları eğitim durumuna göre de anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bulgular doğrultusunda sonuç olarak antrenörlerin eğitim düzeyleri arttıkça iş doyumlarının herhangi bir şekilde etkilenmediği söylenebilir. Futbol antrenörlerinin iş doyumu ve alt boyut puanlarının amatör düzeyde futbol oynama süresine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yine tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Yine öncelikle Levene varyansların homojenliği testi yapılarak üç değişken için de varyansların homojen olduğu tespit edilmiş (p>0,05) ve daha sonra uygulanan ANOVA testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Amatör Futbol Oynama Süresine Göre İş Doyumu Puanlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Doyum	**Gruplar Arası**	348,817	4	87,204	1,387	0,240
	Gruplar İçi	10623,642	169	62,862		
	Toplam	10972,460	173			
Dışsal Doyum	**Gruplar Arası**	158,236	4	39,559	1,071	0,372
	Gruplar İçi	6240,316	169	36,925		
	Toplam	6398,552	173			
İş Doyumu	**Gruplar Arası**	846,781	4	211,695	1,306	0,270
	Gruplar İçi	27391,748	169	162,081		
	Toplam	1561,158	18			

Tablo 7'deki bulgular göz önünde bulundurulursa futbol antrenörlerinin hem genel iş doyumu (F=1,306; p>0.05) hem içsel doyum (F=1,387; p>0.05) hem de dışsal doyum (F=1,071; p>0.05) puanları amatör düzeyde futbol oynama süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Profesyonel Futbol Oynama Süresine Göre İş Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

Futbol antrenörlerinin genel iş doyumu ve alt faktör puanlarının profesyonel düzeyde futbol oynama süresine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yine tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Levene varyansların homojenliği testi dikkate alınarak üç değişken için de varyansların homojen olduğu belirlenmiş (p>0,05) ve sonrasında yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Profesyonel Futbol Oynama Süresine Göre İş Doyumu Puanlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Doyum	**Gruplar Arası**	734,684	4	183,671	3,032	0,019
	Gruplar İçi	10237,776	169	60,579		
	Toplam	10972,460	173			
Dışsal Doyum	**Gruplar Arası**	348,744	4	87,186	2,436	0,049
	Gruplar İçi	6049,808	169	35,798		
	Toplam	6398,552	173			
İş Doyumu	**Gruplar Arası**	1919,420	4	479,855	3,081	0,018
	Gruplar İçi	26319,109	169	155,734		
	Toplam	28238,529	173			

Tablo 8'deki bulgulara göre futbol antrenörlerinin hem genel iş doyumu (F=3,081; p<0.05) hem içsel doyum (F=3,032; p<0.05) hem de dışsal doyum (F=2,436; p<0.05) puanları profesyonel düzeyde futbol oynama süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların hangi gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığını belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey testi sonucunda her üç değişken için de farklılığın 0-2 yıl arasında profesyonel düzeyde futbol oynayan antrenörler ile 7-8 yıl profesyonel düzeyde futbol oynayan antrenörler arasındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Ayrıca her üç değişken için de 7-8 yıl grubunun ortalaması 0-2 yıl grubuna göre anlamlı derecede yüksektir. Bu sonuçlara göre antrenörlerin profesyonel düzeyde futbol oynama süreleri arttıkça hem içsel doyumları, hem dışsal doyumları hem de genel iş doyumları artmaktadır.

Antrenör Kazancına Göre İş Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

Futbol antrenörlerinin iş doyumu ve alt boyut puanlarının aylık kazanç durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yine tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiştir. Öncelikle dikkate alınan Levene varyansların homojenliği testi sonucuna göre varyansların homojen olduğu belirlenmiştir (p>0,05). Sonrasında yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Antrenör Kazancına Göre İş Doyumu Puanlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Doyum	**Gruplar Arası**	213,245	2	106,623	1,695	0,187
	Gruplar İçi	10759,215	171	62,919		
	Toplam	10972,460	173			
Dışsal Doyum	**Gruplar Arası**	320,520	2	160,260	4,509	0,012
	Gruplar İçi	6078,032	171	35,544		
	Toplam	6398,552	173			
İş Doyumu	**Gruplar Arası**	1029,551	2	514,776	3,235	0,042
	Gruplar İçi	27208,978	171	159,117		
	Toplam	28238,529	173			

Tablo 9'daki bulgulara göre futbol antrenörlerinin içsel doyum puanları ($F=1,695$; $p>0.05$) aylık kazançlarına göre anlamlı bir farklılık göstermezken dışsal doyum ($F=4,509$; $p<0.05$) ve genel iş doyumu ($F=3,235$; $p<0.05$) puanlarının ise anlamlı bir farklılık gösterdiği söylenebilir.

Bu aşamada dışsal doyum ve genel iş doyumu puanlarındaki farklılığın hangi gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 10'daki gibidir.

Tablo 10. Aylık Kazanca Göre Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

			Ortalamalar Farkı	p
Dışsal Doyum	0-1500 TL	1501-2500 TL	-2,886	0,114
		2501 TL üzeri	-2,661	0,021*
	1501-2500 TL	0-1500 TL	2,886	0,114
		2501 TL üzeri	-0,225	0,988
İş Doyumu	0-1500 TL	1501-2500 TL	-4,285	0,339
		2501 TL üzeri	-5,062	0,044*
	1501-2500 TL	0-1500 TL	4,285	0,339
		2501 TL üzeri	0,778	0,968

Tablo 10'daki bulgulara göre hem dışsal doyum hem de genel iş doyumu puanları aylık kazancı 1500 TL altında olan antrenörler ile 2501 TL üzerinde olan antrenörler arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Diğer bir deyişle aylık kazancı 2500 TL'nin üzerinde olan antrenörlerin dışsal ve genel iş doyumları aylık kazancı 1500 TL'nin altında olan antrenörlere göre daha yüksektir. Buradan hareketle antrenörlerin kazancı arttıkça dışsal doyumlarının ve genel iş doyumlarının arttığı söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan antrenörlerin yaş grubu değişkenine göre iş doyumları değerlendirildiği zaman, antrenörlerin genel iş doyumu ile dışsal iş doyumu düzeylerinin yaş grubu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği, buna karşılık içsel iş doyumu düzeylerinin yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, daha büyük yaş grubunda bulunan antrenörler ile kıyaslandığı zaman 35 ve altı yaş grubunda bulunan antrenörlerin içsel iş doyum düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bilindiği gibi yaş unsuru iş doyumunu etkileyen bireysel faktörler arasında yer almaktadır (Uyar ve Sunay, 2016: 3340). Literatürde yer alan benzer çalışma bulguları da iş doyumunun yaş grubu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır (Uyar ve Sunay, 2016: 3343). Karataş ve diğerleri (2013: 38) tarafından futbol hakemleri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada da hakemlerin içsel doyum düzeylerinin büyük yaş grubunda bulunan hakemler lehine yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulguların aksine yapılan bazı çalışma bulguları hem futbol hem de diğer spor dallarında görevli antrenörlerinde iş doyumunun yaş grubu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır (Yerlisu, 2006: 51; Soyer ve diğerleri, 2010: 522; Yerlisu ve Çelenk, 2008: 87; Çap, 2016: 73; Ulucan, 2008: 4).

Medeni durum değişkenine göre ele alındığı zaman araştırmaya katılan antrenörlerin içsel ve dışsal iş doyum düzeyleri ile genel iş doyumlarının medeni durum değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde yer alan birçok araştırmada da medeni durum değişkeninin iş doyumu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur (Kargün ve diğerleri, 2012: 30; Odabaş-Özgür ve diğerleri, 2016: 69). Soyer ve diğerleri (2010: 521) tarafından futbol antrenörleri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada antrenörlerin iş doyumlarını etkileyen demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, toplam 266 futbol antrenörünün dâhil edildiği araştırmanın sonunda antrenörlerin iş doyum düzeylerinin medeni durum değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ulucan (2008:) tarafından profesyonel futbol kulüplerinde görev yapan antrenörler üzerinde gerçekleştirilen çalışmada da medeni durum değişkeninin iş doyumu üzerinde anlamlı bir belirleyici olmadığı rapor edilmiştir.

Eğitim düzeyi iş doyumunu etkileyen bireysel unsurlar arasında yer almakta olup (Uyar ve Sunay, 2016: 3340), literatürde yer alan araştırma bulguları da bu görüşü desteklemektedir (Ekici ve diğerleri, 2009: 85; Yaşar, 2015: 84; Doğan, 2016: 6). Futbol antrenörleri üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada eğitim düzeyinin iş doyumu üzerinde nemli bir belirleyici olduğu belirlenmiş, elde edilen bulgulara göre antrenörlük kursları ile futbol antrenörü olan bireyler ile kıyaslandığı zaman üniversite mezunu olarak futbol antrenörü olan bireylerin daha yüksek iş doyumuna sahip oldukları rapor edilmiştir (Sunay, 1998: 22). Buna karşılık yapılan birçok çalışmada antrenörlerin ve spor alanındaki diğer mesleklere mensup bireylerin iş doyumları üzerinde eğitim düzeyinin önemli bir etkiye sahip olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Yerlisu ve Çelenk, 2008: 87; Kargün ve diğerleri, 2012: 30; Odabaş-Özgür ve diğerleri, 2016: 69; Çoknaz, 1998: 6; Ulucan, 2008: 112). Yapılan bu araştırmada da eğitim düzeyi değişkenine göre ele alındığı zaman araştırmaya katılan antrenörlerin içsel ve dışsal iş doyum düzeyleri ile genel iş doyumlarının eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yerlisu (2006: 51) tarafından yapılan benzer bir

çalışmada futbol antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmış, profesyonel futbol takımlarında görev yapan 150 antrenörün dâhil edildiği araştırmada antrenörlerin iş doyum düzeylerinin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Çap (2016: 74) tarafından yapılan araştırmada da alt yapılarda görevli futbol antrenörlerinde iş doyum düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Kılınç (2012: 49) tarafından gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüklerinde görevli antrenörler üzerinde gerçekleştirilen benzer bir çalışmada da iş doyumunun eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık futbol antrenörlerinde iş doyum düzeyinin eğitim düzeyi yüksek olan antrenörler lehine yüksek olduğunu ortaya koyan araştırma bulguları da mevcuttur (Soyer ve diğerleri, 2010: 522).

Amatör olarak futbol oynama süresi değişkenine göre ele alındığı zaman araştırmaya katılan antrenörlerin içsel ve dışsal iş doyum düzeyleri ile genel iş doyumlarının amatör olarak futbol oynama süresi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna karşılık antrenörlerin profesyonel olarak futbol oynama sürelerine göre iş doyum düzeylerinin bazı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, antrenörlerin geçmiş yaşamlarında profesyonel düzeyde futbol oynama süreleri arttıkça içsel ve dışsal iş doyumu ile genel iş doyum düzeylerinin anlamlı artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgulara göre amatör olarak futbol oynama süresinin iş doyumu üzerinde belirleyici olmadığı, buna karşılık profesyonel düzeyde futbol oynama süresinin iş doyumunu doğrudan etkilediği söylenebilir. Can ve diğerleri (2009: 235) tarafından yapılan benzer bir çalışmada amatör futbolcular ile kıyaslandığı zaman profesyonel düzeyde futbol oynayan oyuncuların daha yüksek iş doyum düzeyine sahip oldukları rapor edilmiştir. Soyer ve diğerleri (2010: 521) tarafından futbolda amatör ve profesyonel düzeyde antrenörlük yapan bireylerde iş doyum düzeyinin profesyonel düzeyde antrenörlük yapan bireyler lehine yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde amatör liglerde görev yapan antrenörler ile kıyaslandığı zaman profesyonel düzeydeki liglerde görev yapan antrenörlerin daha yüksek ücret tatminine sahip olmalarının yattığı belirtilmiştir.

Yerlisu (2006: 52) tarafından profesyonel kulüplerde görev yapan futbol antrenörleri üzerinde gerçekleştirilen araştırmada mesleki kıdem değişkeninin iş doyum düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmada antrenörlerin iş doyum düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Çap (2016: 76) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da alt yapılarda görevli futbol antrenörlerinde iş doyum düzeyinin mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Ulucan (2008: 4) tarafından profesyonel futbol kulüplerinde görev yapan antrenörler üzerinde gerçekleştirilen çalışmada antrenörlerin iş doyum düzeylerinin mesleki kıdem, geçmiş yıllarda futbol oynama süresi ve futbol oynama derecesi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgularına ulaşılmıştır.

Ekonomik gelir düzeyi değişkenine göre ele alındığı zaman antrenörlerin içsel iş doyum düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği, buna karşılık dışsal iş doyum düzeyi ile genel iş doyumunun ekonomik gelir düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, antrenörlerin gelir düzeyleri arttıkça dışsal iş doyumu ile genel iş doyum düzeylerinin de anlamlı artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bilindiği gibi örgütsel unsurlar antrenörlerde iş doyumunu etkilemektedir (Whisenant ve Smucker, 2007: 47; Kim ve Cunningham, 2005: 50). Bunun yanında gelir düzeyi ve ücret değişkenleri iş doyumunu etkileyen örgütsel unsurlar arasında yer almaktadır (Uyar ve Sunay, 2016: 3340). Literatürde yer alan benzer çalışma bulguları da antrenörlerde gelir düzeyinin iş doyumunu etkilediğini (Davies ve diğerleri, 2005: 173), gelir düzeyi arttıkça iş doyum düzeyinin arttığı görüşünü desteklemektedir (Can ve diğerleri, 2009: 236; Odabaş-Özgür ve diğerleri, 2016: 71; Güneş, 2016: 106). Doğan (2016: 6) tarafından yapılan çalışmada antrenörlerin meslek yaşamlarında iş doyum düzeylerinin yükselmesi için gelir düzeylerini iyileştirmeye yönelik önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir. Ulucan (2008: 117) tarafından profesyonel liglerde görev yapan antrenörler üzerinde yapılan araştırmada ise antrenörlere ayrılan bütçeleri yeterli gören antrenörlerin iş doyum düzeylerinin bütçeleri yetersiz gören antrenörlere kıyasla daha yüksek iş doyumuna sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulguların aksine literatürde yer alan bazı çalışmalarda gelir düzeyi değişkeninin iş doyumu üzerinde önemli bir belirleyici olmadığı rapor edilmiştir (Yerlisu ve Çelenk, 2008: 87). Yapılan çalışmalarda gelir düzeyinin iş doyumu üzerinde önemli bir belirleyici olmamasının temelinde araştırmalara katılan bireylerin gelir düzeylerinin benzer olmasının yattığına vurgu yapılmıştır (Karataş ve diğerleri, 2003: 40).

Sonuç olarak, Araştırmaya katılan antrenörlerin iş doyum düzeylerinin yaş, gelir düzeyi ve profesyonel düzeyde futbol oynama süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna karşılık iş doyum düzeyinin medeni durum, amatör olarak futbol oynama süresi ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre herhangi bir farklılık göstermediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada demografik değişkenlere göre iş doyum düzeyinin anlamlı farklılık göstermemesinin temelinde iş doyumu üzerinde demografik değişkenlerin yanında örgütsel unsurların da önemli birer belirleyici olmasının yattığı düşünülmüştür. Bunun yanında araştırmada elde edilen bulguların genel olarak literatür ile paralellik gösterdiği görülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında futbol antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin daha ayrıntılı değerlendirilmesi ve daha geniş örneklem grupları ile farklı spor dallarına uygulanabilirliği açısından benzer çalışmalarla desteklenmesi gerektiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

Aşık, N.A. (2010). Çalışanların iş doyumunu etkileyen bireysel ve örgütsel faktörler ile sonuçlarına ilişkin kavramsal bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 467, 31-51.

Baycan, F.A. (1985). Farklı gruplarda çalışan gruplarda iş doyumunun bazı yönlerinin analizi. boğaziçi üniversitesi sağlık bilimleri enstitüsü. Bilim Uzmanlığı Tezi. İstanbul

Çalışkan, Z. (2005). İş tatmini: Malatya'da sağlık kuruluşları üzerine bir uygulama. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 9-18.

Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Can, Y., Soyer, F., & Bayansalduz, M. (2009). Sporcuların iş tatmini ile lider bağlılığı ve örgütsel bağlılık duyguları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 228-238.

Çap, H. (2016). *Takım sporu antrenörleri ve gemiadamlarının iş tatmin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin karşılaştırmalı analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Çoknaz, H. (1998). *Takım ve bireysel spor antrenörlerinin iş doyumu düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.

Davies, M.J., Bloom, G.A., & Salmela, J.H. (2005). Job satisfaction of accomplished male university basketball coaches: The Canadian context. *Int. J. Sport Psychol.*, 36, 173-192.

Dixon, M. A., & Warner, S. (2010). Employee satisfaction in sport: Development of a multi-dimensional model in coaching. *Journal of Sport Management*, 24(2), 139-168.

Doğan, M. (2016). *Taekwondo antrenörlerinin iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Eğinli, A.T. (2009). Çalışanlarda iş doyumu: Kamu ve özel sektör çalışanlarının iş doyumuna yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3), 35-52.

Ekici, S., Belli, E., & Çalışkan, S. (2009). Gençlik Spor Genel Müdürlüğü taşra teşkilatı çalışanlarının iş doyum düzeyleri üzerine bir araştırma. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 85-95.

Güneş, C. (2016). *Engelli sporcularla çalışan antrenörlerin mesleki yeterliliklerinin tükenmişlik ve iş doyumu düzeylerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kahramanmaraş.

Karataş, Ö., Savucu, Y., Biçer, Y.S., Yıldırım, E., & Çevrim, H. (2013). Hentbol basketbol voleybol klasman hakemlerinin iş doyumu düzeylerin incelenmesi. *NWSA-Sports Sciences*, 8(2), 35-45.

Karcıoğlu, F., & Akbaş, S. (2010). İş yerinde psikolojik şiddet ve iş tatmini ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(3), 139-161.

Kargün, M., Albay, F., Cenikli, A., & Güllü, M. (2012). Türk futbol hakemlerinin iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 30-38.

Kılınç, P. (2012). *Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünde çalışan antrenörlerin iş doyumunun belirlenmesi (İç Anadolu Bölgesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karaman.

Kim, J., & Cunningham, G. B. (2005). Moderating effects of organizational support on the relationship between work experiences and job satisfaction among university coaches. *International Journal of Sport Psychology*, 36(1), 50-64.

Odabaş-Özgür, B., Özgür, T., Öztürk, A., & Bal, E. (2016). Boks antrenörlerinin mesleki ve iş doyum düzeylerinin incelenmesi. *İÜ Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 66-73.

Soyer, F., Can, Y., & Akbulut, K. (2010). Futbol teknik adamlarının örgütsel bağlılık düzeyleri ile iş tatmin düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 515-526.

Sunay, H. (1998). Türkiye'de antrenörlerin iş doyumu. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 22-34.

Tabachnick, B.G., & Field,, L.S. (2013). Using multivariate statistics (Sxth Ed.). Boston: Pearson.

Ulucan, H. (2008). *Türkiye'deki profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin iş doyum düzeylerinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Uyar, Y., & Sunay, H. (2016). Ankara'daki özel spor merkezlerinde çalışan personelin iş doyum düzeylerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(2), 3338-3353.

Weiss, D. J., Dawis, R. V., England, G. W., & Lofquist, L. H. (1967). *Manual for the Minnesota satisfaction questionnaire*. Minneapolis. Minn: University of Minnesota Industrial Relations Center.

Whisenant, W., & Smucker, M. (2007). Organizational justice and job satisfaction: perceptions among coaches of girls' teams. *The ICHPER-SD Journal of Research in Health, Physical Education, Recreation, Sport & Dance*, 2(2), 47-53.

Yaşar, O.M. (2015). *İç Anadolu Bölgesinde görev yapan futbol altyapı antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin ve örgütsel bağlılıklarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Yelboğa, A. (2007). Bireysel demografik değişkenlerin iş doyumu ile ilişkisinin finans sektöründe incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-18.

Yerlisu, T. (2006). Profesyonel futbol takımlarında görev yapan antrenörlerin iş doyum düzeylerinin değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(4), 43-55.

Yerlisu, T., & Çelenk, B. (2008). Liglerde görev yapan voleybol antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin değerlendirilmesi. S*PORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 87-93.

EXTENDED ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the job satisfaction levels of football coaches according to some demographic variables. In this study, a scanning type research model was used from observation-based (empirical) research models which are frequently used in the field of sports science. As it is known, in scholarly studies based on observation, researchers include statistical analysis of data obtained to test hypotheses. Screening researches included in observation-based research models are known as descriptive research methods used to determine the characteristics (age, sex, marital status, etc.) of research subjects of large sample groups (Can, 2014: 8).

The personal information form prepared by the researcher was used to determine the demographics of the coaches participating in the research. "Minnesota Job Satisfaction Scale" was used when job satisfaction levels of participants were determined. The Kolmogorov-Smirnov test was used to analyze the normality hypothesis in the study, the "(t) test" for independent groups in the comparison of the mean of two independent groups, the "one way ANOVA test" and the multiple comparisons (Post Hoc.) Test for the comparison of the mean of three or more groups. TUKEY multiple comparison test is used. The application of the statistical methods has benefited from the package program "IBM SPSS 22".

At the end of the study, it was determined that the general job satisfaction ($F = 2,263$; $p > 0.05$) and external satisfaction ($F = 0,649$; $p > 0.05$) scores of the football coaches did not show any significant difference with age but the internal satisfaction scores showed a significant difference. ($F=1,135$; $p>0.05$) .

When it is handled by marital status variable, the scores of general job satisfaction (t = -0,740, p> 0.05), internal satisfaction (t = -0,683; p> 0.05) and external satisfaction (t = -0,660; p> 0.05) scores of football coaches it was found that there was no significant difference according to the situation.

When the level of education was analyzed according to the variables of education, the general job satisfaction (F = 0,219; p> 0.05), internal satisfaction (F = 0,258; p> 0.05) and external satisfaction (F = 0,762; p> 0.05) scores of football coaches did not show any significant difference.

When it is handled according to the amateur level of playing soccer, soccer coaches' scores (F = 1,306; p> 0.05) and internal satisfaction (F = 1,387; p> 0.05) and external satisfaction (F = 1,071, p> 0.05) it was found that there was no meaningful difference in amateur level playing time with football.

When analyzed according to the variable of soccer playing at professional level, it was found that the football coaches had both general job satisfaction (F = 3,081; p <0.05) and internal satisfaction (F = 3,032; p < scores showed a significant difference compared to the duration of playing soccer at professional level.

When analyzed according to income level variable, both external satisfaction and general job satisfaction scores show a significant difference between coaches whose monthly earnings are below 1500 TL and those who are above 2501 TL. In other words, the external and general job satisfaction of the coaches whose monthly earnings are over 2500 TL is higher than the ones whose monthly earnings are below 1500 TL. From here it can be said that as the earnings of the coaches increase, their external satisfactions and general job satisfaction increases.

As a result, when the job satisfaction of the coaches participating in the study was evaluated according to the age group variable, it was found that there was no statistically significant difference between the general job satisfaction and external job satisfaction levels of the coaches, while the internal job satisfaction levels showed statistically significant differences according to age groups.

According to the findings, it was found that the trainees who were in the age group of 35 and under were found to have lowered internal job satisfaction levels when compared to the coaches in the older age group. According to the marital status variable, it was determined that the internal and external job satisfaction levels of the coaches participating in the survey did not show statistically significant differences between the general job satisfaction and the marital status variable. In many studies in the literature, it is found that the marital status variable has no significant effect on job satisfaction. When amateur soccer playing time variable was taken into consideration, it was determined that the trainees who participated in the research did not show any statistically significant difference between internal and external job satisfaction levels and general job satisfaction as amateur football playing time variable. However, it was found that the level of job satisfaction showed some differences according to the coach's professional playing time.

According to the findings, as the coaches' playing time in the professional level in their past lives increased, internal and external job satisfaction and general job satisfaction levels increased significantly. According to these findings, it can be said that the duration of playing football is not determinant on the job satisfaction, whereas the duration of playing football on professional level directly affects the job satisfaction. It has been determined that the level of internal job satisfaction of the coaches did not show any significant difference when the economic income level was considered, whereas the level of external job satisfaction and general job satisfaction showed a statistically significant difference according to the level of economic income. According to the findings, as the income levels of the coaches increased, the external job satisfaction and the general job satisfaction levels showed a significant increase.

At the end of the study, it was thought that the main reason that the level of job satisfaction did not differ according to the demographic variables was the demographic variables on the job satisfaction as well as the organizational factors as important determinants. Besides, the findings obtained in the research were found to be in parallel with the literature in general. It can be said that football coaches in the findings of the research should be supported with more detailed evaluation of job satisfaction levels and similar studies in terms of applicability to wider sample groups and different sports branches.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

YÜKSEKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÖZ YETERLİLİK ALGILARI İLE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ [1]

RELATIONSHIP BETWEEN SELF-EFFICACY PERCEPTION OF VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS AND THEIR COMMUNACATION SKILLS

[2]Semra TETİK, [2]Özlem IŞIK

e-mail: ozlem_melsel@hotmail.com

ÖZET
İnsan sosyal bir varlık olduğu için hem özel yaşamında hem de iş yaşamında diğer bireylerle etkili iletişim kurmak zorundadır. Etkili iletişim ise iletişim becerilerinin doğru kullanılmasını gerektirir. İletişim becerilerinin etkili kullanılmasında gerekli motivasyonu öz-yeterlilik algısı sağlar. Öz yeterlilik bireyin bir işi başaracağına inancıdır. İletişimde başarının temeli bireyin öz yeterlilik inancına dayanır. Bu bağlamda yüksek öz yeterlilik algısına sahip bireylerin diğer bireylerle etkili iletişim kurabildikleri düşünülmektedir.
Bu çalışmanın amacı yüksekokul öğrencilerinin öz-yeterlilik algıları ile iletişim becerileri arasında ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu noktadan hareketle meslek yüksekokulu öğrencilerine öz yeterlilik ve iletişim becerileri ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) ve korelasyon kullanılarak yorumlanmıştır. Bulgulara göre, öğrencilerin öz yeterlilik algıları ile iletişim becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu söylenebilir.
Anahtar Kelimeler: İletişim, İletişim Becerileri, Öz Yeterlilik

ABSTRACT
Since human kind is a social creature, they must communicate effectively with other individuals both in their private and working life. Effective communication requires using communication skills effectively. Self-efficacy perception provides motivation that is required in using communication skills effectively. Self-efficacy is the belief for an individual to succeed in doing something. The base for the success in the communication depends on self-efficacy perception. In this sense, it is thought that individuals who have higher self-efficacy perception can communicate with others more effectively.
The aim of this study is to search whether there is a relationship between self-efficacy perception of vocational high school students and their communication skills. With respect to this point, self-efficacy and communication skills scales were implemented to the students. The data gathered were interpreted by using descriptive analysis (frequency, ratio, mean, standard deviation) and correlation. According to findings, it can be said that there is a positive significant relationship between self-efficacy perception of students and their communication skills.
Keywords: Communication, Communication Skills, Self Efficacy

JEL CODE: D83

GİRİŞ
Sosyal bir varlık olan insan kendisini ve çevresini daha iyi tanımak, diğer insanlarla uyumlu ilişkiler gerçekleştirmek, etkileşim kurmak ve sosyalleşmek ister. İletişim bu noktada önemlidir. İletişim olmadan sosyalleşme olamaz. Ancak diğer insanlarla sağlam ve sağlıklı ilişkiler kurmak iletişim becerilerinin etkili kullanılmasını gerektirir. Bu noktada öz-yeterlilik devreye girmektedir. Öz-yeterliliği yüksek olan insanlar diğer insanlarla kolay iletişim kurabilirler. Genel olarak, yüksek öz-yeterliliğe sahip bireyler, kendisini tanıyan ve ihtiyaçlarının farkında olan, güçlü ve zayıf yönlerini bilen, empati kurma becerisi gelişmiş, duygularını kontrol edebilen ve etkili iletişim kurabilen kişilerdir. Dolayısıyla öz-yeterlilik ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

---
[1]Bu araştırma; Saraybosna da düzenlenen Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumunda (UMYOS 2017) sözlü olarak sunulmuştur.
[2]Yrd.Doç.Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Salihli M.Y.O., Manisa

Günümüzde bireylerin hem iş hem de özel yaşamlarında, başkalarıyla kurduğu ilişkilerde kendi yeteneklerine inanması ve iletişim becerilerini etkili bir şekilde kullanabilmeleri çok önemlidir. Öz-yeterliliği yüksek olan bireylerin iletişim becerilerini etkili kullanma konusunda öz-yeterliliği düşük olanlara göre daha başarılı oldukları söylenebilir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, öz-yeterliliğin iletişim becerisine etkisi meslek yüksekokulu öğrencileri kapsamında incelenmiştir. Yüksek öz-yeterliliğe sahip olan öğrenciler başkalarıyla sağlam ve sağlıklı ilişkiler kurarak yaşamını geniş bir çevre içerisinde geçirirken, düşük öz-yeterliliğe sahip olan öğrenciler ise iletişimin zayıflığından dolayı giderek yalnızlaşarak yaşamını dar bir çevre içerisinde geçirmektedir. Bu noktada kişilerarası etkili iletişimin öz-yeterlilikten etkilendiği düşünülmektedir.

KAVRAMSAL BAKIŞ

Öz-Yeterlik

Öz-yeterlilik "Sosyal Öğrenme Kuramı" nın önemli kavramlarından birisidir. Öz-yeterlilik kavramı ile ilgili ilk çalışma Bandura tarafından 1977 yılında yapılmıştır. Öz-yeterlik inancı davranışların ve davranış değişikliklerinin ana belirleyicisi olarak tanımlanmakta, Bandura'nın çalışmaları, kişinin becerileri konusundaki inançlarının sadece davranışları değil, motivasyonunu ve başarısını da etkilediğini ortaya koymaktadır (Henson, 2001: 3). Öz-yeterliliğin gelişimi, Bandura'nın "Sosyal Öğrenme Kuramı"nın özellikleriyle ilgilidir. Bu kurama göre öz-yeterlilik inancı, kendini gözlemlemede, kendini ifade edebilip yansıtmada, ilişkilerin neden ve sonuçlarını anlamada kullanılan sembolik dil yoluyla etkilenir. Bireyin öz-yeterlilik gelişimini, çevreden aldığı sosyal tepkiler doğrudan etkilemektedir (Lee, 2005: 490). Birey, davranış ve çevre birbirini etkileyerek, bireyin bir sonraki davranışını belirler. Bandura'nın kuramı, insan davranışının kaynağını bireylerin kendilerine ve çevrelerine ilişkin inançlarından alan bir tür özdenetim düzeneğince yönlendirildiğini ve bireylerin, içinde bulundukları çevre ve toplumsal sistemin hem ürünü, hem de üreticisi olduklarını savlayan bir bakış açısı getirmektedir (Senemoğlu, 2004: 223-224; Pajares, 1996). Öz-yeterlik inancı, kişisel gelişim, başarı ve değişim için anahtar kaynaktır. Bilişsel, motivasyonel, duygusal ve karar verme süreçlerinde etkilidir. Yeterlik inancı, bireyin iyimser ya da kötümser bir biçimde düşünmesini etkiler. Böyle inançlar insanın hedeflerini ve isteklerini, kendini nasıl motive edeceğini, zorluklar ve sıkıntılarla karşılaştığındaki gayretini etkiler. Aynı zamanda bireyin geleceğe ilişkin beklentilerini şekillendirir. Çevresel fırsatları ve engellerin nasıl değerlendirildiğini belirler. Düşük öz-yeterliğe sahip kişiler zorluklarla karşılaştığında kolayca boşa uğraştığına inanır ve denemeyi bırakır. Aynı zamanda öz-yeterlik inancı, duygusal yaşam kalitesini ve stres ve depresyona açık olmayı etkiler. İnsanın karar verme noktasında seçimlerini etkiler (Bandura, 2006:4).

Bandura (1997:3), öz-yeterliliği, davranış oluşturmada etkili olan, bireylerin performans göstermesi için ihtiyaç duyduğu etkinlikleri organize etmesi ve başarı ile sonuçlandırma potansiyeli ile ilgili oluşturduğu inançlar olarak tanımlar. Öz-yeterlik inancı, bireylerin becerileri ile neler yapabileceği ile ilgilidir. Öz-yeterlilik, bir tür yetenek değildir. Yetenekler insanların dünyada neyi, nerede, nasıl yapabileceklerini bildikleri şeylerdir. Yetenek, bireysel kapasiteyi içine alır. Öz-yeterlilik inancı, bireylerin belli alanlarda ve durumlardaki yeteneklerini deneyerek yapabilecekleridir. Donald öz yeterliliği açıklamada kullanılan anahtar cümlenin de "Ben bu işi başarabilirmiyim" sorusu ile başlayan cümleler olduğunu belirtmiştir (Donald, 2003: 219).

Öz-yeterlilik, bireyin becerilerinin bir fonksiyonu değildir. Bireyin, becerisini kullanarak yapabileceklerine ilişkin yargılarının bir bütünüdür. Öz-yeterlilik, bireyin farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine, kapasitesine ilişkin kendini algılayışıdır, kendi yargısıdır (Senemoğlu, 1998: 235). Öz-yeterlilik, bireyin gelecekteki olası durumları denetlemede ne derece başarılı olabileceğine ilişkin geliştirdiği inancıdır. Öz-yeterliğe, teknik olarak "algılanan öz-yeterlik" de denilmektedir (Senemoğlu, 2004: 230). Öz-yeterliliğin birçok ortamda ve disiplinde test edilmiş, değişik alanlardan bulgularla desteklenmiş olduğu ifade edilebilir. Buna örnek olarak öz-yeterliliğin fobiler, girişkenlik, depresyon, sağlık ve atletik performans, sigara içme davranışı gibi birçok klinik problemin odak noktası olduğu belirtilmiştir (Barut, 2011: 12). Öz-yeterlilik, zamanla deneyimler aracılığı ile gelişen bir inançtır. Bireyler öz-yeterliliklerini, neler yapabilecekleri konusunda deneyimleri, diğer insanları gözlemlemeleri ya da başkalarının yorumlarını dinleyerek geliştirebilirler (Lee, 2005: 490). Hayattan beklentileri olan ve bu beklentilere ulaşmak için amaçlarına sıkı sıkıya sarılan bireylerin öz-yeterlilik düzeyleri yüksektir.

İletişim

İletişim kelime olarak İngilizce ve Fransızca "communication" kavramından yola çıkarak ilk yıllarda haberleşme olarak tanımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda communication haberleşmeyi de kapsayan şekilde daha kapsamlı bir ileti alışverişini içerisine alarak "iletişim" olarak anılmaya başlamıştır. Communication'da köken itibarıyla Latince communis kavramı bulunmakta ve bu kavram da birçok kişiye ve nesneye ait ortaklaşa gerçekleştirilen anlamında kullanılmaktadır. Bu noktadan yola çıkarak iletişiminin köken olarak sadece iletileri aktarmaktan ziyade, toplumsal olarak da bir etkileşimi içerdiğini söylemek mümkündür (Zıllıoğlu, 2007: 22).

İletişim karşılıklı konuşmak, iki kişinin sohbet etmesi, ilişkileri iyi tutma becerisi, söylenenleri anlayabilme ve uygun tepkiler üretebilme gibi tanımlardan daha ötesini içermektedir. Aslında iletişimini insanla başlayıp devam eden ve insan oldukça farklılaşsa da devam edecek bir süreç olduğunu söylemek gerekir. İnsan varoluşundan itibaren sürekli olarak hem doğa ile etkileşimde bulunmak, hem de doğa koşullarının acımasızlığı ve çevredeki uyaranları anlamlı kılmak adına diğer insanlarla işbirliği içinde olmak durumunda kalmıştır. Bu süreçte bilginin paylaşılması, ortak anlamlar üretme çabaları iletişim kurma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. İnsanların bilgileri paylaşmak ve kendilerini ifade etmek için çıkardıkları sesler, bu seslere eşlik eden vücut hareketleri duvarlara çizilenler zaman içersinde daha da anlamlı ve sistemli ortak yapılar haline gelmeye başlamıştır (Güngör, 2011: 36).

İletişim kurma yolları öğrenilmekle beraber, bazen sağlıklı ve etkili olanlar yerine işe yaramayan iletişim yoları da öğrenilir. O nedenle, kişilerarası ilişkilerin hepsi her zaman etkili olmayabilmektedir. Etkili kişilerarası iletişim, mesajı alan kişinin mesajın anlamını, veren kişinin iletmek istediği anlamda alması halinde gerçekleşmektedir. Dengeli ve sağlıklı ilişki kurabilen bireylerin; duygusal güvenlik içinde oldukları, olayları, durumları gerektiği biçimde yorumlayabildikleri ve çevrelerindeki insanlar kadar kendileriyle de olumlu iletişimler kurabildikleri bilinmektedir (Bilen, 1995, s.45).

İletişim Becerileri

Sağlıklı iletişimde bulunabilmek için kişilerin davranışsal ve duygusal tepkileri, düşünce ve inanç biçimleri ve olaylarla ilgili geliştirmiş oldukları bakış açıları önemlidir. Gerçekçi iletişimde, bir olayla ilgili mesajın tam olarak amacına ulaşabilmesi için, kişinin paylaşılan olaya ilişkin tüm açılardan bir bakış açısı geliştirmesi gerektiğine inanılır. Bu nedenle gerçekçi iletişimi benimsemiş bir kişinin amacı, kendi göreceli doğrusunu veya 61 farklılığını çevresindekilere zorla kabul ettirmek değil, farklılıkları yakalamaktır. İletişim becerisi de olaylara farklı açılardan bakabilme esnekliğini gerektirmektedir. Olayı tek açıya bağlı kalarak açıklamak "açı sadakati" iletişim becerisini, iletişimsizlik becerisine dönüştürmektedir (Özer, 2000, s.59).

İnsanlar, başarılı ve doyurucu ilişkiler kurdukları zaman mutlu olduklarından iyi iletişim kurmanın yolu olan becerileri öğrenmelerinde büyük 55 yarar vardır. İletişim becerileri, sosyal becerilerden biri olarak ele alınmaktadır. Sosyal becerileri, kişilerin başkalarıyla birlikteyken kullandıkları olumlu tepkiler alan, olumsuz tepkilerden kaçmaya yarayan ve sosyal olarak kabul gören öğrenilmiş davranışlardır. Sosyal beceriler, aracı görevi görürler ve amaç yönelimlidir; duruma özel ve sosyal bağlara göre de değişebilen özellikler gösterirler. Sosyal beceriler hem gözlenebilir belirgin davranışlar hem de bilişsel, duyuşsal ögeler içermektedirler (Deniz, 2003).

İletişim becerileri mesajlara duyarlılık ve etkili olarak tepki verme biçiminde özetlenebilir. İletişim becerilerinin kalıtımsal olarak getirildiği ve sezinleyiş yoluyla meydana geldiği fikrini savunanlar olsa yapılan bir çok çalışma iletişim becerilerinin birçok unsurunun öğretilebilir ve öğretilebilir olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte hangi becerilerin iletişim becerileri sınıfına alınacağı konusunda fikirler farklılık arz etmektedir (Korkut, 2005: 143-144). İletişim becerisi; iletilerin uygun iletişim aracı ile gönderilmesi, bu araca uygun şekilde kodlamanın yapılması, iletilerin yapılarına dikkat edilmesi olarak ifade edilebilir. İletilerin kaynak tarafından istenilen yapıda alıcıya ulaştırılabilmesi iletişim becerisine bağlıdır. Örneğin, sözlü olarak iletilecek bir iletide iyi söyleyiş, sözcük zenginliği, iyi cümle kuruluşu, uyumlu söz dizimi, gerekli ve uygun sözcüklerin seçimi tamamen iletişim becerisi ile alakalıdır (Yüksel, 2009:11).

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, amacı ve hipotezleri, araştırmanın evreni, örneklemi ve kısıtları, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi, Amacı ve Hipotezleri

Araştırma ilişkisel tarama modeli ile desenlemiştir ve veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Anketler, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksekokulu'nda 2016-2017 eğitim öğretim döneminde sosyal programlarda (pazarlama, yerel yönetimler, çocuk gelişimi, dış ticaret) öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilere toplam 150 anket formu dağıtılmış ve geri dönmeyen ile hatalı işaretlenenlerin çıkarılması sonucu 124 adet form değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın amacı, meslek yüksekokulu

öğrencilerinin algılarına göre öz-yeterlilik düzeyi ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H1: Meslek yüksekokulu öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyi yüksektir.

H2: Meslek yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri düzeyi yüksektir.

H3: Meslek yüksekokulu öğrencilerinin öz-yeterlilikleri ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Kısıtları

Araştırmanın evrenini, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksekokulu sosyal programlarda okuyan 2. sınıf öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; verilen anket sorularını cevaplandıran 124 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz döneminde yapılmıştır. Bu araştırmanın bulguları söz konusu öğrencilerden sağlanan verilerle sınırlıdır. Verilerin sadece bir üniversitenin bir meslek yüksekokulunda toplanmış olması araştırmanın en önemli kısıtlarından birini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Katılımcılardan veri elde etmek için İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) ve Öz-Yeterlilik Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların sosyo-demografik durumlarıyla ilgili bilgi toplamak için oluşturulan Kişisel Bilgi Formundan yararlanılmıştır.

Araştırmada Korkut (1996) tarafından geliştirilen İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) kullanılmıştır. İBDÖ, 25 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Tersine maddelerin olmadığı ölçekten elde edilen puanın fazlalığı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir. Lise öğrencilerinden elde edilen verilerle yapılan faktör analizi sonuçları ölçeğin tek boyutlu olduğunu gösterir niteliktedir. Testin tekrarı yöntemi ile yapılan güvenirlik çalışması sonucunda ölçeğin güvenirlik katsayısı $\alpha=.76$ ($p < .001$) olarak elde edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı olarak alfa değeri ise $\alpha=.80$ ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Bu çalışmada güvenirlik katsayısı $\alpha=.86$'dır. Puan aralığı 25-125'dir.

Schwarzer ve Jarusalem tarafından 1979 yılında Almanya'da geliştirilen Genel Öz-Yeterlik Ölçeği ilk olarak 20 madde olarak hazırlanmıştır. 1981 yılında yapılan düzeltmelerle 10 maddeye indirilen ölçek 1995 yılında son haline getirilmiştir. İngilizce de dâhil olmak üzere 28 dile çevirisi yapılan ölçeğin birçok araştırmacı tarafından öncelikli olarak kullanıldığı bilinmektedir. Tamamı pozitif ve 10 maddeden oluşan ölçek 4'lü likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek öz-yeterlilik düzeyini göstermektedir. Ölçek iç tutarlılığı tüm ülkeler üzerinde yapılan çalışmayla $\alpha=.86$ olarak belirlenmiştir (Uysal, 2013:146). Bu çalışmada güvenilirlik katsayısı $\alpha=.83$ olarak bulunmuştur ve ölçek 5' li likert tipine çevrilmiştir. Öz-yeterlilik ölçeği kesinlikle katılmıyorumdan (1) kesinlikle katılıyoruma (5) doğru puanlanmaktadır ve puan aralığı 10-50'dir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler IBM SPSS 22 Statistics paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz (ortalama, standart sapma, frekans analizi) ve pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılığı test ederken %5' lik hata payı göz ardı edilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, amaçlar doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel yöntemlerle analiz edilmesi sonucu elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve bu bulgulara dayanılarak yorumlar yapılmıştır.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ait bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler	Seçenekler	n	%	Değişkenler	Seçenekler	n	%
Cinsiyet	Bayan	86	69.4	**Annenin Mesleği**	Ev Hanımı	106	85.5
	Bay	38	30.6		Memur	1	0.8
Yaş	17-19	32	25.8		İşçi	8	6.5
	20-22	84	67.7		Emekli	5	4
	23-25	3	2.4		Serb.Meslek	4	3.2
	26 ve daha fazla	5	4	**Babanın Mesleği**	Memur	4	3.2
Devam Ettiği Program	Pazarlama	33	26.6		İşçi	29	23.4
	Çocuk Gelişimi	37	29.8		Emekli	36	29
	Yerel Yönetimler	42	33.9		Serb.Meslek	36	29
	Dış Ticaret	12	9.7		Çiftçi	16	12.9
Annenin Eğitimi	Okur-yazar değil	7	5.6		Çalışmıyor	3	2.4
	İlkokul	69	55.6	**Aylık Gelir**	1000 TL'den az	17	13.7
	Ortaokul	27	21.8		1000-1500 TL	44	35.5
	Lise	18	14.5		1501-2000 TL	26	21
	Üniversite	3	2.4		2001-2500 TL	14	11.3
Babanın Eğitimi	Okur-yazar değil	1	0.8		2501-3000 TL	10	8.1
	İlkokul	58	46.8	**Yaşadığı Yer**	3000 TL'den çok	13	10.5
	Ortaokul	29	23.4		Köy	20	16.1
	Lise	29	23.4		Kasaba	5	4
	Üniversite	7	5.6		Şehir	42	33.9
					Büyükşehir	57	46

Tablo 1'deki bulgular değerlendirildiğinde; katılımcıların %69.4' bayan, %30.6'sı erkektir. Katılımcıların %67.7'si 20-22 yaş aralığında, %25.8'i 17-19 yaş aralığındadır. Katılımcıların %26.6'sı pazarlama, %29.8'i çocuk gelişimi, %33.9'u yerel yönetimler, %9.7'si dış ticaret programında öğrenim görmektedir. Katılımcılara anne ve babasının eğitim düzeyi sorulmuştur. Annesinin eğitim düzeyini %55.6'sı ilköğretim, %21.8'i ortaokul, %14.5'i lise, %2,4'ü üniversite mezunu olarak belirtmiştir. Babasının eğitim düzeyini ise %46.8'i ilköğretim, %23.4'ü ortaokul, %23.4'ü lise, %5.6'sı üniversite mezunu olarak belirtmiştir. Katılımcılara anne ve babasının iş durumu sorulmuştur. Annesinin iş durumunu %85.5'i 'ev hanımı' olarak tanımlamıştır. Babasının iş durumunu ise %23.4'ü 'işçi', %29'u 'emekli', %29'u 'serbest meslek', %12.9'u 'çiftçi' olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %13.7'si ailesinin aylık gelirini 1000 TL'den az, %35.5'i 1001-1500 TL, %21'i 1501-2000 TL, %11.3'ü 2001-2500 TL, %8.'i 2501-3000 TL, %10.5'i 3000 TL'den fazla olduğunu belirtmiştir. Katılımcılara üniversiteye başlamadan önce yaşamını geçirdiği yer sorulduğunda %16.1'i köyde, %4'ü kasabada, %33.9'u şehirde, %46'sı büyükşehirde yaşadığını belirtmiştir.

Katılımcıların Genel Öz-Yeterlilik ve İletişim Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Bu kısımda araştırmaya katılan öğrencilerin genel öz-yeterlilik düzeyleri ve iletişim becerileri düzeylerine ilişkin sonuçlar Tablo 2 ve Tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Genel Öz-Yeterliğine İlişkin Betimsel İstatistikler

Öz-Yeterlilik	N	Ort.(X)	ss	Maksimum	Minumum
	124	40	5.59	50	23

Tablo 2'de araştırmaya katılan öğrencilerin genel öz-yeterlik sonuçları incelendiğinde 10-50 puan aralığına sahip ölçekte ortalamalarının =40 olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre yüksekokul öğrencilerinin genel öz-yeterlik algıları yüksektir. Uygulama sonucunda katılımcıların aldığı en yüksek puanın 50 ve en düşük puanın 23 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre H1 doğrulanmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların İletişim Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

İletişim Becerileri	N	Ort.(X)	ss	Maksimum	Minumum
	124	108	9.63	125	75

Tablo 3'de araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde 25-125 puan aralığına sahip ölçekte ortalamalarının =108 olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre yüksekokul öğrencilerinin iletişim becerilerine ilişkin algıları yüksektir. Uygulama sonucunda katılımcıların aldığı en yüksek puanın 125 ve en düşük puanın 75 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre H2 doğrulanmıştır.

Genel Öz-Yeterlilik ve İletişim Becerilerine İlişkin Korelasyon Analizi

Bu kısımda araştırmaya katılan öğrencilerin algıladığı öz-yeterlilik ve iletişim becerilerine ilişkin Peorson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4'de özetlenmiştir.

Tablo 4. Öz-Yeterlilik ve İletişim Becerilerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler		Öz-Yeterlilik	İletişim Becerileri
Öz-Yeterlilik	Pearson Korelasyon	1	,342**
	p		,000
	N	124	124
İletişim Becerileri	Pearson Korelasyon	342**	1
	p	,000	
	N	124	124

**p<.01

Tablo 4 incelendiğinde, öz-yeterlilik düzeyi ile iletişim becerileri (r=.342; p<.01) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre bireylerin öz-yeterlilik düzeyi arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı söylenebilir. Bu noktada kişilerarası etkili iletişimin öz-yeterlilikten etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Bulguya göre H3 doğrulanmıştır.

SONUÇ

Başarının temel unsurlarından birisi öz-yeterlilik inancıdır. Öz-yeterlilik bir işi yapabilmek için yeteneklerinin farkında olmak ve buna inanmaktır. Öz-yeterliliği yüksek olan bireyler zor işlerde ve olaylarda rahatlık duygusu içinde daha güvenli ve güçlü olurlar. Bununla birlikte bireyin başarısını etkileyen unsurlarda biri de iletişim becerisidir. Öz-yeterlilik algısının bireyin iletişim becerilerini etkili kullanmasında önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceyle yapılan çalışmanın amacı, yüksekokul öğrencilerinin öz yeterlilik algılarının iletişim becerilerine etkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Bu noktadan hareketle Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksekokulu'nda sosyal programlarda (Pazarlama, Yerel Yönetimler, Çocuk Gelişimi, Dış Ticaret) öğrenim gören 2. sınıf öğrencilerine "Öz-Yeterlilik Ölçeği" ve "İletişim Becerileri Ölçeği" uygulanmıştır.

Araştırma 86''sı kız ve 38'i erkek olmak üzere toplam 124 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen veriler frekans, ortalama ve korelasyon analizine tabi tutularak yorumlanmıştır. Bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin öz-yeterlilik algıları ve iletişim becerileri düzeyi yüksektir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda öz-yeterlilik algısı ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuç öz-yeterlilik algısının iletişim becerileri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Buna göre öz-yeterlilik algısı yüksek olan öğrencilerin iletişim becerileri düzeyi de yüksek olmaktadır. Araştırma sadece tek meslek yüksekokulunda yapıldığından sonuçlar genellenemez.

KAYNAKLAR

Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy İn Changing Societes*. UK: Cambridge University Press.

Bandura, A. (2006). Adolescent Development From An Agentic Perspective. Pajares, F., & Urdan, T. (Eds.). *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents* (pp.1-44). United States of America: Information Age Publishing.

Barut, E. (2011). İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öz Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ankara İli Örneği). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Bilen, M. (1995). *Sağlıklı İnsan İlişkileri*. İstanbul: Armoni Yayınları.

Deniz İ. (2003). İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Donald. M. G. (2003). *Handbook of Self and Identity*, Guildford Press.

Güngör, N. (2011). *İletişim, Kuram ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Henson, R. K. (2001). Teacher Self-Efficacy: Substantive İmplications And Measurement Dilemmas. *Annual Meeting of the Educational Research Exchange,* January 26, 2001, Texas A & M University'de sunulan bildiri

Korkut, F. (2005). Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi (Communication Skills Training Program For Adults). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 28, 143-149.

Özer, K. (2000). *İletişimsizlik Becerisi.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Pajares, F. (2002). Overwiev Of Social Cognitve Theory And Self Efficacy, Emory University, http://www.des.emory.edu/mfp/eff.html

Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Ertem Matbaacılık.

Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Uysal, İ. (2013). Akademisyenlerin Genel Öz-Yeterlilik İnançları: AİBÜ Eğitim Fakültesi Örneği. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 114-151.

Zıllıoğlu, M. (2007). *İletişim Nedir?.* İstanbul: Cem Yayınevi.

Yüksel, H. (2009). İletişim Kavramı, Tanımı. Editör Uğur Demiray, *Genel İletişim*, (ss.1-43), Ankara:Pegem Akademi.

EXTENDED ABSTRACT

As a social being, one wants to get to know himself and her environment better, to make agreeable relations with other people, to interact and socialize. Communication is important at this point. It's not possible socialize without communication. However, get in contact sturdy and healthy relationships with other people, requires effective use of communication skills. At

this point, self-efficacy become part of an activity. People with high self-sufficiency can easily communicate with other people. Generally, the people who with high self-sufficiency are those who recognize themselves and are aware of their needs, know their strengths and weaknesses, advanced empathy building skill., control their emotions and communicate effectively. Thus, there can be a meaningful relationship between self-efficacy and communication skills. In this study, the effect of self-efficacy on communication skills was examined within vocational college students. Students with high self-sufficiency spend their lives in a wide environment by get in contact sturdy and healthy relationships with others, while those with low self-sufficiency are increasingly lonely living in a narrow environment due to the weakness of communication. At this point, interpersonal effective communication is thought to be influenced by self-sufficiency.

In this study, it was aimed to investigate whether there is a relationship between perceived self-efficacy perceptions and communication skills of college students. The research was supported by a relational screening model and data were collected by questionnaire method. The Communication Skills Evaluation Scale (IBSQ) developed by Korkut (1996) was used in this research. Data were analyzed using, the IBM SPSS 22 statistics package program. Descriptive analysis (mean, standard deviation, frequency analysis) and pearson correlation analysis were applied in the analysis of the research data. When testing statistical significance, the error margin of 5% was ignored.

The questionnaires were applied to the working group of this study consists of in social programs (marketing, local governments, child development, foreign trade) in Manisa Celal Bayar University Salihli Vocational School's 124 students, in 2016-2017 education period. Self-efficacy and communication skills scale was used in this research, on vocational school students.

Our findings show that, there is a positive positive correlation between students' self-efficacy perceptions and communication skills. According to these results, the self-efficacy perceptions and communication skills of the students who are participating is high level in this research. As a result of the correlation analysis, there was a statistically significant positive correlation between self-efficacy perception and communication skills. This result shows that, the self-efficacy perception is effective on communication skills. According to this, the students with high self-efficacy perception have high communication skills.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

FUTBOLCULARDA AEROBİK YORGUNLUĞUN DİNAMİK DENGE PERFORMANSINA ETKİSİ

THE EFFECTS OF AEROBIC FATIGUE ON DYNAMIC BALANCE ABILITY IN SOCCER PLAYERS

[1]Özkan GÜLER, [1]Ahmet ATLI, [2]Fatma Neşe ŞAHİN, [3]Gülfem ERSÖZ

e-mail: oguler@ankara.edu.tr

ÖZET

Yorucu aerobik egzersizler sonucunda yorgunluğun oluşması beklenen bir fizyolojik süreçtir. Yorgunluk sonucunda denge becerisinin olumsuz yönde etkilenebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı yorucu aerobik egzersizin denge performansına etkilerini ve denge performansının başlangıç seviyesine dönüş süresinin hesaplanmasıdır. Çalışmaya alt ekstremite sakatlığı bulunmayan 20 futbolcu (11 erkek, 9 kadın, yaş = 21.76 ± 3.09; vücut ağırlığı = 64.5 ± 9.8 kg; boy = 169.4 ± 7.18 cm) katılmıştır. Baskın olmayan bacak denge performansı Biodex SD denge sistemi ile ölçülmüştür. Yorucu aerobik egzersiz amacı ile koşu bandı üzerinde Bruce protokolü uygulanmıştır. Bruce protokolünden hemen sonra ve 5'er dakikalık aralıklar ile 4 defa katılımcılara denge testi uygulanmıştır. Çalışma sonunda yorucu aerobik egzersizin tek bacak dinamik denge performansını negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir ($p<0.001$). Ayrıca bozulan dinamik denge performansının başlangıç değerlerine dönme süresi ise yaklaşık olarak 10 dakika sürmüştür ($p>0.05$).
Anahtar Kelimeler: Yorgunluk, Toparlanma, Futbol, Destek Bacağı

ABSTRACT

Specifically, exhausting aerobic exercises may induce fatigue, which is a natural physiological response. Therefore the aim of this study was to investigate the effects of aerobic exercise on balance ability and return to baseline in soccer players. Twenty soccer players (11 males, 9 females, age = 21.76 ± 3.09 years; wt = 64.5 ± 9.8 kg; ht = 169.4 ± 7.18 cm) with no history of lower extremity injury participated in this study. The Biodex SD balance system was used to determined to non-dominant athletic single-leg stability. Treadmil was used for aerobic exercise. After Bruce treadmill test, subsequently subjects performed athletic single leg stability test and then repeated same test with a five-minute passive rest period for 4 times. The result of this study has indicated that, aerobic exercise negatively effects single leg dynamic balance ability ($p<0.001$). Furthermore single leg balance ability turn to the baseline status after 10 minutes passive recovery duration ($p>0.05$).
Keywords: Fatigue, Recovery, Soccer, Support Leg

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Futbol yaklaşık olarak 240 milyon amatör futbolcunun bulunduğu dünyadaki en popüler spordur. Bir futbol maçında futbolcular toplu ve topsuz koşular şut ve sıçramalar gibi düşük ve yüksek şiddetli aktiviteleri kısa ve uzun süreli toparlanma periyotları içerisinde sürekli tekrarlamaktadırlar. Futbolda yaşanılan yüksek ve düşük şiddetli koşular fizyolojik olarak yorgunluğa neden olmaktadır. Kassal yorgunluk tekrarlı kasılmalar sonucunda kas gücünde oluşan düşme olarak tanımlanmaktadır. Yorgunluğun mekanizması performans sırasında egzersizin tipine ve devamlı ya da aralıklı egzersizlerde harekete katılan kas ve eklemlere ya da egzersizin şiddetine göre değişmektedir(Enoka & Stuart, 1992). Egzersizin şiddeti nöromüsküler yorgunlukla ilişkili olarak fizyolojik değişimler yaratmaktadır (Gandevia, 2001). Düşük şiddetli uzun süreli egzersizler merkezi (sinir sistemi) yorgunluğa neden

[1]Arş. Gör. Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye
[2]Doç. Dr. Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye
[3]Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye

olurken kısa süreli yüksek şiddetli egzersizler ise daha çok periferal yorgunluğa (kas uyarılma ve kasılma mekanizmasında bozukluklara) neden olmaktadır(Kent, 1999; Schilings ve ark., 2003). Kassal yorgunluk çevresel proprioseptif sistemi etkilediği gibi aynı zamanda merkezi proprioseptif süreçleri de etkilemektedir (Forestier, Teasdale & Nougier, 2002).

Denge becerisinin iyi olması optimal performansın sürdürülmesini ve sakatlık riskinin azalmasını sağlamaktadır. Futbol maçlarında birçok sakatlık ikinci yarılarda görülmekte ve bunun başlıca nedeni yorgunluk olduğu düşünülmektedir(Hawkins & Fuller, 1999; Hoy ve ark., 1992) Yorgunluk denge becerisini akut olarak etkileyen önemli bir faktördür. Yorgunluk sonrasında denge becerisinin olumsuz yönde etkilendiğine dair birçok çalışma bulunmaktadır. (Toshimitsu ve ark., 2011; Susco ve ark., 2004; Fox ve ark., 2008; Paillard, 2012). Yapılan birçok çalışmada ise kassal yorgunluğun birçok motor performansın belirleyicisi olan denge becerisinin olumsuz yönde etkilediği görülmektedir (Nardone ve ark., 1997; Jonston ve ark., 1999; Vuillerme ve ark., 2002; Yaggie & Gregor, 2002). Yorgunluk sonucunda dinamik denge becerisi bozulmakta ve fiziksel performansın düşmesine neden olmaktadır. Fiziksel performansın bozulması ise düşmelere çarpışmalara ve sakatlık riskini arttırmaktadır (Hiemstra & Lo, 2011; Jonston ve ark., 1998; Yaggies & Armstrong, 2004).

Futbol maçlarında yaşanılan toplam travmatik yaralanmaların her iki yarının sonlarına doğru arttığı rapor edilmektedir (Hagglund & Walden, 2011). Diğer bir çalışmada ise maç sırasındaki bilek burkulmalarının %48'inin her ki yarının son 15 dakikasında gerçekleştiği bildirilmiştir(Woods ve ark., 2003). Ayrıca futbol yaralanmalarında kalça ve bacak bölgesindeki stabilite eksikliği endojenöz bir faktör olarak görülmekte (Freiwald ve ark., 2006) ve düşük denge becerisinin ligament sakatlıklarının artması ile ilişkili olduğu belirtilmektedir(Hrysomallis ve ark, 2007; Caraffa ve ark., 1996). Bu bağlamda bu araştırmanın amacı aerobik yorgunluğun denge performansına olan etkilerinin ortaya konması ve yorgunluk sonrasında denge performansının başlangıç seviyesine dönme süresinin belirlenmesidir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmaya 11 erkek ve 9 kadın (yaş:21,85±3,15; kilo:65,01±9,81; boy:169,9±7,03; Antrenman Yaşı:6,5±1,9; Vücut Kitle İndeksi:22,47±2,22 olan toplam 20 futbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya son 6 ay için diz, bilek ve eklem sakatlıkları geçiren futbolcular dâhil edilmemiştir. Katılımcıların testlerden 48 saat önce yorgunluk yaratan egzersiz yapmadılar. Katılımcılar son 24 saat içinde alkol kafein v.b. uyarıcı etkisi olan maddeleri kullanmamaları sağlandı.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Futbolcuların Tanımlayıcı Bilgileri

	Yaş(yıl)	**Boy(cm)**	**Kilo(kg)**	**VKİ(kg/cm^2)**	**Antrenman Yaşı(yıl)**
Erkek (n=11)	23,85±2,9	173,3±6,27	69,45±9,13	23,05±2,23	7,33±1,92
Kadın (n=9)	19,25±0,8	164,75±4,68	58,35±6,75	21,6±2,01	5,25±1,03
Toplam Ort.(n=20)	21,85±3,15	169,9±7,03	65,01±9,81	22,47±2,22	6,5±1,9

VKİ: Vücut Kitle İndeksi

Denge Testi

Katılımcılara Biodex SD (Biodex, Shirley. NY) athletic single leg test protokolü uygulandı. Katılımcılara öğrenme etkisi oluşmaması için çalışmadan 1 hafta önce 5 farklı günde denge testi öğrenme çalışması yaptırıldı. Athletic single leg test protokolü 20 saniye ve 3 tekrarda ve tekrarlar arasında 10 saniye dinlenme aralıklarından oluştu. Testin zorluk derecesi 4 olarak ayarlandı. Katılımcıların test sırasında ayak pozisyonlarını kendi istedikleri pozisyonda yerleştirmelerine izin verildi. Denge testleri destek bacağı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar çalışma sırasında denge testine yorgunluk protokolü biter bitmez denge testine tabi tutuldular. Yorgunluk sonrasında denge testleri 5'er dakika aralıklar ile 0,5,10,15,20 dakikalarda yaptırıldı. Katılımcılar 5 dakikalık toparlanma periyotları arasında pasif olarak dinlendirildi.

Aerobik Yorgunluk Protokolü

Futbolcularda aerobik yorgunluk oluşturmak amacı ile koşu bandı üzerinde Bruce protokolü uygulanmıştır. Bruce protokolü %0 eğimde 1,161km/saat hızında üç dakikalık ısınma ile başlamıştır. Daha sonra koşu hızı 2,7km/saat hıza eğim ise %10 'a çıkmış ve üç dakikada devam etmiştir. Testin ikinci aşamasında ise eğim %2 eğim ve hız 4,02 km/s artmış ve testin protokolüne göre her üç dakikada eğim ve hızda artış devam etmiştir(Bruce, 1972). Katılımcıların teste tükene kadar devam ettiler. Katılımcılardan devem edemeyecekleri noktada testi bırakmaları istenmiştir. Test sonunda katılımcıların MaxVo2 tüketim değerleri hesaplanmış ve kayıt edilmiştir. Ayrıca sporcuların algılanan zorluk dereceleri ve kalp atım hızları test sonunda kayıt edildi.

İstatistiksel Analiz

Çalışmanın verileri SPSS 22.0 paket programı ile analiz edildi. Katılımcıların test öncesi tanımlamak amacı ile yaş, boy, kilo, vücut kitle indeksi ve antrenman yaş verilerinin ortalama ve standart sapma değerleri hesaplandı. Aerobik egzersiz öncesi, hemen sonrası ve 5,10,15,20 dakikalardaki denge testi skorları Repeated Meausere Anova yöntemi ile analiz edildi. Farkın nerden kaynaklandığı ise Benforroni Post Hoc testi ile gerçekleştirildi. Tüm analizlerin anlamlılık derecesi $p<0.05$ olarak belirlendi.

BULGULAR

Bu çalışmada aerobik egzersiz sonucunda dinamik denge becerisinin istatistiksel olarak anlamlı derecede bozulduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$).

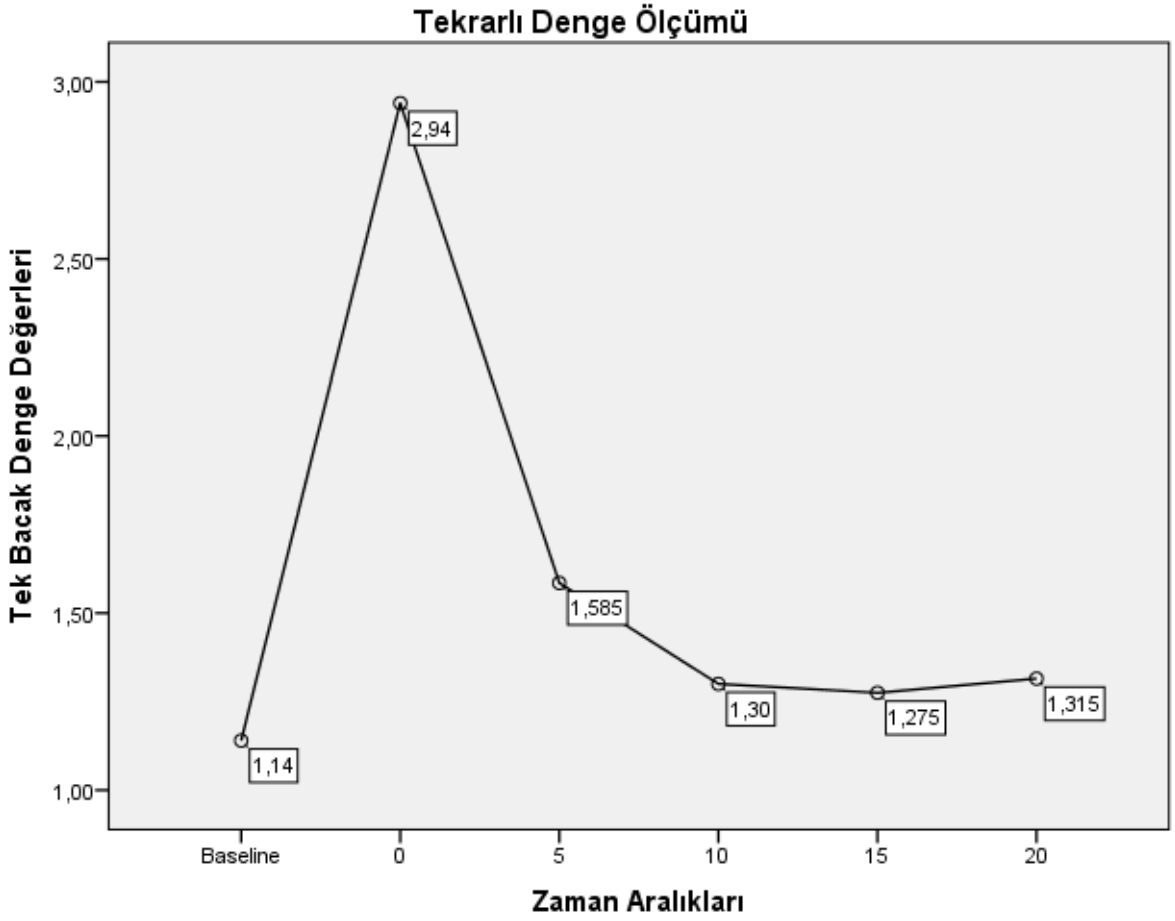

Şekil 1. Yorgunluk öncesi ve sonrasında denge becerisinin zamana göre toparlanma değerleri

Yorgunluk sonrasında dinamik denge becerisinin başlangıç değerine göre ciddi bir biçimde bozulduğu ve 10 dakika içinde yaklaşık olarak başlangıç değerlerine geri döndüğü görülmektedir(Şekil 1).

Tablo 2. Tekrarlı Ölçümler Denge Testi İstatistiksel Analiz Sonuçları

	Zaman Aralığı	Denge Ortalam	Ort.Farkı	Std.	*p*
Athletic Single Leg	Pre-Test	1,14			
	Post-Test	2,94	-1,8	0,259	0,001*
	5 dk	1,58	-0,44	0,085	0,001*
	10 dk	1,3	-0,16	0,072	0,591
	15 dk	1,27	-0,13	0,058	0,473
	20 dk	1,31	-0,17	0,091	1

*$p<0.05$ dk:dakika

Tablo 2'de test öncesi ve testten hemen sonraki test değerleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmuştur ($p<0.001$). Ayrıca test öncesi değeri ile 5'inci dakika denge testi arasında da

istatistiksel olarak fark bulunmaktadır ($p<0.001$). Denge beceriş antrenman öncesi değerleri ile 10,15 ve 20'inci dakika denge testi değerleri arasında bir fark bulunmamıştır($p>0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı yorucu aerobik egzersizlerin dinamik denge becerisine olan akut etkilerini ve denge becerisinin toparlanma süresinin araştırılmasıdır. Yorucu aerobik egzersiz sonucunda futbolcuların denge becerisi olumsuz yönde etkilenmiştir. Denge becerisinin toparlanma süresi yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Literatürde yorgunluğun denge becerisini olumsuz yönde etkilendiğine dair birçok çalışma bulunmaktadır(Toshimitsu ve ark, 2011; Susco ve ark, 2004; Fox ve ark. 2008; Paillard, 2012; Cetin ve ark, 2008). Mevcut çalışmanın sonucu literatürdeki birçok çalışma sonucu ile benzeşmektedir. Yo-yo testi sonrasında İnteraktif Denge Sistemi (Tetrax) cihazı ile denge ölçümü yapılan bir çalışmada, yorgunluk sonrası denge becerisinin 10 dakika içinde başlangıç değerlerine döndüğü tespit edilmiştir (Steinberg ve ark., 2016). Diğer bir çalışmada ise fonksiyonel yorgunluk protokolü uygulanan, kolej seviyesinde futbol oynayan 14 erkek 9 kadın futbolcu ile yapılan çalışmada, denge performansının başlangıç değerlerine 10 dakika içinde geri döndüğü bildirilmiştir Toshimitsu ve ark, 2011). Bu çalışmanın tersine rekreatif olarak aktif olan 100 kolej öğrencisine fonksiyonel yorgunluk protokolü uygulanmıştır. Fonksiyonel yorgunluk protokolü sonrasında yapılan denge hata skor sistemi ile yapılan ölçümlerde denge performansının yaklaşık olarak 20 dakika içinde başlangıç seviyesine döndüğü bildirilmiştir. Benzer yorgunluk protokolü uygulanmasına karşın iki çalışma arasında denge performansı toparlanma sürelerinde fark olduğu görülmektedir. Bu farkın nedeni futbolcuların diğer sporculara göre daha iyi bir denge becerisine sahip olmalarından kaynakladığı düşünülmektedir (Matsuda ve ark., 2008). Hem aerobik hem de anaerobik yorgunluk protokolü uygulanan bir araştırmada ise yorgunluk sonrası denge performansı ölçümü denge hasta skor sistemi (BESS) ile yapılmış ve aerobik ve anaerobik yorgunluk protokolü sonrasında denge performansı toparlanma sürelerinde fark bulunmamıştır. Fakat sporcuların her iki yorgunluk protokolünden sonra da 13 dakika içinde başlangıç denge performansı değerlerine geri döndükleri bulunmuştur (Zachary ve ark., 2008). Diğer bir çalışmada ise 25 dakikalık koşu bandı koşusundan sonra yapılan denge ölçümlerinde çalışmaya katılan sporcuların denge performanslarının başlangıç seviyesine dönmesi yaklaşık 15 dakika sürmüştür (Nardone ve ark., 1997). Bu çalışmalarda denge performansının başlangıç değerlerine dönüş süresinin mevcut çalışmadan daha uzun sürmesi, çalışmalara katılan sporcuların branşaları arasındaki farklılıktan veya denge ölçüm yöntemlerindeki farklılıktan kaynaklanmış olabilir.

Bu çalışma sonunda aerobik yorgunluk sonrasında denge performansının futbolcularda açık bir şekilde bozulduğu görülmektedir. Yorgunluk ve denge performansının bozulması önemli bir risk faktörü olarak görülmektedir. Futbolcularda yorgunluğun denge becerine etkileri ile ilgili yeterli veri bulunmasa da, yorgunluğun yaşanılan sakatlık görülme sıkılığını arttırdığı (Frisch ve ark., 2011) ve denge performansındaki bozulmanın bilek sakatlıklarına arttırabileceği(Willems ve ark., 2005) çeşitli çalışmalarda belirtilmektedir. Ayrıca denge antrenmanlarının sakatlığı önlenmesi amacı yapılması birçok araştırmacı tarafından önerilmektedir (Emery & Meeuwisse, 2010; Hubscher ve ark., 2010; Kramer & Knobloch, 2009). Bu nedenle ileriki çalışmalarda denge antrenmanı yapan sporcularda yorgunluğun denge becerisi üzerine olan etkilerinin araştırılması önerilmektedir. Ayrıca bu çalışmada

yorgunluk Bruce protokolü uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Denge performansının gerçek bir futbol maçı sonrasında ölçülmesi, futbola özgü yorgunluk mekanizmasının denge performansına olan etkilerinin daha net bir biçimde ortaya konulabilmesi sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Bruce RA. 1972. Multi-stage treadmill tests of maximal and submaximal exercise. In: *A handbook for physicians, exercise testing and training of apparently healthy individuals.* New York: American Heart Association.

Caraffa, A., Cerulli, G., Projetti, M., Aisa, G., & Rizzo, A. (1996). Prevention of anterior cruciate ligament injuries in soccer: A prospective controlled study of proprioceptive training. *Knee Surgery, Sports Traumatology, Arthroscopy, 4*(1), 19–21.

Cetin, N., Bayramoglu, M., Aytar, A., Surenkok, O., & Yemisci, O. U. (2008). Effects of lower-extremity and trunk muscle fatigue on balance. *The Open Sports Medicine Journal, 2*, 16– 22.

Ekstrand, J., Hagglund, M., Walden, M. (2011). Epidemiology of muscle injuries in professional football (soccer). *Am J Sports Med., 39*(6),1226–1232.

Emery, C. A., & Meeuwisse, W. H. (2010). The effectiveness of a neuromuscular prevention strategy to reduce injuries in youth soccer: a cluster-randomised controlled trial. *British Journal of Sports Medicine, 44*(8), 555-562

Enoka, R.M., & Stuart, D.G. (1992) Neurobiology of muscle fatigue. J Appl Physiol 72: 1631–1648.

Era, P., & Heikkinen, E. 1985, Postural sway during standing and unexpected disturbance of balance in random samples of men of different ages. *J Gerontol, 40*, 287–295.

Forestier, N., Teasdale, N., & Nougier, V. (2002) Alteration of the position sense at the ankle induced by muscular fatigue in humans, *Med Sci Sports Exerc.,* 34, 117–122.

Fox, Z. G., Mihalik, J. P., Blackburn, J. T., Battaglini, C. L., & Guskiewicz, K. M. (2008). Guskiewicz return of postural control to baseline after anaerobic and aerobic exercise. *Protocols Journal of Athletic Training, 43*(5), 456-463.

Freiwald, J., Papadopoulus, C., Slomka, M., Bizzini, M., & Baumgart, C. (2006). Prävention im Fußballsport. *Sportorthopädie Sporttraumatologie, 22,* 140-150.

Frisch, A., Urhausen, A., Seil, R., Croisier, J.L., Windal, T., Theisen, D. (2011). Association between preseason functional tests and injuries in youth football: a prospective follow-up. *Scand J Med Sci Sports, 21*(6), 468-476.

Gandevia, S.C. (2001) Spinal and supraspinal factors in human muscle fatigue. Physiol Rev, 81, 1725-1789.

Glaister, M. (2005). Multiple sprint work. Physiological responses, mechanisms of fatigue and the influence of aerobic fitness. *Sports Med*, 35, 757-777.

Hagglund, M., Walden, M., & Ekstrand, J. (2004). Injury incidence and distribution in elite football – a prospective study of the Danish and the Swedish top divisions. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports, 1*, 1-8.

Hawkins, R.D., & Fuller, C.W. (1999) A prospective epidemiological study of injuries in four English professional football clubs. *Br J Sports Med*, 33, 196-203

Hiemstra, L.A., Lo, I.K.Y., & Fowler, P.J. (2001). Effect of fatigue on knee propriocepion: Implications for dynamic stabilization. J Orthop Sports Phys Ther, 31, 598-605.

Hoy, K., Lindblad, B.E., Terkelsen, C.J., Helleland, H.E., Terkelsen, C.J. (1992) European soccer injuries. A prospective epidemiologic and socioeconomic study. *Am J Sports Med 20*, 328-332.

Hrysomallis, C. (2011). Balance ability and athletic performance. *Sports Med*, 41, 221–232.

Hrysomallis, C., McLaughlin, P., & Goodman, C. (2007). Balance and injury in elite Australian footballers. *International Journal of Sports Medicine, 28,* 844–847.

Hrysomallis C. (2007). Relationship between balance ability, training and sports injury risk. *Sports Med*, 37, 547–556

Hubscher, M., Zech, A., Pfeifer, K., Hansel, F., Vogt, L., & Banzer, W. (2010). Neuromuscular training for sports injury prevention: a systematic review. *Medicine and Science in Sports and Exercise, 42*(3), 413-421

Jonston, R.B., Howard, M.E., Cawley, P.W., & Losse, G.M. (1998). Effect of lower extremity muscular fatigue on motor control performance. Med Sci Sport Exerc, 30, 1703-1707.

Kent-Braun, J.A. (1999). Central and peripheral contributions to muscle fatigue in humans during sustained maximal effort. *Eur J Appl Physiol Occup Physiol 80*, 57-63.

Kraemer, R., & Knobloch, K. (2009). A soccer-specific balance training program for hamstring muscle and patellar and Achilles tendon injuries: an intervention study in premier league female soccer. *American Journal of Sports Medicine, 37*(7), 1384-1393.

Lundblad, M., Walden, M., Magnusson, H., Karlsson, J., & Ekstrand, J. (2013). The UEFA injury study: 11-year data concerning 346 MCL injuries and time to return to play. *Br J Sports Med., 47*(12), 759–762

Matsuda, S., Demura, S., & Uchiyama, M. (2008). Centre Of Pressure Sway Characteristics During Static One-Legged Stance Of Athletes From Different Sports. *J Sports Sci, 26* (7), 775-779.

Millet, G.M., & Lepers, R. (2004). Alterations of neuromuscular function after prolonged running, cycling and skiing exercises. *Sports Med., 32*, 105-116.

Paillard, T. (2012). Effects of general and local fatigue on postural control: a review. *Neurosci Biobehav Rev., 36*(1),162-176.

Schillings ML, Hoefsloot W, Stegeman DF, Zwarts MJ (2003) Relative contributions of central and peripheral factors to fatigue during a maximal sustained effort. *Eur J Appl Physiol 90*, 562-568.

Susco, T.M., Valovich-McLeod, T.C., Gansneder, B.M., & Shultz, S.J. (2004). Balance recovers within 20 minutes after exertion as measured by the balance error scoring system. *J Athl Training 39*, 241-246.

Steinberg N., Alon Eliakim, Aviva Zaav, Michal Pantanowitz, Monder Halumi, Tamir Steinberg, N., Eliakim, A., Zaav, A., Pantanowitz, M., Halumi, M., Eisenstein, T., ... & Nemet, D. (2016). Postural balance following aerobic fatigue tests: A longitudinal study among young athletes. *Journal of Motor Behavior, 48*(4), 332-340.

Ishizuka, T., Hess, R. A., Reuter, B., Federico, M. S., & Yamada, Y. (2011). Recovery of time on limits of stability from functional fatigue in Division II collegiate athletes. *The Journal of Strength & Conditioning Research, 25*(7), 1905-1910.

Vuillerme, N., Danion, F., Forestier, N., & Nougier, V. (2002). Postural sway under muscle vibration and muscle fatigue in humans. *Neurosci Lett., 22*(2),131-135.

Willems, T.M., Witvrouw, E., Delbaere, K., Mahieu, N., De Bourdeaudhuij, I., & De Clercq, D. Intrinsic risk factors for inversion ankle sprains in male subjects. *Am J Sports Med., 33*(3), 415-423.

Woods, C., Hawkins, R., Hulse, M., & Hodson, A. (2003). The Football Association Medical Research Programme: An audit of injuries in professional football: an analysis of ankle sprains. *British Journal of Sports Medicine, 37*, 233-238.

Yaggie, J.A., & McGregor, S.J. (2002) Effects of isokinetic ankle fatigue on the maintenance of balance and postural limits. *Arch Phys Med Rehabil.,* 83, 224-228.

Zachary, G.F., Mihalik, J.P., Troy Blackburn, J.T., Claudio L.B, Guskiewicz, Kevin, M. Return of postural control to baseline after anaerobic and aerobic exercise protocols. *Journal of Athletic Training, 43*(5), 456-463.

EXTENDED ABSTRACT

Soccer is the most popular sport in the world with nearly 240 million amateur soccer players. In a soccer game, the players are constantly recurring in the short and long recovery periods of low and high intensity activities such as running, jumping and kicking. The high and low intensity conditionss in the soccer match cause physiological fatigue. Fatigue is defined as a decrease in muscle strength as a result of repeated contractions. The mechanism of fatigue varies according to the type of exercise intensity and duration (Enoka & Stuart, 1992). Low-intensity long-term exercises cause central (nervous system) fatigue while short-duration high-intensity exercises cause more peripheral fatigue. Balance ability has an important effect on the sports performance (Hrysomallis, 2011). Poor balance has been associated with an increased risk of injuries in a number of sports (Hrysomallis, 2007). In soccer games, many injuries are seen in the second half, which is thought to be the main cause of fatigue.. Lower limb injuries are common in sports with intermittent bouts of high-low intensity exercise and changes of direction (eg, soccer, basketball, and rugby) and toward the end of a period or game. (Lundblad et al., 2013; Ekstrand, Hagglund & Walden, 2011). There is epidemiological evidence that more than half of the injuries occur late in athletic games and that 58% of those are the result of noncontact injury mechanisms, suggesting that fatigue is given thought to be a critical element in injury-related sensory motor alterations (Hawkins et al., 2001; Woods et al., 2004). Given that injury rates increase when athletes are fatigued. (Lundblad et al. 2013; Ekstrand et al 2011) and deficits in postural control are risk factors for sustaining lower limb injuries, (Pliskt et al., 2006; McGuine et al., 2000; Wang et al., 2006). Therefore the aim of this study was to investigate the effects of aerobic exercise on balance ability and alart time for return to the orign value in soccer players.

A total of 20 soccer players (11 males, 9 females, age = 21.76 ± 3.09 years, body mass = 64.5 ± 9.8 kg, height = 169.4 ± 7.18 cm, body mass index=22.47) recruited for the study on a voluntary basis. All pasticipants had been free from visual, vestibular and lower limb injuries for at least six months. The participants didn't perform exercise, which cause fatigue, during 48 hours before the tests.

Biodex SD (Biodex, Shirley. NY) athletic single leg test protocol was applied to the participants. In order to prevent the learning effect, the subjects performed balance test familiarization during 5 days in last week before the test. Athletic Single Leg test protocol consisted of 3 repeats of 20-second activity with 10 second interval. The difficulty level of test was set 4th level. During the test, the participants were allowed to place their feet in the way they wanted. The balance tests were carried out with subjects on their non-dominant leg and while their hands were on their waist. The subjects were asked to keep their dominant leg

at 45º flexion. After modified bruce treadmill test, subsequently subjects performed athletic single leg stability test and 5th, 10th, 15th, and 20th minutes with 5 minutes interval.

Treadmil was used for aerobic exercise. Each subject performed modified bruce treadmill protocol. Subjects were verbally encouraged to continue running as long as possible throughout the test. Subjects were asked to refrain from exercise on the day of the evaluation. The exercise protocol was performed by means of a treadmill. The protocol began at a speed of 2.74 km/h and 10% gradient for 3 min using the Bruce protocol (Bruce, 1972). At the second stage, the gradient and speed were 2% and 4.02 km/h, respectively. In each subsequent stage of the test, the gradient and speed were increased in accordance with the protocol until each athlete exhausted.

As a result of exhausted aerobic exercise, the balance performance of soccer players has been adversely affected.The recovery time of the balance performance lasted approximately 10 minutes. Previous studies have reported that fatigue affects balance performance negatively (Toshimitsu ve ark, 2011; Susco ve ark, 2004; Fox ve ark. 2008; Paillard, 2012; Cetin ve ark, 2008). The result of the current study is similar to the previous study results in the literatüre. In a study of balance measurement with the Interactive Balance System (Tetrax) after the yo-yo test, it was determined that the post-fatigue balance skill returned to its baseline values within 10 minutes (Steinberg ve ark., 2016). In another study, it was reported that in a study with 14 male and 9 female football players who were playing college-level soccer with a functional fatigue protocol, their balance performance returned to baseline within 10 minutes (Toshimitsu ve ark, 2011). In contrast to this study, a functional fatigue protocol was applied to 100 recreationally active college students. In contrast to this study, a functional fatigue protocol was applied to 100 recreationally active college students. After the functional fatigue protocol, the balance performance was reported to return to baseline within approximately 20 minutes. Despite the implementation of similar fatigue protocols, balance performance between the two studies appears to be different in recovery times. This difference is thought to be caused by the fact that the soccer players have a better balance skill than the other athletes (Matsuda ve ark., 2008). In a study where both aerobic and anaerobic fatigue protocols were applied, there was no difference in recovery performance recovery times after aerobic and anaerobic fatigue protocol. However, it was found that the athletes returned to baseline balance performance values within 13 minutes after both fatigue protocols (Zachary ve ark., 2008). In another study, the balance measurements made after a 25-minute treadmill run it took about 15 minutes for the athletes to return to their initial level of balance performance (Nardone ve ark., 1997). Unlike the current study, the balance was measured with BESS in these studies. the difference between these studies and the present study is due to measurement methods of balance performance.

Impairment of balance performance is reported as an important risk factor. Although there is not enough data on the effects of fatigue on balance in soccer players, there is a tendency that fatigue increases the incidence of injury (Frisch ve ark., 2011) and the deterioration of balance performance may increase to ankle injuries (Willems ve ark., 2005) it is known that good balance skills reduce the risk of lower limb injuries (Emery & Meeuwisse, 2010; Hubscher ve ark., 2010; Kramer & Knobloch, 2009). For this reason, it is recommended to investigate the effects of fatigue on balance performance in athletes performing balance exercises in future studies. . In addition, fatigue in this study was performed by applying the Bruce protocol. Measuring the balance performance after a real soccer match is thought to provide a clearer indication of the effects of the soccer-specific fatigue mechanism on balance performance.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN SPORLA İLGİLİ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

AN EXAMINATION OF THE PROBLEM SOLVING SKILLS OF UNIVERSITY STUDENTS ACCORDING TO SEVERAL VARIABLES THAT ARE RELATED TO SPORTS

[1]Oktay YİĞİT

e-mail: oktay.yigit@kavram.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde sporla ilişkili çeşitli değişkenlere göre farklılık olup olmadığının araştırılmasıdır. Araştırmanın evrenini İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören n=53 Kadın ve n=52 erkek toplamda n=105 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi toplama envanteri ile Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen daha sonra Şahin ve Happner (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan problem çözme envanteri (PÇE) kullanılmıştır. Araştırmanın istatistiki analizleri için spss 24 programı kullanılmıştır. Kişisel verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, değişkenler arasında farklılık olup olmadığının tespiti içinde, One Way Anova ve Independent-Samples T testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde sporla ilişkili (spora katılım, spora katılım sıklığı, tercih etikleri spor türü, spor branşlarına katılım düzeyi ve spor bölümü öğrencileri) değişkenler açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı p> 0.05 gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor; Problem Çözme Becerisi; Üniversite Öğrencisi

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine whether there is difference in the problem solving skills of university students according to several variables that are related to sports. The population of the study consists of n=53 women and n=52 men students who study at Istanbul Kavram Vocational School. As data collection tools, the personal data collection inventory, which was developed by the researcher, and the Problem Solving Inventory (PSI) developed by Heppner and Petersen (1982) and later adapted into Turkish by Şahin and Heppner (1993) were utilized. SPSS 24 programme was used for the statistical analyses of the study. Descriptive statistics were utilized for the analysis of personal values,, One Way Anova and Independent-Samples T tests were used in order to determine whether there is difference among the variables. As a result of the study, no significant statistical differentiation was observed in the problem solving skills of university students with regard to the variables related to sports (participation to sports activities, the frequency of participation to sports activities, the sports branch they prefer, their participation level to sports branches and the students of the Department of Sports Management) (p>0.05).

Keywords: Sports; Problem Solving Skill; University Student

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Spor insan ruhundaki mücadele ve başarma isteğinin tabiat ve sosyal yapı ile karşılıklı ilişki kurulması ile sistemle ve adil bir şeklide olup, belirli kural ve kaideler içerisinde, hayatı pahasına fizik, moral, toplumsal ve karakter kişiliğinin yarışmaya dönüşmesine denir (Keten, 2005). Bu yönüyle spor, günümüz toplumlarında olağanüstü merkezi konum edinmiş bir sosyal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Çakır, 2015).

[1] Öğr. Gör. Kavram Meslek Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye

Problem bir bireyin istediği amaca ulaşmak için çabaladığı süreçte karşısına çıkan engeller olarak tanımlanabilir(Bingham, 1983). Problem, bir kimsenin gerçekleştirmek istediği hedefe ulaşmak maksadıyla topladığı mevcut güçlüklerinin karşısına çıkan engel olarak ifade edilmektedir (Bingham, 1983; Sözen ve ark., 2012). Diğer bir ifadeyle problem, insan zihnini karıştıran, zihnine meydan okuyan ve inancı belirsizleştiren unsurların hepsidir. Problemin, bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığında ortaya çıkan bir çatışma durumu olduğu ifade edilmektedir (Güçlü, 2003;Temel & Ayan, 2015).

Problem çözme ise bir amaca ulaşmak için uygun olan eylemi seçme, amaca ulaşırken karşılaşılan güçlüklere çözüm seçenekleri oluşturma, değerlendirme ve aralarında seçim yapma, istenmeyen durumlara müdahalenin sistematik süreci olarak tanımlanabilir (Evans, 1991; Temel & Ayan, 2015). Bir başka değişle problem çözme; belli bir amaca ulaşmak maksadıyla karşılaşılan zorlukların ortadan kaldırılmasına yönelik bilişsel ve psikolojik boyutları olan bir takım çabaları gerektiren süreç olarak tanımlanmaktadır (Oğuzkan, 1989; Temel & Ayan, 2015). Morgan (1981), problem çözmeyi, karşılaşılan zorluk ve engeli aşmanın en iyi yolunu bulmak olarak tanımlamakta ve kişinin problemi algılayışından ona çözüm bulana kadar geçirdiği bir süreç şeklinde açıklamaktadır (Çağlayan ve ark., 2008). Problem çözme kişinin günlük yaşamda karşılaştığı sorunlu durumlarda etkili başa çıkma yolunu bulabilmek maksadıyla geliştirdiği ve meydana getirdiği bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bir süreçtir (Zurilla & Nezu, 1990; Pulur ve ark., 2012).

Problem çözme becerisi ise bilgiyi kullanarak ve bunun üzerine orijinallik, yaratıcılık veya hayal gücünü ekleyerek çözüme ulaşma süreci olarak açıklanabilir. Problem çözme becerisi, bireyin sağlıklı bir yaşamı devam ettirebilmesi ve ruh sağlığını koruması için zorunludur (Basmacı, 1998; Temel & Ayan, 2015). Bu araştırma üniversite öğrencilerinde insan hayatı için bu kadar önem teşkil eden problem çözme becerisinde sporla ilişkili bazı değişkenlere göre farklılık olup olmadığının incelenmesidir.

Araştırmanın Problem Cümlesi

Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde sporla ilişkili çeşitli değişkenlere göre farklılık var mıdır?

Araştırmanın Alt Problem Cümleleri

Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde spor yapma durumlarına göre farklılık var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde spora katılım sıklıklarına göre farklılık var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde tercih ettikleri spor türlerine göre farklılık var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde spor branşlarına katılım düzeylerine göre farklılık var mıdır?

Spor bölümü öğrencileriyle diğer bölüm öğrencileri arasında problem çözme becerisi açısından farklılık var mıdır?

PROBLEM ÇÖZME

Problem çözme, insan hayatı için gerekli olan ve bunun ötesinde karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmede mecburi olarak sıklıkla başvurulan bir beceridir (Merzano, 1989; Özer ve ark., 2009).

Morgan (1981), problem çözmeyi, karşılaşılan engeli aşmanın en doğru yolunu bulmak olarak tanımlamakta ve kişinin problemi algılayışından ona çözüm buluncaya kadar geçirdiği bir süreç şeklinde açıklamaktadır (Çağlayan ve ark., 2008). Heppner & Krauskopf (1987) ise problem çözmeyi, problemle başa çıkma kavramıyla eş anlamlı olarak ifade etmiştir. Gerçek yaşamda kişisel problem çözme; içsel ya da dışsal arzulara uyum sağlamak maksadıyla amaca yönelik bir dizi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal işlemler olarak tanımlanmıştır (Çağlayan ve ark., 2008).

Rus psikolog Lev Vygotsky'e göre problem çözme, günlük aktiviteler içerisinde sosyal etkileşimler ile öğrenilen sosyal bir etkinliktir (Thornton, 1998, Özer ve ark., 2009).

Problem çözme, bir amaca ulaşmakta karşılaşılan güçlükleri yenme sürecidir. Bilginin yanında yaratıcılık ve çözüme ilişkin yöntemlerden yararlanmayı gerektirmektedir (Aldemir ve ark., 2014).

PROBLEM ÇÖZME SÜRECİNİN AŞAMALARI

Bazı problemler çabuk çözülebilir; bazıları belki hiç çözülmez. Çok basit bir şekilde, bir problem bilinmeyenleri bulmak veya bilmek için karar verilmesi gereken bir veya birden fazla bilinmeyen durum içerir. Bilinmeyenleri bulmak problem çözme sürecidir (Jozwiak, 2004).

Problemlere bakıldığında çok farklı özelliklerde olabilmektedir. Bingham' a göre problemlerin üç temel özelliği vardır. Bu özellikleri bireyin belirlediği amaç, amaca giden yolda bireyin karşısına çıkan bir engel ve bireyi amacına ulaşmaya sürükleyen içsel bir gerginlik olarak belirtmiştir. Öğülmüş (2001) ise problem içeren durumun özelliklerini şöyle özetlemiştir:

1. Mevcut durum ile olması gereken durum arasında bir farkın olması,

2. Kişinin bu farkı algılaması,

3. Kişinin gerginliği ortadan kaldırmak maksadıyla girişimde bulunması,

4. Kişinin gerginliği ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerinin engellenmesi (Temel & Ayan, 2015)

Problem birkez tanımlandıktan sonra Mc Kinsely metodu problemin çözülmesi için bir takım süreçler ortaya koyar. Bunlar soruna öncelik verme, çözüm planlarını oluşturmak için analiz yapılması, analizlerin yürütülmesi, bulguların sentezi ve çözüm önerisinin geliştirilmesidir (Davis ve ark, 2007).

Problem çözme süreci; algılanan ve tanımlanan problem ilişkin bilgi toplama, problemi çözmeye yönelik isteklilik ve problemin çözümüne yönelik engellerin neler olduğunun belirlenmesi gibi davranışların birikiminden oluşmaktadır (Davidson ve ark., 1994; Özer ve Ark., 2009). Gagne'ye göre sorun çözme en karmaşık zihinsel beceridir. Süreç olarak sorun

çözme sınama-yanılmadan, içgörü kazanmaya ve neden-sonuç ilişkilerini keşfetmeye kadar uzanan işlemleri içermektedir. Sorun çözen kişi yalnızca daha önce öğrendiklerini kullanmakla kalmaz, yeni öğrenmeler de gerçekleştirir (Pehlivan & Konukman, 2004).

Mark (1994)'a göre problem çözme sürecinde izlenmesi gerekli olan basamaklar John Dewey tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Bir güçlüğün algılanması veya hissedilmesi,

2. Problemin bilinip tanımlanması,

3. Olan çözümlerin önerilmesi,

4. Bu çözümlere ait noktaların öncelikle işlenmesi,

5. Çözümün test edilmesi(Türkçapar, 2009).

PROBLEM ÇÖZMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Yapılan araştırmalar neticesinde, "problem çözme becerisi" ne sahip olan kişilerin; özgüven duygusu, nesnel bakış açısı ve yaratıcı düşünebilme yetisine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca olaylar karşısında çok kaygılanmadan, girişimci olabilme özelliğine de sahiptirler (Otacıoglu, 2007, Özer ve ark., 2009). Meijerss (1978), problem çözme becerisinin ruh sağlığı açısından önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Bireyin problem çözme becerisini; yaşantıları algılama gücü, olaylar karşısındaki tutumu, değerleri ve kişilik özellikleri önemli ölçüde etkilemektedir (Özer ve Ark., 2009). Problem çözmede, bireyin problemli durumları çözme becerisi, kendini bilişsel olarak değerlendirmesine ve aynı zamanda problem çözümüne yoğunlaşmasına bağlıdır (Heppner ve ark., 1985).

Sonmaz (2002) ise yaptığı çalışmada problem çözme becerilerini etkileyen etmenleri 14 faktör olarak gruplandırmıştır. Bunlar; özgüven, anne baba tutumu, yas, sosyal öğrenme - model alma, bireysel farklılıklar, Sosyo ekonomik düzey, sorumluluk duygusu, problem hakkında bilgi düzeyi, duyguların etkisi, denetim odağı, geçmiş yaşantı ve deneyimler, problemlerin yapısı ve niteliği, kültür ve insanlar arası etkileşimlerdir. Bu etmenlere bakıldığında bireysel faktörlerin olduğu kadar toplumsal faktörlerin göz önünde bulundurulduğu anlaşılmaktadır (Özer ve ark., 2009).

Düşünce gücü, hayal kurma, mental (zihinsel) çalışmalar ya da imgeleme sayesinde sporcular, gerçek yaşamda karşılaştığı problemlere etkili ve verimli çözümler üretebilme becerileri ve çözüme kavuşturulması gereken yeni ve karmaşık yapıda olan problemleri keşfetme yeteneklerini geliştirebilecektir (Aldemir ve ark., 2014).

SPOR VE PROBLEM ÇÖZME ARASINDAKİ İLİŞKİ

Spor, bireyin tabii çevresini, beşeri çevre haline çevirirken, kazanmış olduğu kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, bireysel ya da toplu olarak, boş zaman faaliyeti kapsamında veya bütün zamanını kapsayacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1986).

Spor şans eseri kazanılan bir özellik değil, belirli kurallar ve yetenekler sayesinde sonuçların etkileyecek olan karar verme, stratejik metot geliştirme, fiziksel eğitim ve mental hazırlık becerileri gerektiren, büyük kas gruplarının fiziksel aktivitesini kapsayan bir uğraştır. Bu anlamda tarihsel süreç içerisinde insanlar sağlıklı kalmak, güçlerini geliştirmek ve kendilerini korumak amacıyla bir takım özel sportif uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde spor etkinlikleri insanlık tarihi kadar eskidir (Oldenboom, 2006).

Spor, kişinin kendini kontrol etme mekanizmalarından biridir ve evrensel olma özelliğinden ötürü farklı toplum ve kültürlerden birçok bireyin ortak paydasıdır. Temelini hareket etmenin oluşturduğu spor, toplumsal bağlamda olağanüstü merkezi bir konuma sahiptir (Çakır ve Korkmaz, 2015). Aynı zamanda bireylerin demokratik kişiliklerinin gelişmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Böylece sporcu kendini rahat, özgür kişilikli hissetmekte, özgüveni artmakta ve başarı en üst düzeye çıkmaktadır (Bauman, 1994; Pulur ve Ark., 1990). Sporcuların psikolojik hazırlıkları, sporda başarılı olmak için önemli bir faktördür. Sporcuların psikolojik durumu ve sergileyeceği performansı, onların problem çözme becerilerinin düzeyi ile de yakından ilişkilidir (Gülşen 2008; Pulur ve ark. 2012).

Sporcuların, psikolojik durumu ve sergileyeceği performansı, onların problem çözme becerilerinin düzeyi ile de yakından ilişkilidir. Örneğin; bir sporcunun çok fazla antrenman yapması veya çok yüksek kondisyona sahip olması, o sporcunun başarılı olması için yeterli değildir. Zamanı geldiğinde doğru kararları en kısa sürede alabilen sporcunun, sporda başarıyı yakalamada daha avantajlı olacağı söylenebilir. Sonuç olarak, sporcunun problem çözme becerisi, başarıya ulaşmada önemli bir etmen olarak değerlendirilebilir (Pulur ve ark., 2012).

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, değişkenlerle ilgili verilerin elde edilmesinde anket yöntemi kullanılmıştır. Anketten elde edilen veriler istatistiki olarak anlamlandırıldıktan sonra, araştırma problemi ve alt problemleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Verilerin istatistiki analizinde SPSS 24 programı kullanılmıştır. Değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini ölçmek için One Sample Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmış ve demografik verilere göre problem çözme becerileri puanları incelenmiş $p>0.05$ değeri tespit edilmiştir. Bu sonuç ölçümlerin parametrik olduğunu göstermiştir. Bu nedenle demografik değişkenlere göre problem çözme puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için One Way Anova ve Independent Samples T testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenlerden iki grup içerenlere Independent Samples T testi, üç ve daha fazla grup içerenlere One Way Anova testi uygulanmıştır.

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulunda 2016-2017 eğitim döneminde öğrenim gören n= 53 kadın, n=52 erkek toplamda n=105 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan demografik ve spora ilişkin bazı değişkenleri içeren, 6 sorudan oluşan kişisel bilgi envanteri ile birlikte Heppner & Petersen (1982) tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Problem Çözme Envanterinin Türkçe uyarlaması Şahin, Şahin & Hepper (1993) tarafından yapılmıştır. Problem Çözme Envanteri bireyin problem çözme konusunda algılarını, yaklaşım biçimini değerlendiren 35 maddeden oluşan 6'lı likert türü bir ölçektir. Veri toplama aracındaki seçenekler "Her zaman böyle davranırım", "Çoğunlukla böyle davranırım", "Sık sık böyle davranırım", "Arada sırada böyle davranırım", "Ender olarak böyle davranırım" ve "Hiçbir zaman böyle davranmam" şeklinde ifade edilmiştir. Verilen cevaplara 1 ila 6 arasında değişen puanlar verilir. Puanlama sırasında 9. 22. ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. 1. 2. 3. 4. 11. 13. 14. 15. 17. 21. 25. 26. 30. ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Envanterdeki maddelerin problem çözme becerilerini yeterli derecede temsil ettiği varsayılır. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 32-192'dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir(Sözen ve ark., 2012).

Yurtiçinde yapılan faktör analizinde; envanterin altı farklı boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. Bunlar; Aceleci yaklaşım, Düşünen yaklaşım, Kaçıngan yaklaşım, Değerlendirici yaklaşım, Kendine güvenli yaklaşım ve Planlı yaklaşımdır. Puanlamada olumlu boyutlardan (Düşünen yaklaşım, Değerlendirici yaklaşım, Kendine güvenli yaklaşım ve Planlı yaklaşım) düşük puanlar problemleri çözmede etkililiği, yüksek puanlar ise problemler karşısında etkili çözümler üretememeyi göstermektedir. Olumsuz boyutlarda ise (Aceleci yaklaşım, Kaçıngan yaklaşım) yüksek puanlar, problem çözme algısında daha çok bu faktörlerin kullanılma isteği olduğunu ifade eder(Sözen ve ark., 2012).

BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyet Dağılımlarının Frekans Analizi

Cinsiyet	F	%
Erkek	52	49,5
Kadın	53	50,5
Toplam	105	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanların %49,5 (n=52)'nin erkek % 50,5 (n=53)'nin kadın olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Yaş Dağılımlarının Frekans Analizi

Yaş	F	%
18 yaş ve altı	13	12,4
19-24 yaş	91	86,7
25-30 yaş	1	1
Toplam	105	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılanların % 12,4 (n=13)'ü 18 yaş ve altı, % 86,7 (n=91)'si 19-24 yaş aralığında ve %1 (n=1)'nin de 25-30 yaş aralığında olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Spora Katılım Durumlarıyla Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Analizi Independet Samples T Testi

Spora Katılım	N	X	Ss	Sd	t	p
Katılıyorum	82	86,40	18,55	103	-1.46	0,14
Katılmıyorum	23	92,73	17,77			

Tablo 3 incelendiğinde anlamlılık düzeyi p>0,05 olduğundan üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde spora katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Spora Katılım Sıklıkları Durumlarıyla Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Analizi One Way Anova Testi

Spora Katılım Sıklığı	N	X	Ss	Sd	f	p
Haftada bir	13	84,53	17,04	104	4	0,11
Hafta iki	12	79,91	23,53			
Haftada üç ve daha fazla	37	84,97	16,78			
Ayda bir ile üç arası	20	94,15	18,54			
Hiç katılmıyorum	23	92,73	17,77			

Tablo 4 incelendiğinde anlamlılık düzeyi p>0,05 olduğundan üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde spora katılım sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Tercih Etikleri Spor Türü Değişkeni İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Analizi Independet Samples T Testi

Spor Türü	N	X	Ss	Sd	t	p
Bireysel spor	53	85,81	18,58	80	-388	0,69
Takım spou	29	87,48	18,77			

Tablo 5 incelendiğinde anlamlılık düzeyi p>0,05 olduğundan üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde tercih etikleri spor türlerine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Spor Branşlarına Katılım Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Analizi One Way Anova Testi

Spor branşlarına Katılım Düzeyi	N	X	Ss	Sd	f	p
Amatör	33	87,84	18,57	81	1,05	0,35
Profesyonel	9	78	17,51			
Rekreasyonel	40	87,10	18,71			

Tablo 6 incelendiğinde anlamlılık düzeyi p>0,05 olduğundan üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde spor branşlarına katılım düzeyleri göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 7. Üniversitede Öğrenim Gören Spor Bölümü Öğrencileriyle Diğer Bölüm Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılmasının Analizi Independet Samples T Testi

Bölüm	N	X	Ss	Sd	t	p
Spor bölümü	46	89	17,74	103	0,59	0,55
Diğer bölümler	59	86,84	19,14			

Tablo 7 incelendiğinde anlamlılık düzeyi p>0,05 olduğundan spor bölümü öğrencileriyle diğer bölüm öğrencileri arasında problem çözme becerisi açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde sporla ilişkili (spora katılım, spora katılım sıklığı, tercih etikleri spor türü, spor branşlarına katılım düzeyi ve spor bölümü öğrencileri) değişkenler açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı p> 0,05 tespit edilmiştir. Benzer araştırmalardan elde edilen veriler aşağıdaki gibidir.

Yiğiter (2013), yapmış olduğu çalışmada problem çözme becerisinin yaş ve cinsiyetle ilişkili olmadığını ve spor ve sosyal aktivitelere katılımla ilişkili olarak farklılaşmadığını, fakat problem çözme becerisinin bazı demografik verilerle bağlantısı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kolayiş ve ark., (2014), araştırmalarında erkek ve kadınların problem çözme becerisi puanlarında anlamlı bir farklılık ($p<0,05$) bulmuşlardır. Spor değişkeni ile ilişkili olarak anlamlı bir farklılık tespit etmemişlerdir.

Diğer bir çalışmada Yiğiter & Bayazıt (2013), rekreasyonel spor faaliyetlerinin psikolojik sorunları iyileştirdiği ve problem çözme becerisi puanlarını düşürdüğü sonucuna varmışlardır.

Wismath ve ark. (2014), Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini geliştirmek amacıyla dizayn edilmiş liberal eğitim kurslarında, öğrencilerin iletişim becerilerinde ve problem çözme becerileri algılarında yükselmeler olduğu, önemli ölçüde de rahat bir şekilde problem çözme becerisi yeteneği kazandıklarını raporlamışlardır.

Karabulut & Ulucan (2011), yaptıkları araştırmada yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin aktif spor yapmalarının problem çözme becerisi üzerine olumlu etkileri olduğunu saptamıştır.

Sözen ve ark., (2012), Farklı branşlardaki sporcuların stres düzeyi ve problem çözme beceri düzeyleri birbirleriyle benzerlik gösterdiğini ve uyguladıkları spor branşları farklı olsa da takım sporcularının stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin benzer profile sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinde sporla ilişkili (spora katılım, spora katılım sıklığı, tercih etikleri spor türü, spor branşlarına katılım düzeyi ve spor bölümü öğrencileri) değişkenler açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Literatürdeki araştırmalarda problem çözme becerisinde sporla ilişkili değişkenler arasında bazı çalışmalarda farklılaşma olduğu bazılarında farklılaşma olmadığı görülmektedir. Çalışmanın yapıldığı örneklem grubu bu tarz farklı sonuçların oluşmasına sebep olabilir. Bu nedenle problem çözme becerisinde sporla ilişkili değişkenler açısından farklılıkların olup olmadığının incelenmesi için daha büyük bir örneklem grubuyla araştırma yapılması faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

Aldemir, G., Y., Biçer, T., & Kızıldağ-Kale, E. (2014). Futbolcularda imgeleme çalışmaların problem çözme becerisi üzerine etkileri. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 5*(2), 37-45.

Bingham, A. (1983). *Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi*, F. Oğuzkan (Çev.), 4. Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Çağlayan, H., S., Taşkın, Ö., & Yıldız, Ö. (2008). Spor yapan lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2*(1), 62-77.

Çakır, V.O. (2015). Türk ve Japon toplumlarının modernleşme süreçlerinin spor faaliyetleri üzerinden karşılaştırılması. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(6).

Çakır, V.O., & Korkmaz, S. (2015). Müzik ve hareket bağlamında futbol tezahüratları. *International Journal of Science, Culture and Sports*, Özel Sayı 3, 845-857.

Davis, I., Keeling, D., Schreier, P., & Williams, A. (2007). *The Mc kinsey approach to problem solving*. New York: Mc Kinsy & Company.

Erkal, M. (1986). *Sosyolojik açıdan spor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi,

Heppner, P. P., & Petersen, C. H. (1982). The development and implications of a personal problem-solving inventory. *Journal of Counseling Psychology, 29*(1), 66.

Heppner, P. P., Baumgardner, A., & Jackson, J. (1985). Problem-solving self-appraisal, depression, and attributional style: Are they related?. *Cognitive Therapy And Research, 9*(1), 105-113.

Jozwiak, J. (2004). Teaching problem-solving skills to adults. *Journal of Adult Education, 33*(1), 19.

Karabulut, E. O., & Ulucan, H. (2011). Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi (Kırşehir ili örneği). *Journal of Kirsehir Education Faculty, 12*(1).

Keten, A. (2005). *Atletizmde yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Morpa Yayın Evi,

Kolayiş, H., Sarı, İ., & Çelik, N. (2014). The comparison of critical thinking and problem solving disposition of athletes according to gender and sport type. *Journal of Human Sciences, 11*(2), 842-849.

Oldenboom, E. F. (2006). Costs and benefits of major sports events: A case study of Euro 2000. Amsterdam: MeerWaarde Onderzoeksadvies.

Özer, B., Gelen, İ., & Öcal, S. (2009). İlk öğretim ikinci kademe öğrencilerinin boş zamanı değerlendirme alışkanlıklarının günlük problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(12), 253-257.

Pehlivan, Z., & Konukman Z. (2004). Beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin problem çözme becerisi açısından karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2*(2), 55-60.

Pulur, A., Karabulut, E., O., & Koç, H. (2012). Farklı branşlardaki üst düzey üniversiteli sporcuların problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10*(1), 1-6.

Sözen, H., Doğan, E., & Erdoğan, E. (2012). Farklı branşlardaki çocukların stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*, 97-110.

Şahin, N., Şahin, N.H., & Heppner, PP. (1993). Psychometric properties of the Problem Solving Inventory (PSI) in a group of Turkish University students. *Cognitive Therapy and Research, 17*(4), 379-396.

Temel, V., & Ayan, V. (2015). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerileri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17*(29), 70-76.

Türkçapar, Ü. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin farklı değişkenler açısından problem çözme becerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10*(1), 129-139.

Wismath, S., Orr, D. & Zhong, M. (2014). Student perception of problem solving skills. *Transformative Dialogues: Teaching & Learning Journal, 7*(1).

Yiğiter, K. (2013). The examining problem solving skills and preferences of Turkish University students in relation to sport and social activity. *Educational Research International, 1*(3),

Yigiter, K., & Bayazit, B. (2013). Impact of the recreational physical activities on university students' problem-solving skills and self-esteem in Turkey. *European Online Journal of Natural and Social Sciences, 2*(3), 424.

EXTENDED ABSTRACT

The concept of sport is described as the establishment of mutual relationship of the desire for struggling and succeeding in human soul with the nature and social structure, and also the transformation of the physical, moral, social, character traits and personality into a contest at the risk of one's life within certain rules and regulations provided that it is systematic and fair (Keten, 2005). On that sense, sports have gained an extraordinarily central position as a social phenomenon in today's societies (Çakır, 2015).

Problem solving can be defined as the systematic process in which there is choosing the appropriate action in order to reach a goal, creating the options for solutions to the difficulties confronted, evaluating these options, choosing one of them and intervening to undesirable situations (Evans, 1991; Temel and Ayan, 2015). In other words, problem solving is described as a process that requires a number of efforts that have cognitive and psychological dimensions for the removal of the difficulties confronted on the way to reaching a certain goal (Oğuzkan, 1989; Temel and Ayan, 2015). Morgan (1981) defined problem solving as finding the best way to clear the difficulties and hurdles confronted and explained it as a process that starts with the person perceiving the problem and continues until he/she finds a solution to it (Çağlayan et.al, 2008).

Sport is one of the self-control mechanisms of a person and as a result of its universal nature it is the common ground of many individuals from different societies and cultures. Sport is based on moving, and it has a remarkably central position in a social context (Çakır and Korkmaz, 2015). At the same time, it plays an important role in the development of the democratic personalities of individuals. Thus, the athlete feels comfortable, feels that he/she has a free personality, he/she is more self-confident and therefore top-level success is achieved (Bauman, 1994; Pulur et.al, 1990). The psychological preparations of athletes are an important factor in succeeding in sports. The psychological state of athletes and the performance they will display are closely related also with the level of their problem solving skills (Gülşen, 2008; Pulur et.al, 2012).

n=53 women and n=52 men, totally n=105 university students who study at Istanbul Kavram Vocational School in the academic year 2016-2017 constitute the population of the study.

In this study, the personal information inventory, which was developed by the researcher, containing certain variables regarding demographics and sports and consisting of 6 questions and the Problem Solving Inventory, which was developed by Heppner and Petersen, were used as the data collection tools. The adaptation of the Problem Solving Inventory into Turkish was executed by Şahin, Şahin and Heppner. The Problem Solving Inventory is composed of 35 items with 6-point Likert Scale which evaluates the perceptions of the individual regarding problem solving and his/her way of approach to it. The options in the data collection tool are expressed as "I always act this way", "I mostly act this way", "I frequently act this way", "I occasionally act this way", "I seldom act this way" and "I never act this way". The answers were graded between 1 and 6. The items 9, 22 and 29 were

excluded while grading. The items 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 and 34 are the ones that were reversely graded. The items in the inventory are assumed to adequately represent problem solving skills. The range of points that is possible to get from the scale is 32-192. A high total point from the scale reveals that the individual perceives himself/herself as inadequate about problem solving skills (Sözen et.al, 2012).

As data collection tools, the personal data collection inventory, which was developed by the researcher, and the Problem Solving Inventory (PSI) developed by Heppner and Petersen (1982) and later adapted into Turkish by Şahin and Heppner (1993) were utilized. The Problem Solving Inventory is composed of 35 items and 6 sub-dimensions with 6-point Likert Scale. SPSS 24 programme was used for the statistical analyses of the study. Descriptive statistics were utilized for the analysis of personal values, and since $p>0.05$ for all the variables as a result of Kolmogorov Smirnov test, One Way Anova and Independent-Samples T tests were used in order to determine whether there is difference among the variables.

As a result of the study, no significant statistical differentiation was observed in the problem solving skills of university students with regard to the variables related to sports (participation to sports activities, the frequency of participation to sports activities, the sports branch they prefer, their participation level to sports branches and the students of the Department of Sports Management) ($p>0.05$). The data acquired from similar researches are as follows:

In his study, Yiğiter (2013) concluded that problem solving skill is not related with age and gender and it is not differentiated in relation to the participation to sports and social activities but problem solving skill is related with some demographic data.

In their study, Kolayiş et.al. (2014) found a significant difference between the problem solving skill points of men and women ($p<0.005$). They did not determine any significant difference about the sport variable.

Another study done by Yiğiter and Bayazıt (2013) concluded that recreational sports activities heal psychological problems and lower the problem solving skill points.

The study of Karabulut and Ulucan (2011) determined that the fact that the students who live in orphanages actively do sports has positive effects on their problem solving skill.

Sözen et.al. (2012) determined that the stress levels and problem solving skill levels of athletes from different branches show similarity, and even though their branches of sport are different, the stress levels and problem solving skills of team athletes have a similar profile.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

AVRUPA FUTBOL LİGLERİNİN ÜÇÜNCÜ BÖLGE HÜCUM ORGANİZASYONLARININ ANALİZİ

THIRD ZONE ATTACKING ORGANIZATION ANALYSIS OF EUROPEAN FOOTBALL LEAGUES

[1]Yılmaz YÜKSEL, [1]Ramazan TAŞÇIOĞLU, [2]Ali Onur CERRAH

e-mail: yilmazyuksel@anadolu.edu.tr

ÖZET

Sporcuların performanslarını etkileyen faktörleri inceleme işlemine monitorizasyon adı verilir. Geleneksel olarak, monitörizasyonun odağında sporcuların fiziksel ve psikolojik faktörleri bulunmaktadır. Ancak taktiksel faktörlerin takip edilmesi özellikle takım sporlarında son derece önemlidir. Bu araştırmanın amacı, 2015-2016 sezonu Türkiye Spor Toto Süper Ligi, İspanya La Liga, İngiltere Premier Lig ve Fransa Lig 1 'in asist öncesi pas, asist ve gol istatistiklerini belirlenen bölgelere göre karşılaştırmak ve üçüncü bölge hücum organizasyonları açısından değerlendirmektir. Araştırmada kullanılan veriler, 2015-2016 sezonu liglerde yer alan takımların (toplam 78 takım) maç (toplam 1446 maç) özetlerinin LİG TV web sitesi üzerinden üç araştırmacı tarafından izlenmesi sonucunda elde edilmiştir. Araştırmada, nicel içerik analizinden elde edilen veriler nedensel karşılaştırma yöntemi ile değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, bu araştırmada müsabakalar esnasında yapılan korner atışından asist öncesi paslarda, korner atışından ve gol bölgesinden asistlerde, karambolden ve gol bölgesinden atılan gollerde ligler açısından anlamlı farklar olduğu, belirlenen diğer başlıklarda ise birbirleri ile benzer hücum anlayışları ve taktiksel hedefler olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Monitorizasyon, Maç Analizi, Hücum Futbolu, Gol Bölgesi

ABSTRACT

The process of examining the factors that affect the performances of athletes is called monitorization. Traditionally, physical and psychological factors of athletes have been the focus of monitorization. However, tracking tactical factors is especially important in team sports. The purpose of this research is to compare the statistics of assists, pre-assist passes and goals in 2015-2016 Turkish Spor Toto Super League, Spanish La Liga, English Premier League and French League 1 season depending on the investigated zones and third zones offense organizations. The data used in the research were obtained as a result of the highlights of the matches (totally 1446 matches) of the teams in the leagues of 2015-2016 (totally 78 teams) by three researchers via the LIG TV website. In the study, the data obtained from the quantitative content analysis were evaluated by the causal comparison method. As a result, there are significant differences between leagues in the terms of pre-assists passes from corner throws, the assists from the corner throws and the goal zone, goals from the carambol and goal zone. It was found that there are similar offensive play mentality and tactical aims on the other investigated zones.

Keywords: Football, Monitorization, Match Analysis, Offensive Football, Goal Zone

JEL CODE: L83

[1] Arş. Gör. Anadolu Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Eskişehir, Türkiye
[2] Yrd.. Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Eskişehir, Türkiye

GİRİŞ

Antrenmanda yüklenmelerin şiddetini ve yoğunluğunu ayarlamaya, birçok antrenman öğesinin karar verilmesine ile yaşam tarzı faktörlerini kontrol altında tutmaya (McGuigan, 2017) ve yaralanmaların önlenmesine (Işık & Ünlü, 2017) yardımcı olan monitörizasyon sporcuların performanslarını genel olarak etkileyen faktörleri belirleme ve analiz işlemidir. Geleneksel olarak, monitörizasyonun odağında sporcuların fiziksel ve psikolojik faktörleri bulunmaktadır. Ancak elit sporlarda kullanılan Global Konumlandırma Sistemi (GPS) gibi teknolojiler ile antrenmanlarda ve maçlarda dolaylı olarak teknik ve taktik verilere de ulaşılmaktadır. Bu yeni teknolojilerin yanı sıra teknik-taktik faktörlerinin takip edilmesi işlemi için maç analizi yöntemi kullanılmaktadır. Maç analizi özellikle takım sporlarında son derece önemlidir. Müsabakalar esnasında ortaya konan teknik-taktik faktörler başta olmak üzere, sergilenen birçok davranışın değerlendirilmesinde maç analizinden yararlanılmaktadır.

Maç analizi, takımları oluşturan her bir oyuncunun bireysel taktik ve teknik performansının değerlendirilmesine yardımcı olduğu gibi, takımın tamamının ortaya koyduğu maç sonu istatistiklerinin de değerlendirilmesini sağlar. Gözlemsel analiz (notational analysis) olarak da ifade edilen işlem ile kaydedilmiş müsabakaların ya da antrenmanların doğru ve objektif bir şekilde analiz edilmesi kesin bilgilere ulaşmayı sağlar. Taktik ve teknik performansı değerlendirmenin bireysel sporlara göre çok daha zor olduğu takım sporlarında maç analizi çok önemlidir. Bu tür oyunlarda maçın kazananı; kazanılan puanlara, setlere ve atılan gollere göre belirlenir (Carling, Williams & Reilly, 2005).

Futbol branşında uluslararası düzeyde yarışabilmek için branşın gerektirdiği kardiyovasküler fitness, kas kuvveti, dayanıklılık, sürat, esneklik, çeviklik ve koordinasyon gibi motorik özelliklerin geliştirilmesi gerekmektedir (Reilly, 1996). Ancak, futbolda kazananı belirleyen gole ulaşmak için fiziksel kondisyonun yanı sıra, teknik ve taktik performansın da katkısı yadsınamaz. Futbolda yüksek performans bu yeteneklerin kombinasyonuna ihtiyaç duymaktadır (Rösch ve ark, 2000; Kalapotharakos ve ark, 2006). Seyirciler için karmaşık ve önemli futbol istatistiklerinin takip edilmesi eğlenceli bir aktiviteyken, bir antrenör için bu kombinasyonun takip edilmesi ve kontrol altında tutulması zor ve önemli görevlerden biridir (Franks ve Hughes, 2016).

Maç esnasında ve sonrasında maç analizi yöntemi ile zor ve karmaşık olan süreçler üstesinden gelinebilir bir hale dönüşmektedir. Futbolda, teknolojik gelişmelerin de etkisi ile bu alanda yapılan incelemeler; sportif başarı elde etmek, gol bulma ve atak stratejilerini belirlemek adına takımlara yardımcı olmaktadır (İmamoğlu ve ark, 2015). Maç analizi yöntemi, tanımlayıcı istatistiklerin de yardımı ile takım performanslarını değiştirmenin yanı sıra (Işık ve Gencer, 2007), antrenörlerin sporcu teknik ve taktiksel performansı hakkında önemli geri bildirimler elde etmesini de sağlar (Carling, Williams & Reilly, 2005; Sarmento vd., 2014).

Literatürde maç analizi ile şut sayıları, kaleyi bulan şutlar, top kontrol oranları (Castellano, Casamichana & Lago, 2012), duran toplardan atılan goller (Cerrah & Gürol, 2011), Dünya Kupasında kullanılan korner vuruşları (De Branda & Lopez, 2012), 2006 FIFA Dünya Futbol Kupası'ndaki golleri (İmamoğlu, Çebi & Kılcıgil, 2007) UEFA Şampiyonlar Ligi'nde atılan golleri (Sönmeyenmakas, 2008) kapsayan araştırmalar bulunmaktadır. Fakat gollerin, asistlerin ve asist öncesi yapılan pasların bölgelere göre hücum anlayışlarını ele alan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Tek bir ligin ele alındığı bu araştırma, ligde yer alan takımların

performanslarının birbirleri ile karşılaştırılmasını ve ligi üst sıralarda bitiren takımların neleri daha iyi yaptığını ortaya koyan sonuçlar içermektedir (Cerrah, Yüksel & Taşçıoğlu, 2016).

Bu araştırmada cevabı bulunmak istenen problem farklı futbol geçmişleri ve oyun tarzları olan liglerin hücum organizasyonlarında futbol sahasını teknik-taktik açısından nasıl kullandıkları ve birbirlerinden ayrılan yönlerinin neler olduğudur. Bu problem cümlesinden hareketle bu araştırmanın amacı 2015-2016 sezonu Türkiye Spor Toto Süper Ligi, İspanya La Liga, İngiltere Premier Lig ve Fransa Lig 1 'in asist öncesi pas, asist ve gol istatistiklerini belirlenen bölgelere göre karşılaştırmak ve üçüncü bölge hücum organizasyonları açısından değerlendirmektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nedensel karşılaştırma araştırma yöntemi kullanılarak desenlenmiştir (Sözbilir, 2015). Nedensel karşılaştırma araştırma yöntemi, araştırılmak istenen durumların/olayların mevcut şartları içerisinde nedenlerini, nedenleri etkileyen değişkenleri ya da bir etkinin sonuçlarını tespit etmek için kullanılır (Büyüköztürk ve ark., 2016). Aynı zamanda araştırmada yazılı ya da elektronik iletişime dair veriler içerisindeki mesajların sıklık ve çeşitliliğini ölçmeye yarayan nicel içerik analizinden de faydalanılmıştır (Güler, Halıcıoğlu & Taşğın, 2015). Nicel içerik analizi ile elde edilen veriler, nedensel karşılaştırma araştırma yöntemi kapsamında ele alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada 2015-2016 sezonuna ait dört ligin verileri kullanılmıştır. İncelenen ligler sırasıyla: Türkiye Spor Toto Süper Lig, İspanya La Liga, İngiltere Premier Lig ve Fransa Lig 1'dir. Liglerde yer alan takımların (78 takım) maç (1446 maç) özetleri Lig TV web sitesinden üç araştırmacı tarafından izlenerek elde edilmiştir. Maç özetlerinde takımların müsabakalarda bölgelere göre korner atışı, asist öncesi pas, asist ve gol skorları ile penaltıdan, serbest vuruştan ve karambolden attıkları goller Microsoft Excel 2013 programında önceden belirlenen başlıklarda kaydedilmiştir. Üç parametrenin (asist öncesi pas, asist, gol) kayıtları John Bilton (2014) tarafından müsabaka analizi amacıyla futbol sahasını ayırdığı bölgelerden esinlenilerek araştırmacılar tarafından analize uygun şekilde Türkçeye uyarlanarak tekrar tanımlanmıştır (Şekil 1).

KRA: Korner Atışı, GHB: Geniş Hücum Bölgesi, DA: Diğer Alanlar, MHB: Merkezi Hücum Bölgesi, OYB: Orta Yapılan Bölgesi, CKP: Ceza Alanı İçine Yapılan Kısa Paslar Bölgesi, GB: Gol Bölgesi, GVA1: Gol Vuruşu Alanı 1, GVA2: Gol Vuruşu Alanı 2

Şekil 1. Oyun Bölgeleri

İçerik analizinde elde edilen verilerin güvenilirliğini artırmak için istikrar, çoğaltılabilirlik ve doğruluk şartlarının yerine getirilmesi önerilmektedir (Güler, Halıcıoğlu & Taşğın, 2015).

Bu nedenle bu araştırmadan elde edilen verilerin güvenilirliğini arttırmak için veriler üç araştırmacı tarafından farklı zaman dilimlerinde daha önceden standardize edilerek belirlenen başlıklara yazılmıştır. Verilerin geçerliğini arttırmak için de, sonuçlar ile kategoriler arasındaki uygunluğa (Güler, Halıcıoğlu & Taşğın, 2015) bakılmıştır. Bunun için de hem araştırmacılar tarafından tartışmalı durumlar üzerine fikir birliğine ulaşılmış hem de elde edilen veriler Lig TV web sitesindeki sezon sonu istatistikleri ile karşılaştırılmıştır.

İçerik analizinden elde edilen verilerin istatistik analizi için 2015-2016 sezonuna ait dört ligde (Türkiye Spor Toto Süper Lig, İspanya La Liga, İngiltere Premier Lig ve Fransa Lig 1) yer alan takımların verilerine standardizasyon işlemi yapılmıştır. Bunun sebebi: liglerde mücadele eden takım sayıları açısından Türkiye Spor Toto Süper Lig diğer liglerden ayrılmasıdır. Türkiye Spor Toto Süper Lig'de toplam on sekiz takım, diğer liglerde ise yirmişer takım mücadele etmektedir (Şekil 2). Bu nedenle de ligler arasında karşılaştırma yapılmadan önce standardizasyon yapılmıştır. Standardizasyon işlemi için sezon sonunda elde edilen tüm veriler, takımların oynadığı maç sayısına bölünmüştür. Bu sayede oynanan maç sayısının fazla olmasından kaynaklanan farklılık ortadan kaldırılmıştır.

Tablo 1. 2015-2016 Sezonu Türkiye Spor Toto Süper Lig, İspanya La Liga, İngiltere Premier Lig ve Fransa Lig 1 Takımları

Türkiye Spor Toto	**İspanya La Liga**	**İngiltere Premier Lig**	**Fransa Lig 1**
Beşiktaş	Barcelona	Leicester City	Paris Saint-German
Fenerbahçe	Real Madrid	Arsenal	Lyon
Torku Konyaspor	Atletico Madrid	Tottenham	Monaco
Medipol Başakşehir	Villarreal	Manchester City	Nice
Osmanlıspor FK	Athletic Bilbao	Manchester United	Lille
Galatasaray	Celta Vigo	Southampton	Saint-Etienne
Kasımpaşa	Sevilla	West Ham United	Caen
Akhisar Belediyesispor	Malaga	Liverpool	Rennes
Antalyaspor	Real Sociedad	Stoke City	Angers
Gençlerbirliği	Real Betis	Chelsea	Bastia
Bursaspor	Las Palmas	Everton	Bordeaux
Trabzonspor	Valencia	Swansea City	Montpellier
Çaykur Rizespor	Espanyol	Watford	Marseille
Gaziantepspor	Eibar	West Bromwich	Nantes
Kayserispor	Deportivo La Coruna	Crystal Palace	Lorient
Medicana Sivasspor	Granada	Bournemouth	Guingamp
Eskişehirspor	Sporting Gijon	Sunderland	Toulouse
Mersin İdmanyurdu	Rayo Vallecano	Newcastle United	Reims
	Getafe	Norwich City	Gazelec Ajaccio
	Levante	Aston Villa	Troyes

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Yapılan Shapiro-Wilk testine göre normal dağılım göstermeyen veriler non-parametrik testlerden Kruskal Wallis Testi ve Kruskal Wallis çoklu karşılaştırma testi ile analiz edilmiştir

BULGULAR

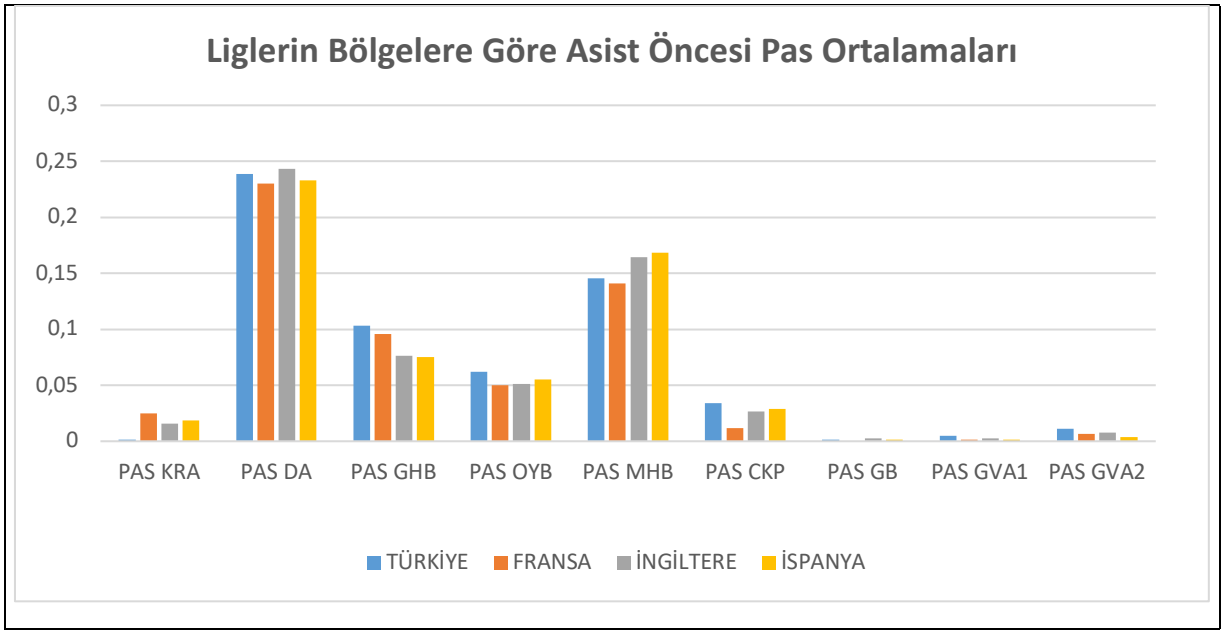

KRA: Korner Atışı, DA: Diğer Alanlar, GHB: Geniş Hücum Bölgesi, OYB: Orta Yapılan Bölgesi, MHB: Merkezi Hücum Bölgesi, CKP: Ceza Alanı İçine Yapılan Kısa Paslar Bölgesi, GB: Gol Bölgesi, GVA_1: Gol Vuruşu Alanı 1, GVA_2: Gol Vuruşu Alanı 2

Şekil 2. Liglerin Bölgelere Göre Pas Ortalamaları

Şekil 2'de görüldüğü üzere dört lige ait tüm goller açısından, asistten önce yapılan paslar en çok DA bölgesinden gerçekleşmiştir. İngiltere Premier Ligi'nin, asist öncesinde DA bölgesinden en çok asist öncesi pas yapılan lig olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, en fazla asist öncesi pas yapılan ikinci bölgenin MHB olduğu tespit edilmiştir. Bu bölgede ise, en çok skora İspanya La Liga'nın ulaştığı görülmüştür. GB ise, bu alanda en düşük skora sahip olan bölge olmuştur.

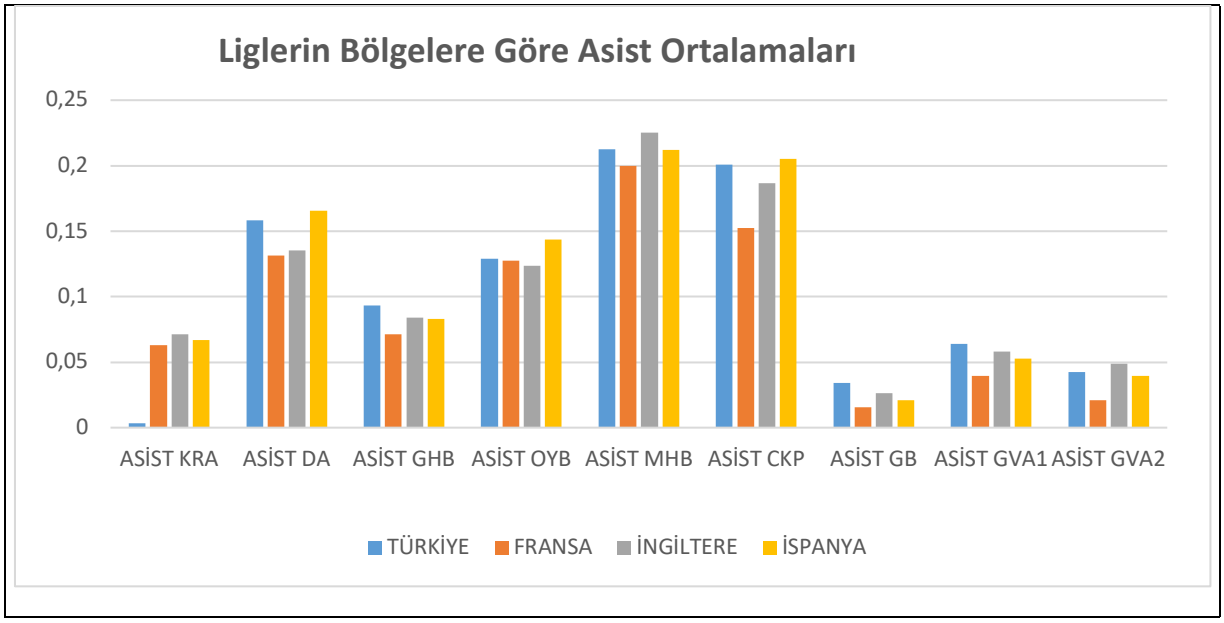

KRA: Korner Atışı, DA: Diğer Alanlar, GHB: Geniş Hücum Bölgesi, OYB: Orta Yapılan Bölgesi, MHB: Merkezi Hücum Bölgesi, CKP: Ceza Alanı İçine Yapılan Kısa Paslar Bölgesi, GB: Gol Bölgesi, GVA_1: Gol Vuruşu Alanı 1, GVA_2: Gol Vuruşu Alanı 2

Şekil 3. Liglerin Bölgelere Göre Asist Öncesi Pas Ortalamaları

Şekil 3'de görüldüğü gibi; incelenen dört lig açısından yapılan asistlerin en çok MHB'den gerçekleştiği tespit edilmiştir. Liglerde en fazla asistin gözlemlendiği bu bölgede en çok asisti yapan lig İngiltere Premier Ligi'dir. En çok asist yapılan ikinci bölge ise, CKP bölgesi olmuştur. Bu bölgeye ait sonuçlar ele alındığında, İspanya La Liga bu bölgede en fazla asist ortalamasına sahip ligdir. Bu sonuçlara göre, takım başına en düşük asistin yapıldığı bölge Fransa Lig 1, İspanya La Liga ve İngiltere Premier Lig'de GB bölgesi olurken; Türkiye Spor Toto Süper Ligi'nde KRA bölgesi olduğu tespit edilmiştir.

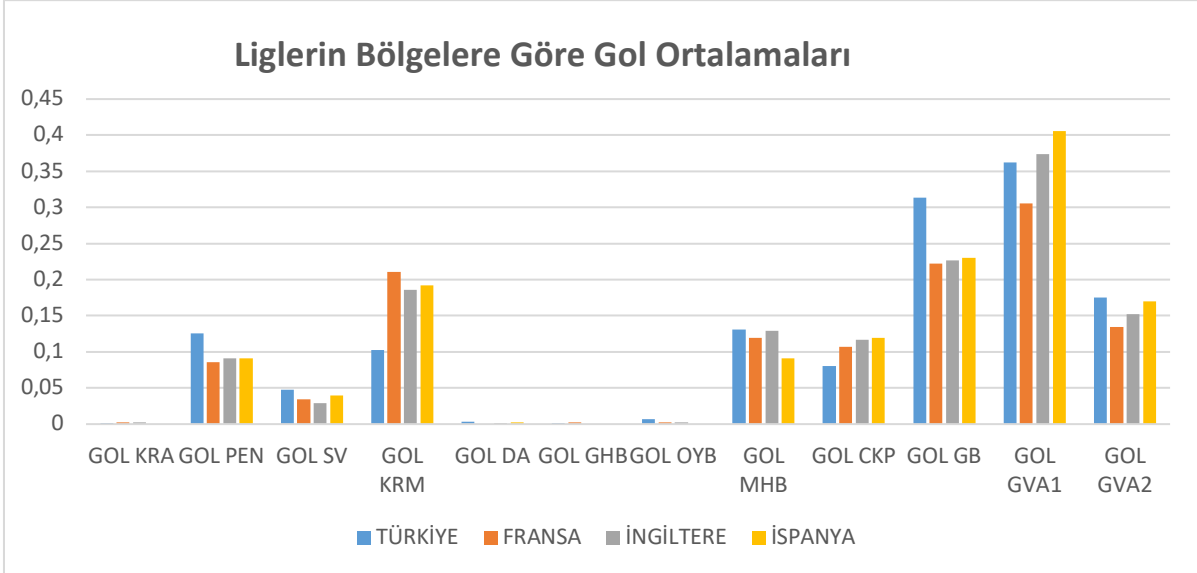

KRA: Korner Atışı, PEN: Penaltı, SV: Serbest Vuruş, KRM: Karambol, DA: Diğer Alanlar, GHB: Geniş Hücum Bölgesi, OYB: Orta Yapılan Bölgesi, MHB: Merkezi Hücum Bölgesi, CKP: Ceza Alanı İçine Yapılan Kısa Paslar Bölgesi, GB: Gol Bölgesi, GVA_1: Gol Vuruşu Alanı 1, GVA_2: Gol Vuruşu Alanı 2

Şekil 4. *Liglerin Bölgelere Göre Gol Ortalamaları*

Şekil 4'deki verilerde görüldüğü üzere; incelenen liglerde takımların gollerini en çok GVA_1 bölgesinden attıkları ve İspanya La Liga'nın bu bölgede en çok gol atılan lig olduğu söylenebilir. En çok gol atılan ikinci bölgenin ise, incelenen liglerin tümü için GB olduğu gözlemlenirken, en az gol atılan bölgelerin ise GHB ve KRA bölgeleri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. En çok gol atılan ikinci bölge olan Gol Bölgesi'nde en fazla golün Türkiye Spor Toto Süper Lige ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre Türkiye Spor Toto Süper Ligi'nin, bütün bölgelerden gol atılan tek lig olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Liglerin Asist Öncesi Pas, Asist ve Gol Skorlarının Bölgelere Göre Karşılaştırılması

Ligler	Bölgeler	n	Sıralar Ortalaması	Serbestlik Derecesi	η^2	X^2	p	Çoklu Karşılaştırma
Fransa	Korner Atışından Asist Öncesi Pas	20	48.15	3	$0.18^{\#}$	14.18	.00**	İngiltere>Türkiye* İspanya>Türkiye** Fransa>Türkiye***
İngiltere		20	38.78	3				
İspanya		20	44.55	3				
Türkiye		18	25.08	3				
Fransa	Korner Atışından Asist	20	47.05	3	$0.35^{\#}$	27.40	.00***	İngiltere>Türkiye*** İspanya>Türkiye*** Fransa>Türkiye***
İngiltere		20	47.55	3				
İspanya		20	45.40	3				
Türkiye		18	15.61	3				
Fransa	Gol Bölgesinden Asist	20	31.35	3	$0.10^{\#}$	7.92	.04*	Türkiye>Fransa** Türkiye>İspanya*
İngiltere		20	40.60	3				
İspanya		20	36.70	3				
Türkiye		18	50.44	3				
Fransa	Karambolden Gol	20	48.35	3	$0.21^{\#}$	16.48	.00**	İngiltere>Türkiye** İspanya>Türkiye** Fransa>Türkiye***
İngiltere		20	42.65	3				
İspanya		20	44.20	3				
Türkiye		18	20.94	3				
Fransa	Gol Bölgesinden Gol	20	34.70	3	$0.10^{\#}$	7.93	.04*	Türkiye>Fransa* Türkiye>İspanya* Türkiye>İngiltere*
İngiltere		20	37.10	3				
İspanya		20	34.95	3				
Türkiye		18	52.56	3				

***p<.001 **p<.01 *p<.05
$^{\#}\eta^2$=0.01 Küçük Etki $^{\#}\eta^2$=0.06 Orta Etki $^{\#}\eta^2$=0.14 Büyük Etki $^{\#}\eta^2$=0.20 Çok Büyük Etki

Tablo 1' de ligler açısından takımların müsabakalarda bölgelere göre yaptıkları asist öncesi pas, asist ve gol skorları ile karambolden ve gol bölgesinden attıkları gollerin Kruskal Wallis ve çoklu karşılaştırma testi sonuçları yer almaktadır.

Bu sonuçlara göre, takımların müsabakalar esnasında yaptıkları korner atışından asist öncesi paslarda (X^2= 14.18; p<.00; η^2=.18), korner atışından asistlerde (X^2=27.40; p<.00; η^2=.35), gol bölgesinden asistlerde (x^2=7.92; p<.04; η^2=.10), karambolden atılan gollerde (X^2=16.48; p<.00; η^2=.21), gol bölgesinden atılan gollerde (X^2=7.93; p<.04; η^2=.10) ligler açısından anlamlı fark bulunmuştur.

Korner atışından asist öncesi paslar açısından yapılan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre, Fransa Lig 1, İngiltere Premier Ligi ve İspanya La Liga ile Türkiye Spor Toto Süper Ligi arasında, Fransa Lig 1, İngiltere Premier Ligi ve İspanya La Liga lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.01). İncelenen ligler açısından diğer pas bölgelerinde olan asist öncesi paslarda ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Korner atışından asistler açısından yapılan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre, Fransa Lig 1, İngiltere Premier Ligi ve İspanya La Liga ile Türkiye Spor Toto Süper Ligi arasında, Fransa Lig 1, İngiltere Premier Ligi ve İspanya La Liga lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.001). Gol bölgesinden asistler açısından çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, Türkiye Spor Toto Süper Ligi ile Fransa Lig 1 ve İspanya La Liga arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Türkiye Süper Ligi sonuçları anlamlı derecede yüksek ortalamaya sahiptir. İncelenen ligler açısından diğer bölgelerden olan asistlerde ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Karambolden atılan goller açısından çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; Fransa Lig 1, İngiltere Premier Ligi ve İspanya La Liga ile Türkiye Süper Ligi arasında, Fransa Lig 1, İngiltere Premier Ligi ve İspanya La Liga lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.01$). Gol bölgesinden atılan gollerde çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre, Türkiye Spor Toto Süper Ligi ile, Fransa Lig 1, İngiltere Premier Lig ve İspanya La Liga arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Türkiye Spor Toto Süper Ligi sonuçları diğer liglere göre anlamlı derecede yüksek ortalamaya sahiptir. ($p<.05$). İncelenen ligler açısından diğer gol vuruşu alanında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Bu sonuçların yanı sıra, gol bölgeleri açısından incelenen liglerde serbest vuruş ve penaltıdan atılan gollerde istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>.05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, korner atışından asist öncesi paslarda, korner atışından asistlerde, gol bölgesinden asistlerde, karambolden atılan gollerde, gol bölgesinden atılan gollerde ligler açısından anlamlı farklar bulunmuştur. Bölgelere göre asist öncesi pas, asist ve gol başlıklarının geri kalanlarında ise, liglerin birbirine benzer ortalamalara sahip olduğu ve istatiksel olarak anlamlı farkların tespit edilmediği bu araştırma sonucuna göre söylenebilir. Bu araştırmada öne çıkan bir diğer sonuç ise, yapılan tüm analizlerde İspanya La Liga, İngiltere Premier Lig ve Fransa Lig 1'in bölgeler açısından birbirine yakın ve aralarında istatiksel olarak anlamlı olmayan sonuçlara sahip olmasıdır. Bu sonuca göre genel olarak, Türkiye Spor Toto Süper Ligi haricinde diğer Avrupa liglerinin sahayı benzer şekilde kullandıkları ve bu araştırmada belirlenmiş olan bölgelerden benzer oranlarda faydalandıkları söylenebilir. Türkiye Spor Toto Süper Ligi ise incelenen Avrupa liglerine göre, bazı bölgelerde yüksek istatistiklere sahipken, bazılarında düşük istatistiklere sahiptir.

Elde edilen anlamlı farkların hangi ligler arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre, korner atışından yapılan asist öncesi paslar ve asistler açısından Avrupa liglerinin (Fransa Lig 1, İngiltere Premier Ligi ve İspanya La Liga) kendi aralarında benzer ortalamalar ile sezonlarını tamamlamış olmaları bir duran top organizasyonu olan korner atışlarında birbirine yakın performanslar sergilediklerini göstermektedir. Türkiye Spor Toto Süper Ligi'nin ise, korner atışı organizasyonlarından diğer Avrupa ligleri kadar verimli ve etkin bir performans sergilemediği söylenebilir. Bunun yanı sıra, bu araştırmada dört ligin en fazla asist öncesi pas yapılan bölgeleri MHB ve DA'dır. Bostancı ve ark, (2017) yaptıkları araştırmada ligi üst sıralarda bitiren takımların başarılarının arkasında daha fazla şut ve pas yaptıklarının etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buradan hareketle, takımlar bu bölgeleri etkin kullanmak üzerine yapacakları antrenmanlar ile gol şanslarını arttırabilirler.

Gol bölgesinden asistler açısından yapılan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre, İngiltere Premier Ligi, İspanya La Liga ve Fransa Lig 1'in benzer performanslara sahip olduğu söylenebilir. Türkiye Spor Toto Süper Ligi'nin ise, İngiltere Premier Ligi ile yakın performanslara sahip olduğu, diğer Avrupa liglerinden ise, yüksek bir performans sergilediği söylenebilir.

Karambolden atılan gollere ait çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre, Avrupa ligleri ile Türkiye Spor Toto Süper Ligi arasında Avrupa ligleri lehine istatistiksel olarak tespit edilen anlamlı

fark Türkiye Spor Toto Süper Ligi'ndeki takımların Avrupa liglerindeki takımlar kadar karambol anlarından etkin faydalanamıyorlar olarak değerlendirilebilir.

Gol bölgesinden atılan goller açısından yapılan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre, Türkiye Spor Toto Süper Ligi takımlarının Avrupa liglerindeki takımlara göre daha yüksek performansa sahip olduğu söylenebilir. Araştırmaya dair elde edilen bir diğer ilgi çekici sonuç ise, Türkiye Spor Toto Süper Ligi'nin, incelenen ligler arasında bütün bölgelerden gol atılan tek lig olduğudur. Tüm liglerde en fazla gol istatistiği olan bölge GVA_1 bölgesidir. GVA_1 bölgesi alanyazında penaltı bölgesi olarak ifade edilen iki araştırma ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmaların sonuçlarına göre gollerin en fazla atıldığı yer GVA_1 bölgesine denk gelen penaltı bölgesidir (İmamoğlu, Çebi & Kılcıgil, 2007; Sönmeyenmakas, 2008).

2015-2016 sezonu sonuçlarına göre bir duran top organizasyonu olan korner vuruşlarına İngiltere Premier Ligi, İspanya La Liga ve Fransa Lig 1'in Türkiye Spor Toto Süper Ligi'ne göre daha fazla önem verdiği söylenebilir. Gelecek sezonlarda korner vuruşlarının etkin kullanılması ve diğer ligler seviyesinde yararlanılması için hücum organizasyonları kapsamında taktiksel antrenmanlarda üzerinde durulması gerektiği önerilebilir. Karambol anlarından diğer Avrupa liglerine göre Türkiye Spor Toto Süper Lig'de yeterince faydalanılamıyor olunsa da gol bölgesinin diğer Avrupa liglerine göre daha etkin kullanılması Türkiye Spor Toto Süper Ligi'nde üçüncü bölge organizasyonlarında ceza sahasının içinin daha istekli kullanılmak istendiğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

Bilton J., & Usher, P., (2014). *Analysing the Soccer Player*. Ios E-Book.

Bostancı, Ö., Ünver, Ş., Kabadayı, M., Şebin, K., & İmamoğlu, M. (2017). 2012-2013 Spor Toto Süper Lig Takımlarının Sezon Sonu Sıralamasına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 19*(2), 78-88.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

Carling, C., Williams, A. M., & Reilly, T. (2005). *Handbook of Soccer Match Analysis*. Abingdon: Routledge.

Castellano, J., Casamichana, D., & Lago, C. (2012).The Use of Match Statistics That Discriminate between Successful and Unsuccessful Soccer Teams. *Journal of Human Kinetics, 31*, 139-147.

Cerrah, A. O., Yüksel, Y., & Taşçıoğlu, R. (2016). 2015-2016 Sezonu Spor Toto Süper Lig Takımlarının Maç Analizi Sonuçlarının Karşılaştırılması. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi, 21*, 1-15.

Cerrah, A.O., & Gürol, B. (2011).Analysis Of Goal Scored in Turkish 1. Division Soccer Leagues From 2001 to 2009. *Türkiye Klinikleri J Sport Sci., 3*(2), 79-85.

De Baranda P S, & Lopez-Riquelme D. (2012).Analysis of Corner Kicks in Relation to Match Status in the 2006 World Cup. *European Journal of Sport Science 12*(2), 121-129.

Franks, I., & Hughes, M. (2016). *Soccer Analytics: Successful Coaching Through Match Analysis*. Meyer & Meyer Sport.

Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşğın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Işık, A., & Ünlü, G. (2017). Spor Yaralanmalarından Korunmada Teknoloji. *Turkiye Klinikleri Journal of Sports Medicine-Special Topics, 3*(3), 214-218.

Işık, T., & Gençer, R.T. (2007). Basketbolda Takım Performansının Teknik Analizi: İç Saha ve Dış Saha Performanslarının Değerlendirilmesi. *Hacettepe J. of Sport Sciences, 18*(3), 101-108.

İmamoğlu, O., Çebi, M., & Kılcıgil, E. (2007). 2006 FIFA Dünya Futbol Kupasındaki Gollerin Teknik ve Taktik Kriterlere Göre Analizi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5*(4), 157-165.

İmamoğlu, R., Bostancı, Kabadayı, M., & İmamoğlu, M. (2015). 2012-2013 Sezonu Türkiye Spor Toto Süper Liginde Mücadele Eden Takımların Yaptıkları Maç Sonuçlarının Farklı Parametrelere Göre İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue*(4), 159-166.

Kalapotharakos Vı, Strimpakos N, Vithoulka I, Karvounidis C, Diamantopoulos K, & Kapreli E. (2006). Physiological characteristics of elite professional soccer teams of different ranking. *J Sport Med Phys Fitness, 46*, 515-9.

Mcguigan, M. (2017). *Monitoring Training and Performance in Athletes*. Human Kinetics.

Reilly, T. (1996). *Science of Soccer*, E & FN Spon, London, 1.

Rösch D, Hodgson R, Peterson L, Baumann Tg, Junge A, Chomiak J, & Dvorak J. (2000). Assessment and evaluation of football performance. *The American Journal of Sports Medicine, 28*(5); 29-39.

Sarmento, H., Marcelino, R., Anguera, M. T., Campanico, J., Matos,N., & Leitao, J. C. (2014). Match analysis in football: a systematic review. *Journal of Sports Sciences, 32* (20). 1831-1843.

Sönmeyenmakas, A., (2008). *UEFA Şampiyonlar Ligi'nde Atılan Gollerin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Edirne.

Sözbilir, M. (2015). *Nedensel Karşılaştırma Araştırma Yöntemi. M. Metin (Ed.) Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi. 115-135.

EXTENDED ABSTRACT

Monitoring is the process of identifying and analysing the factors that affect the performance of athletes helps adjusting the intensity of the load, deciding periodization and controlling lifestyle related factors and injuries. However, tracking the tactical factors is important in team sports. Technologies such as the Global Positioning System (GPS) used in elite sports are also available indirectly in technical and tactical data during training and games. In addition to these new technologies, the match analysis method is used for tracking technical-tactical factors. Match analysis helps assess the individual tactics and technical performance of each player who makes up the teams, as well as assessing the match result statistics of the entire team. The match analysis, which is also referred to as notational analysis, allows accurate and objective analysis of recorded matches or trainings so that accurate information can be obtained. Match analysis is very important in team sports where evaluating tactical and technical performance is much more difficult than individual sports. In such team games, the winners of the match are determined according to the points scored, sets and scored goals. Match analysis is useful in team sports. Match analysis is used in the evaluation of the behaviours and patterns during the competitions, especially the technical-tactical factors. Difficult and complicated processes belonged the match is made easy to overcome with the

match analysis method. The researches in the match analysis help teams to gain the performance, to find goals, and to find out offense strategy with the technological developments in football. The purpose of this research is to compare the statistics regarding pre-assist passes, assists and goals in investigated zones in 2015-2016 season from Turkish Spor Toto Super League, Spanish La Liga, English Premier League and French League 1 and to evaluate in terms of third zone attacking organizations.

The data used in this study were taken from four leagues in the 2015-2016 season. The leagues investigated are respectively: Turkish Spor Toto Super League, Spanish La Liga, English Premier League and French League 1. The highlights of the matches (78 teams) in the league (1446 matches) were obtained by three researchers from the Lig TV's website. In the match highlights, corner kicks, pre-assists passes, assists and goal scores and goals scored from penalty shoots, free kicks and carambol are recorded in the predefined titles in Microsoft Excel 2013 program. In the study, the data obtained from the quantitative content analysis were evaluated by the causal comparison method. The causal comparison research method is used to determine the causes within the current conditions of the situations/events to be investigated, variables that affect the causes, or the outcome of an effect. It has also benefited from quantitative content analysis, which measures the frequency and diversity of messages in research or electronic communication data. The data obtained by the quantitative content analysis were handled with the causal comparison research method. For statistical analysis of data obtained from the content analysis of the four leagues in the 2015-2016 season (Turkish Spor Toto Super League, Spanish La Liga, English Premier League and French League 1), standardization process was performed. The reason for that is: Turkish Super League differs from the other leagues in terms of the number of teams competing in the league. 18 teams compete in Turkish Spor Toto Super League while twenty teams compete in the teams of the other leagues. All the data obtained at the end of the season is divided by the number of total matches of a team for standardization. SPSS 22.0 program was used in the statistical analysis of the results. According to the Shapiro-Wilk test, Kruskal Wallis test and Kruskal Wallis multiple comparison test, which are non-parametric tests.

It was found that the English Premier League was the most pre-assist league in the DA zone. It was also found that the assists were mostly recorded from MHB. In MHB where the most assists are recorded in all leagues, the league that is performed the most assists is English Premier League. The teams in all leagues scored most goals in the GVA1 zone, and Spanish La Liga was the league with the most goals scored in this zone. According to the findings, significant differences were found between leagues in terms of pre-assists and assists from the corner kicks, assists from the goal area, carambol goals and goals in gold zone. According to the other investigated zones, in the pre-assists passes, assists and goals, investigated leagues had similar statistic means. The other remarkable result of the research is that Spain La Liga, England Premier League and French League 1 had similar statistics and had statistically non-sigificant results. According to this result, except Turkish Spor Toto Super League, other European leagues benefited the all investigated zones in a similar rates. Turkish Spor Toto Super League had significantly lower statistics in some while some statistics were significantly higher in some zones when compared to the other European league.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN ÖRGÜTSEL SOSYALLEŞME DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ (SİİRT İLİ ÖRNEĞİ)

ORGANIZED PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TEACHERS INVESTIGATION OF SOCIALIZATION LEVELS (SİİRT CITY SAMPLE)

[1]Erhan ŞAHİN, [2]Ahmet ARSLAN, [2]Reşat SADIK

e-mail: erhansahin@siirt.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeylerini tespit etmektir. Araştırma nicel yöntemle desenlenmiş olup betimsel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu Siirt ilinde bulunan 244beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Erdoğan (2012), tarafından geliştirilen ‘’örgütsel sosyalleşme’’ ölçeği kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analizlerden ve anlamlılık testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin medeni durum değişkeninebakıldığında örgütsel sosyalleşmelerine dair amaç ve değer alt boyutunda anlamlı bir farka rastlanmış olup;farkın kaynağında bekarların, evlilere nispeten örgütsel sosyalleşmelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer alt boyutları arasında ise herhangi bir anlamlı farka rastlanmamıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki deneyim değişkenine göre örgütsel sosyalleşmenin amaç ve değer boyutunda anlamlı fark bulunmuş olup, farkın kaynağına ilişkin sonuçlara bakıldığında kaynağın 6-10 ve 11-15 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda çalışmanın amacı dikkate alınarak öneriler sunulmuştur.
Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Öğretmeni, Spor, Örgüt, Örgütsel Sosyalleşme

ABSTRACT

The main objective of this research was detecting organizational socialization levels of physical education and sports teachers. This research designed with quantitative method and expressive scanning model. Number of 244 PE teachers and sport teaches takes part from SIIRT city. According to Erdogan (2012) 'Organizational socialization' scale is used for data collection. In order to analyse data and tests of significance were used. Considering the marital status of Physical education teacher and Sport teachers there were significant differences value and goal of 'Organizational socialization between other sub-dimensions. Single teachers were more organizational socialization than married teachers. There were not significant differences between other sub-dimensions. There were suggestive differences according to the professional experience between Physical education teacher and Sport teachers. Physical education and sports teachers based on professional experience variable significant difference in organizational socialization values and goals. The reasons of this differences were teachers with seniority of 6 to 10 and teacher with seniority of 11 to 15. Scientist put forward a proposal according this result and considering the purpose of the study.
Keywords: Physical Education Teacher, Sport, Organization, Organizational Socialization

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Bireyi sosyalleştiren faktörler arasında eğitim, kültür, sanat, spor vb. olgular yer alır. Bu faktörler bireyin toplum içinde yer edinmesini, sorumluluk almasını, toplumun yaşam tarzını öğrenmesini sağlar. Sosyalleşme olgusu kişiyi bir gruba ait olmayı gerektirdiğinden; grupça paylaşılan değerler, inançlar, dünyayı algılama biçimleri birey tarafından da içselleştirilmesi istenir. Bu da bireyino gruba aidiyetini sağlar.

[1] Arş. Gör. Siirt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Siirt, Türkiye
[2] Arş. Gör. Düzce Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Siirt, Türkiye

Bir gruba ait olan birey, o grubu bir örgüt gibi görür ve kendini örgütün bir üyesi sayar. Birey psikolojik sözleşme gereği bağımsızlığından ödün verir ve örgütün bazı yasal isteklerini kabul eder. Örgütten bireye yönelik bu etkileme süreci de sosyalleşmeyi oluşturur (Memduhoğlu, 2008). Sosyal, kültürel, politik, psikolojik, antropolojik, felsefi ve yönetsel yönleri olan ve birçok bilim dalını ilgilendiren karmaşık bir süreci içeren sosyalleşme kavramının (Çalık, 2006), özünde birey ve içinde bulunduğu örgütün birbirlerini karşılıklı olarak etkileme gayretleri ve etkileşim süreçleri görülür. Weiner (1982)'e göre sosyalleşme, bireyin değer, norm ve inançlarının örgütün istediği çizgiye getirilmesi sürecini anlatır (Akt: Memduhoğlu, 2008).Sosyalleşme yalnızca örgüte yeni katılan kişinin örgütün içinden birine dönüşmesi süreci şeklinde düşünülmemelidir. Sosyalleşme, tecrübeli bir işgörenin çalıştığı örgütte yeni bir göreve geldiğinde, terfi aldığında takım çalışmaları ve yeni projeler üstlendiğinde de meydana gelmektedir. Bu açıdan sosyalleşme her an meydana gelebilen ve sürekli bir olgudur (Van Maanen & Schein, 1979).

Örgütsel sosyalleşme ise, örgütteki rolleri üstlenebilmek için gerekli olan tutumları, davranış kalıplarını ve değer sistemlerini öğrenme, bilgileri ve becerileri kazanma sürecidir (Louis 1980). Örgütsel sosyalleşme gerek işgören için gerekse de örgüt için birçok sebepten dolayı önem verilmesi gerekli bir süreçtir (Cooper-Thomas &Anderson, 2006).Örgüte yeni katılan işgörenin örgütteki işleyişin nasıl olduğunu öğrenmesi gereklidir. Örgütsel sosyalleşme aracılığıyla işgören örgütün değerlerini, amaçlarını, normlarını, güçyapılarını ve örgütün işleyişini öğrenir (Feldman, 1976; Akt. Louis, 1980).Birey için örgütsel sosyalleşme örgütsel rol için gerekli olduğu kabul edilen sosyal bilgi ve becerilerin bireysel olarak kazanıldığı bir süreçtir. Örgütsel sosyalleşme ile örgütsel değerler ve bireysel tutumlar uzlaştırılarak örgütsel amaçların gerçekleşmesi sağlanır(Çelik, 2002). Ayrıca örgüte yeni giren ya da örgüt içinde başka bir göreve atanan bireyler yeni işe uyum sağlamak için örgütün değerler sistemini, normlarını ve davranış kalıplarını öğrenerek sosyalleşme imkânına sahip olur (Kelepçe & Özbek, 2008).

Örgütsel sosyalleşmenin temel amacı, iş görenin örgüte uyumunu sağlamak ve örgütün etkili bir üyesi durumuna getirmektir (İskakoğlu, 1998; akt: Kartal 2003). İnsanlarla seçtikleri işler arasında uyuşma olması; insanların işlerine kolayca uyum sağlamaları; işlerinde üretken, doyum sağlayıcı olmaları ve sağlıklı bir kariyer elde etmeleri, etkili bir örgütsel sosyalleşme süreci geçirmelerine bağlıdır (Memduhoğlu, 2008). Balcı (2000), sosyalleşme sürecini yeni durumun bir parçası olmayı; dışarıdan biri olmaktan çıkarak içeriden biri olmayı sağlayan bir değişim olarak tanımlamıştır. Bireyin örgüte uyumu, başarısı, kariyer yapması ve iş doyumu, sosyalleşmeyle doğru orantılıdır.

Örgütsel sosyalleşme ile ilgili olarak literatürde fonksiyonalist yaklaşım ve diyalektik yaklaşım iki temel yaklaşım yer almaktadır. Fonksiyonalist yaklaşım eğitim sistemimizde sosyalleşme alanında benimsenen bir yaklaşımdır ve standartlaşmış eğitim programlarına yer verir (Çalık, 2006). Memduhoğlu (2008), yaptığı çalışmada; bireyi sosyalleşme sürecinin aktif bir alıcısı ve bu arada örgüte de etki eden bir verici olarak kabul eden diyalektik yaklaşımı örgütsel sosyalleşmede fonksiyonalist yaklaşımın alternatifi olduğunu ifade etmiştir. Bu yaklaşıma göre sosyalleşme belli eğitim etkinlikleri ile kısıtlanabilecek bir süreç değildir.

Sosyalleşme eğitim çalışanları ile okul başarısı arasında bir halkadır. Okul da insanlara etki eden bir örgüttür ve bu sosyal örgütün en stratejik parçalarından biri de öğretmenlerdir (Bursalıoğlu, 2005). Öğretmen eğitim öğretim hizmeti yapan, bir işgörendir. Öğretmenlik; bireysel, sosyal, kültürel, bilimsel, teknolojik boyutlu profesyonel statüde bir eğitim mesleğidir (Alkan, 2000).

Bu anlamda göreve yeni başlayan öğretmenlerin örgütsel sosyalleşmesi oldukça önemlidir. Örgütsel sosyalleşme öğretmenin okulla özdeşleşmesi, ortak hedef ve değerleri paylaşması ve okul adına çaba sarf etmeye istekli olması anlamına gelir (Çalık, 2006). Öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olacak olumlu bir örgüt kültürüne ve buna bağlı olarak öğrenme kültürüne sahip olan okullarda öğrenci başarısının artması (Sezgin, 2010) mutlak surette öğretmenin yetişmesine bağlıdır. Öğretmen okulda iş gören konumundadır. Yapılan bir araştırmada, iş görene sosyalleşme ve kendini gerçekleştirme konusunda sağlanan olanakların, iş görenin kendini geliştirmesine, örgüt için önemli olduğu duygusuna sahip olmasına, iş görenin örgüte bağlılığının artmasına ve iş tatminin yükselmesine katkıda bulunduğu ortaya konulmuştur (Çakar & Yıldız 2009).

Bu suretle okullarda diğer öğretmenler gibi beden eğitimi öğretmeni de iş gören konumundadır ve okullardaki bütün spor faaliyetleri beden eğitimi öğretmenleri tarafından yürütüldüğünden onlar da örgütün önemli bir parçası sayılırlar. Günümüz dünyasında spor, biyo-sosyo-kültürel ayrım tanımayan ve tüm insanları ilgilendiren evrensel bir olgudur (Amman, 2000). Çocukların sağlıklı gelişimleri açısından beden eğitimi ve spor öğretimi önemli bir yer teşkil etmekte ve bu açıdan beden eğitimi öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Çocuklara iyi bir eğitim-öğretim kazandırmak, onları hayata hazırlamak ve topluma yararlı birer birey olarak yetişmelerini sağlamak açısından bütün öğretmenlerin huzurlu ve rahat bir ortamda çalışmaları önemlidir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeylerini incelemektir. Temel amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.
1. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeyleri nedir?
2.Cinsiyet, kıdem, branş, yaş vb.değişkenlere göre örgütsel sosyalleşmedüzeyleri anlamlı farklılık göstermektemidir?

Araştırma Modeli

Araştırma nicel yöntemle desenlenmiş olup betimsel tarama modelindedir. Tarama modelleri; Karasar (2006)'a göre, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan çalışmalar betimsel çalışmalardır. Betimsel ya da survey çalışmalarda mevcut olan durum belirlenmek istendiğinden, bu tür çalışmalar genellikle doğal ortamda yapılmaktadır. Betimsel çalışmalarda kullanılan teknikler, çalışmanın adını da değiştirmektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Siirt il ve ilçe merkezlerindeki ortaokul ve liselerde görev yapan 257 Beden eğitimi ve spor öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrende görev yapan öğretmen sayısının çok fazla olmaması nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Araştırmanın evreni çalışma evreni olarak yani kendini örnekleyen evren olarak kabul edilmiştir. Hiç doldurulmamış veya eksik doldurulmuş olan öğretmenlerden 13 tanesi değerlendirilmeye alınmamıştır. Toplamda ise 244 beden eğitimi ve spor öğretmeninden toplanan veriler analiz edilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin demografik özelliklerine bakıldığında %71,7'sinin erkek, %28,3'ünün bayan, %66,4'nün

evli,%33,6'sının bekar, %30,7'si 22-29, %57.4' ü 30-39, %11.9' u 40 yaş ve üzeri olduğu, %38,5'nin 1-5 yıl, %24,6'sının 6-10 yıl,%23,0'nün 11-15 yıl,%13,9'unun 15 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu, %54.1'nün 1-35, %33.6'nün 36-70, %12,3'nün okullarındaki öğretmen sayısına sahip olduğu, %34.0'nün okulunda spor tesisinin olduğu, %64.0'nün okulunda spor tesisinin olmadığı görülmüştür.

Veri Toplama Aracı ve Yöntemi

Veri toplama aracı olarak Erdoğan (2012), tarafından geliştirilen 'Örgütsel Sosyalleşme' ölçeği kullanılmıştır. Örgütsel Sosyalleşme ölçeği mesleki yeterlilik(5), kişiler arası ilişkiler (6), örgüt dili ve tarihi (4), örgüt politikası (4) ve amaç ve değerler (5)olmak üzere 5 alt boyuttan ve 24 ifadeden oluşmaktadır. ''Örgütsel Sosyalleşme Ölçeği'', 5'li Likert ölçeği türündedir. Tamamen Katılıyorum (5), Çok Katılıyorum (4), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Az Düzeyde Katılıyorum (2), Katılmıyorum (1) şeklinde sıralanan belirli bir ifade ya da probleme katılma derecesine dayanan derecelendirme ölçeğidir. Ölçeğin toplam maddeler için Cronbachalpha değeri .92 olarak belirlenmiştir.

İstatiksel Analiz

Uygulanan ölçek sonucunda oluşturulan veriler SPSS 21 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde kişisel bilgileri ortaya koymak için yüzde ve frekans değerlerinden; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeylerini belirlemek için aritmetik ortalama ve standart sapmalardan; bağımsız değişkenlere göre örgütsel sosyalleşmedeki anlamlı farklılıkları ortaya koymak için T-testi ve ANOVA testlerinden (parametrik varsayımlar karşılanmaktadır) yararlanılmıştır. P<.01 ve p<.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair t Testi Sonuçları

Cinsiyet			N	$X_{ort.}$	Ss	t	sd	p
Örgütsel sosyalleşme	Mesleki yeterlik	Kadın	69	4,3710	,54371	-,498	242	
		Erkek	175	4,4080	,51343	-,486	118,499	,619
	Kişiler arası ilişkiler	Kadın	69	4,2585	,53055	,414	242	
		Erkek	175	4,2257	,56675	,426	132,475	,519
	Örgüt dili	Kadın	69	3,8478	,80920	-,646	242	
		Erkek	175	3,9229	,82030	-,650	126,172	,517
	Örgüt politikası	Kadın	69	4,2681	,53088	,300	242	
		Erkek	175	4,2443	,56854	,309	132,794	,764
	Amaç ve değer	Kadın	69	4,2812	,54375	1,213	242	
		Erkek	175	4,1600	,75536	1,395	171,945	,165
	Örgütsel sosyalleşme toplam	Kadın	69	4,2198	,48811	,242	242	
		Erkek	175	4,2026	,50319	,246	128,135	,809

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre örgütsel sosyalleşmelerine dair t testi sonuçlarına bakıldığında hiçbir boyutta herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür (p>.05).

Erdoğan (2012), yaptığı çalışmada; öğretmenlerin örgütsel sosyalleşmelerine ilişkin algılarının cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, öğretmenlerin algılarının mesleki yeterlik ve dil-tarih boyutlarında anlamlı şekilde bir fark gösterdiğini; kişilerarası ilişkiler, politika, amaç ve değerlere uyum boyutlarında ve örgütsel sosyalleşmelerine ilişkin algılarının genelinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını ifade etmiştir.

Benzer şekilde Vural (2015), yaptığı araştırmada; ilkokul ve ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeyleri, mesleki yeterlilik, kişilerarası ilişkiler, örgüt dili ve tarihi, örgüt politikası, amaç ve değerler puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini vurgulamıştır.

Tablo 2. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Medeni Durumlarına Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair t Testi Sonuçları

Medeni durum			N	$X_{ort.}$	Ss	t	sd	p
Örgütsel sosyalleşme	Mesleki yeterlik	Evli	162	4,4160	,49943	,779	242	
		Bekar	82	4,3610	,56345	,749	146,574	,437
	Kişiler arası ilişkiler	Evli	162	4,2644	,54654	1,163	242	
		Bekar	82	4,1768	,57279	1,145	156,173	,246
	Örgüt dili	Evli	162	3,8935	,81561	-,218	242	
		Bekar	82	3,9177	,82220	-,217	161,615	,828
	Örgüt politikası	Evli	162	4,2284	,57470	-,891	242	
		Bekar	82	4,2957	,52135	-,920	177,500	,374
	Amaç ve değer	Evli	162	4,1272	,73044	-2,110	242	,036
		Bekar	82	4,3268	,62894	-2,216	185,789	
	Örgütsel sosyalleşme toplam	Evli	162	4,1996	,49498	-,347	242	
		Bekar	82	4,2231	,50670	-,345	159,434	,729

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin medeni durumlarına göre örgütsel sosyalleşmelerine dair t testi sonuçlarına bakıldığında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sadece örgütsel sosyalleşmenin amaç ve değer alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmuş olup (p<.05), diğer alt boyutları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır (p>.05). Örgütsel sosyalleşmenin amaç ve değer alt boyutundaki farkın kaynağına bakmak için aritmetik ortalama incelendiğinde bekarların (X= 4,32), evlilere (X=4,12) nispeten örgütsel sosyalleşmelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Okuldaki Spor Tesisleri Durumlarına Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair t Testi Sonuçları

Spor Tesisleri			N	$X_{ort.}$	Ss	t	sd	p
Örgütsel sosyalleşme	Mesleki yeterlik	Evet	83	4,3301	,51555	-1,454	242	
		Hayır	161	4,4323	,52245	-1,460	167,716	,147
	Kişiler arası ilişkiler	Evet	83	4,1566	,56988	-1,586	242	
		Hayır	161	4,2754	,54590	-1,564	159,624	,114
	Örgüt dili	Evet	83	3,8976	,86076	-,056	242	
		Hayır	161	3,9037	,79503	-,054	154,658	,956
	Örgüt politikası	Evet	83	4,2108	,59274	-,808	242	
		Hayır	161	4,2717	,53866	-,784	152,516	,420
	Amaç ve değer	Evet	83	4,0819	,80731	-1,800	242	
		Hayır	161	4,2522	,63778	-1,671	136,038	,073
	Örgütsel sosyalleşme toplam	Evet	83	4,1431	,53030	-1,454	242	
		Hayır	161	4,2407	,47887	-1,407	151,696	,147

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin spor tesisleri varlık durumuna göre örgütsel sosyalleşmelerine dair t testi sonuçlarına bakıldığında hiçbir boyutta herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür (p>.05).

Tablo 4. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Okuldaki Öğretmen Sayısına Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Farkın kaynağı
Mesleki yeterlik	Grup içi	,037	2	,018	,067	,935	-
	Gruplar arası	66,002	241	,274			
	Toplam	66,039	243				
Kişiler arası ilişkiler	Grup içi	,221	2	,110	,356	,701	-
	Gruplar arası	74,863	241	,311			
	Toplam	75,084	243				
Örgüt dili	Grup içi	,789	2	,394	,590	,555	-
	Gruplar arası	161,101	241	,668			
	Toplam	161,889	243				
Örgüt politikası	Grup içi	,498	2	,249	,801	,450	-
	Gruplar arası	74,939	241	,311			
	Toplam	75,437	243				
Amaç ve değer	Grup içi	1,341	2	,670	1,360	,259	-
	Gruplar arası	118,771	241	,493			
	Toplam	120,112	243				
Örgütsel sosyalleşme toplam	Grup içi	,348	2	,174	,699	,498	-
	Gruplar arası	59,925	241	,249			
	Toplam	60,272	243				

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okuldaki öğretmen sayısına göre örgütsel sosyalleşmelerine dair ANOVA testi sonuçları incelendiğinde boyutların hiç birinde anlamlı fark görülmemiştir (p>.05). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okuldaki öğretmen sayısına göre örgütsel sosyalleşmelerine dair betimsel analiz testi sonuçları tablo 5'deki gibidir.

Tablo 5. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Okuldaki Öğretmen Sayısına Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair Betimsel Analiz Testi Sonuçları

		N	$X_{ort.}$	ss
Mesleki yeterlik	1-35	132	4,3939	,52825
	36-70	82	4,4122	,49824
	71 ve üzeri	30	4,3733	,56747
	Toplam	244	4,3975	,52131
Kişiler arası ilişkiler	1-35	132	4,2500	,52925
	36-70	82	4,2398	,55685
	71 ve üzeri	30	4,1556	,67087
	Toplam	244	4,2350	,55587
Örgüt dili	1-35	132	3,9205	,80155
	36-70	82	3,9268	,76426
	71 ve üzeri	30	3,7500	1,01072
	Toplam	244	3,9016	,81622
Örgüt politikası	1-35	132	4,2860	,55528
	36-70	82	4,2317	,53544
	71 ve üzeri	30	4,1500	,62491
	Toplam	244	4,2510	,55717
Amaç ve değer	1-35	132	4,2606	,62024
	36-70	82	4,1317	,74318
	71 ve üzeri	30	4,0733	,90284
	Toplam	244	4,1943	,70306
Örgütsel sosyalleşme toplam	1-35	132	4,2333	,47103
	36-70	82	4,1997	,49051
	71 ve üzeri	30	4,1153	,62617
	Toplam	244	4,2075	,49803

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okuldaki öğretmen sayısına göre örgütsel sosyalleşmelerine dair betimsel analiz testi sonuçları incelendiğinde boyutların hiç birinde anlamlı fark görülmemiştir ($p>.05$).

Tablo 6. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Farkın kaynağı
Mesleki yeterlik	Grup içi	,053	2	,026	,097	,908	
	Gruplar arası	65,986	241	,274			
	Toplam	66,039	243				
Kişiler arası ilişkiler	Grup içi	,380	2	,190	,613	,543	
	Gruplar arası	74,704	241	,310			
	Toplam	75,084	243				
Örgüt dili	Grup içi	,450	2	,225	,336	,715	
	Gruplar arası	161,439	241	,670			
	Toplam	161,889	243				
Örgüt politikası	Grup içi	,299	2	,150	,480	,620	
	Gruplar arası	75,138	241	,312			
	Toplam	75,437	243				
Amaç ve değer	Grup içi	2,107	2	1,054	2,152	,119	
	Gruplar arası	118,005	241	,490			
	Toplam	120,112	243				
Örgütsel sosyalleşme toplam	Grup içi	,120	2	,060	,241	,786	
	Gruplar arası	60,152	241	,250			
	Toplam	60,272	243				

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşlarına göre örgütsel sosyalleşmelerine dair ANOVA testi sonuçları incelendiğinde boyutların hiç birinde anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>.05$). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşlarına göre örgütsel sosyalleşmelerine dair betimsel analiz testi sonuçları tablo 7'deki gibidir.

Tablo 7. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair Betimsel Analiz Testi Sonuçları

		N	$X_{ort.}$	ss
Mesleki yeterlik	22-29	75	4,4080	,53971
	30-39	140	4,4000	,50380
	40 ve üzeri	29	4,3586	,57166
	Toplam	244	4,3975	,52131
Kişiler arası ilişkiler	22-29	75	4,1778	,50696
	30-39	140	4,2548	,59253
	40 ve üzeri	29	4,2874	,49581
	Toplam	244	4,2350	,55587
Örgüt dili	22-29	75	3,9600	,80857
	30-39	140	3,8857	,82909
	40 ve üzeri	29	3,8276	,79086
	Toplam	244	3,9016	,81622
Örgüt politikası	22-29	75	4,2833	,52204
	30-39	140	4,2518	,56541
	40 ve üzeri	29	4,1638	,61338
	Toplam	244	4,2510	,55717
Amaç ve değer	22-29	75	4,3333	,52949
	30-39	140	4,1286	,77295
	40 ve üzeri	29	4,1517	,71245
	Toplam	244	4,1943	,70306
Örgütsel sosyalleşme toplam	22-29	75	4,2394	,48732
	30-39	140	4,1967	,50150
	40 ve üzeri	29	4,1767	,52168
	Toplam	244	4,2075	,49803

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşlarına göre örgütsel sosyalleşmelerine dair betimsel analiz testi sonuçları tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 8. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Deneyimlerine Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA							
		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	**Farkın kaynağı**
Mesleki yeterlik	Grup içi	1,411	3	,470	1,747	,158	-
	Gruplar arası	64,627	240	,269			
	Toplam	66,039	243				
Kişiler arası ilişkiler	Grup içi	1,470	3	,490	1,597	,191	-
	Gruplar arası	73,614	240	,307			
	Toplam	75,084	243				
Örgüt dili	Grup içi	5,041	3	1,680	2,571	,055	-
	Gruplar arası	156,848	240	,654			
	Toplam	161,889	243				
Örgüt politikası	Grup içi	,854	3	,285	,916	,434	-
	Gruplar arası	74,583	240	,311			
	Toplam	75,437	243				
Amaç ve değer	Grup içi	5,425	3	1,808	3,784	,011	2&3 arasında
	Gruplar arası	114,687	240	,478			
	Toplam	120,112	243				
Örgütsel sosyalleşme toplam	Grup içi	1,440	3	,480	1,959	,121	-
	Gruplar arası	58,832	240	,245			
	Toplam	60,272	243				

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki deneyimlerine göre örgütsel sosyalleşmelerine dair ANOVA testi sonuçları incelendiğinde örgütsel sosyalleşmenin amaç ve değer boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Farkın kaynağına ilişkin scheffe testi sonuçlarına bakıldığında kaynağın 6-10 ve 11-15 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerden kaynaklandığı görülmektedir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki deneyimlerine göre örgütsel sosyalleşmelerine dair betimsel analiz testi sonuçlarına bakıldığında 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlere nispeten örgütsel sosyalleşmelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Erdoğan (2012), çalışmasında öğretmenlerin mesleki yeterlik boyutuna ilişkin kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduklarınıve bu bulgulardan hareketle kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre kendilerini mesleki yönden daha yeterli algıladıklarını ifade etmiştir. Erdoğan ayrıca;mesleki yeterlik boyutu açısından bakıldığında sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerinden daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduğunu ve sınıf öğretmenlerinin mesleki yönden kendilerini branş öğretmenlerinden görece daha yeterli algıladıklarını dile getirmiştir.

Tablo 9. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Deneyimlerine Göre Örgütsel Sosyalleşmelerine Dair Betimsel Analiz Testi Sonuçları

		N	$X_{ort.}$	SS
Mesleki yeterlik	1-5	94	4,3511	,55779
	6-10	60	4,3700	,53845
	11-15	56	4,3929	,45442
	15 yıl ve üzeri	34	4,5824	,46805
	Toplam	244	4,3975	,52131
Kişiler arası ilişkiler	1-5	94	4,1543	,52548
	6-10	60	4,3389	,50976
	11-15	56	4,2143	,67023
	15 yıl ve üzeri	34	4,3088	,48916
	Toplam	244	4,2350	,55587
Örgüt dili	1-5	94	3,8830	,83658
	6-10	60	3,8208	,82222
	11-15	56	3,8080	,79486
	15 yıl ve üzeri	34	4,2500	,72037
	Toplam	244	3,9016	,81622
Örgüt politikası	1-5	94	4,2473	,54068
	6-10	60	4,2750	,54404
	11-15	56	4,1652	,60542
	15 yıl ve üzeri	34	4,3603	,54422
	Toplam	244	4,2510	,55717
Amaç ve değer	1-5	94	4,2255	,70099
	6-10	60	4,3300	,55580
	11-15	56	3,9321	,82000
	15 yıl ve üzeri	34	4,3000	,64620
	Toplam	244	4,1943	,70306
Örgütsel sosyalleşme toplam	1-5	94	4,1804	,49818
	6-10	60	4,2465	,49135
	11-15	56	4,1168	,51108
	15 yıl ve üzeri	34	4,3627	,46517
	Toplam	244	4,2075	,49803

TARTIŞMA ve SONUÇ

İnsanlarla seçtikleri işler arasında uyuşma olması; insanların işlerine kolayca uyum sağlamaları; işlerinde üretken, doyum sağlayıcı olmaları ve sağlıklı birer kariyer elde etmeleri, etkili bir örgütsel sosyalleşme süreci geçirmelerine bağlıdır (Memduhoğlu, 2008). Başkan ve Karaküçük(2015), yaptıkları çalışmada yaşlı bireylerin boş vakitlerini genellikle kahvehanede oyun oynayarak, sohbet ederek, genç bireylerinse belirli düzeyde spor yaparak, ava giderek veya çeşitli sanatsal faaliyetlerle değerlendirdiklerini dile getirmektedir.

Bu araştırma ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın genel sonuçlarına bakıldığında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet, medeni durum, kurumdaki spor tesisi, görev yaptıkları okuldaki öğretmen sayısı, yaş ve mesleki deneyimleri değişkenleri açısından aralarında herhangi bir anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Yalnızca deneklerin mesleki deneyimlerine göre örgütsel sosyalleşmelerine dair ANOVA testi sonucunda örgütsel sosyalleşmenin amaç ve değer boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Bu duruma ilişkin scheffe testi sonucunda farkın 6-10 ve 11-15 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre

örgütsel sosyalleşmelerine dair betimsel analiz testi sonuçlarına bakıldığında 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlere nispeten örgütsel sosyalleşmelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu durum mesleğe yeni başlamanın verdiği mesleki heyecan ve ideallerle orantılı olacağı düşünülebilir. Ayrıca bazı çalışmalar (Çakar & Yıldız 2009, Balcı 2014, Balay 2014, Sezgin 2010, Kelepçe & Özbek 2008) da göstermektedir ki, yıllar geçtikçe mesleki heyecan ve ideallerden çok bireyler yaptıkları işten para kazanmak ve birilerini bulundukları ortamda memnun etmek için davranış sergilediklerini belirtmektedir. Balay(2014), yaptığı çalışmada, kurum içindeki bazı deneyimli bireylerin birilerini memnun etmek, para kazanmak için eylemde bulunduklarını ve bu bireylerin işten soğumuş, yaptıkları işten ve oynadıkları rollerden memnun olmayan bireyler olduğunu söylemiştir. Yine benzer bir çalışmada (Kelepçe & Özbek 2008), 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip personellerin 10 yıldan az kıdeme sahip personele göre daha düşük iş doyumuna sahip olduğunu ve bu bireylerin örgütsel sosyalleşme düzeylerinin daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum herhangi bir kurumda uzun bir müddet çalıştıktan sonra iş doyumunun azalması ile bağlantılı olabileceği düşünülebilir.

Bireylerin bir kurumda uzun süre çalışması ve sürekli aynı işi yapması bireylere monotonluk verir. Bireyin zamanla performansı düşer. Bu durum iş verimin düşmesine, motivasyonun azalmasına ve bıkkınlığa sebebiyet verir. İş verimi düşen bireyin kendini yenilememesi durumunda da istenen amaçlar gerçekleşmez. Bu yüzden, bir kurumda iş verimliliğinin artması için kurum yetkililerinin zaman zaman iş verimliliğini artırıcı çalışmalar yapması gerekir. İşi daha cazip hale getirecek ödül, takdir, teşekkür gibi teşvik edici şeyler yapmalıdırlar. Böylece çalışan bireylerin kıdem vaziyetlerine bakılmaksızın herkesin sağlıklı bir şekilde çalışması ve iş veriminin artması sağlanabilir. Ayrıca, Chao ve ark., (1994), örgütsel sosyalleşmenin boyutları, içeriği ve doğurduğu sonuçları incelemek üzere mühendis ve üst düzey yönetici adayları üzerinde yaptıkları araştırmalarında, örgüt içindeki iş verimliliğini artırmak için görev değişikliği yapmanın yıllık zaman dilimi içerisinde önemli kariyer değişikliği getirilebileceğini dile getirmişlerdir.

Her kamu kuruluşu gibi okulun da örgütsel bir kurum olduğu göz ardı edilmemelidir ve beden eğitimi öğretmeni de o kurumun örgütsel bir parçasıdır. Beden eğitimi öğretmeni çocuklara hem bilişsel hem de fiziksel yönden eğitim verdiğinden kurum içinde verimli çalışması diğer branş öğretmenleri kadar önemlidir. Çünkü beden eğitimi ve spor öğretmenleri çocukları topluma kazandırma aşamasında sosyal yönleri ağır olan bireylerdir. Bu yüzden beden eğitimi öğretmenlerinin kurum içinde mutlu olması, motivasyonun yüksek olması iş verimi ve performansının yüksek olması gerekir. Bu olguların sağlıklı bir şekilde öğretmenlerde bulunması durumunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kurum içinde örgütsel sosyalleşmeleri kaçınılmazdır. Kurum içinde sosyalleşen öğretmenlerin iş doyumu yüksek olacağından kuruma bağlılıkları da artacaktır. İş doyumu yüksek bireylerin kurum içinde sosyal bütünleşme düzeyleri, örgütsel bağlılıkla artı yönde etki ederken iş verimi düşük bireylerin sosyalleşme ve sosyal bütünleşme düzeyleri örgütsel bağlılıkla negatif yönde etki edecektir. Alkan (2000), yaptığı çalışmada örgütsel sosyalleşmenin sosyal bütünleşme ve rol açıklığı boyutları ile, örgütsel bağlılığın uyum boyutu arasında negatif ilişki bulurken; Özkan (2005), ise yaptığı benzer bir araştırmada; öğretmenlerin örgütsel sosyalleşme sürecinin örgüte bağlılıklarına olan etkisinin; örgütsel sosyalleşmenin boyutu arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Kartal'ın (2003), yaptığı çalışmada durum biraz farklılık göstermektedir. Kartal ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin örgütsel

sosyalleşme düzeylerini incelemesinde, okul yöneticilerinin iş doyum düzeylerini, öğretmenlerin iş doyum düzeyinden yüksek bulunurken, motivasyon, bağlılık ve kabullenme boyutlarında iki grup arasında fark bulmamıştır. Bu durum çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Okul ortamında sosyal olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iş doyumunun yüksek olması performanslarının yükselmesini sağlar. Performansı yüksek olan öğretmenler öğrencilere daha iyi eğitim vererek onları topluma daha hızlı hazırlar. Dolayısıyla idareci ve yöneticilerin hangi branş olursa olsun öğretmenlerin moral, motivasyon vb durumlarını yüksek tutmalıdır. Ancak bu sayede beklenen hedeflere ulaşılabilir. Ayrıca okul idarecileri ister kıdemli olsun, ister mesleğe yeni atılan bir birey olsun herkese eşit seviyede ve adil davranmalıdır. Kelepçe & Özbek (2008), sağlıklı bir iş ortamında başarının artacağını ve bu başarıların ödüllendirilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Başarılar ödüllendirilmeli ki; ödül motivasyonu artıran önemli bir araçtır. Ayrıca Memduhoğlu (2008), takdir, teşekkür gibi olgularla bireylerin motive edilebileceğini ifade etmektedir. Okul yöneticilerinin öğretmenlerin sosyalleşmesinde yönetim sorumlulukları, bireysel ihtiyaçların karşılanması ve mesleki gelişim için imkânların sağlaması gerektiğini dile getirmektedir.

İyi ve sağlıklı bir kurumda, öğretmenlerin iş veriminin artması, öğretmenlerin örgütsel sosyalleşmeleri ve öğrencileri topluma hazırlamaları içinde kurum yöneticilerine düşen görevler kısaca şöyle özetlenebilir:

1-Kurumiçinde branş ayrımı yapılmamalıdır.

2-Kurumiçinde kıdem ayrımı yapılmamalıdır.

3-Kurum içindeki bireylerin moral ve motivasyonlarını arttırıcı çalışmalar yapılmalıdır.

4-Kurum içinde bütün bireylere değişik zamanlarda ödüller (performanslarına göre takdir, teşekkür vb. belgeler) verilmelidir.

5-Kurum içinde çeşitli zamanlarda (gerekli durumlarda) iş değişikliği yapılmalıdır.

6-Kurum bireylerinin kurum ile ilgili alınan kararlarda görüş ve önerilerine önem verilmelidir. Çakar & Yıldız (2009), çalışanların yaptıkları iş katkılarına ve düşüncelerine değer verildiğini hissettiklerinde kendileri ile ilgili kararların daha adil olduğunu algıladıklarını belirtmektedirler.

Unutulmamalıdır ki, bir kurumda çalışanların bilgi, beceri, yeteneklerinin yanında mesleki kıdem-deneyimleri de önemlidir. Çünkü tecrübeler en iyi öğretmenlerdir (Thomas Cariyle). Yapılan araştırmalar kıdemin örgütsel sosyalleşme sürecinde etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Örgütsel sosyalleşmenin, bir üyenin girdiği toplum, örgüt veya grubun değer sistemlerini, normlarını, gerekli kıldığı davranış kalıplarını öğrenme süreci olduğu göz önüne alındığında, öğrenmenin bir anda olmadığı bunun uzun zaman içerisinde gerçekleştiği anlaşılacaktır. Bu bakımdan mesleki kıdemin de örgütsel sosyalleşme üzerinde önemli bir etkisinin olduğu çeşitli araştırmalarda (Erdoğan 2012, Vural 2015, Kelepçe & Özbek 2008, Memduhoğlu 2008) ortaya konulmuştur. Erdoğan (2012), öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin arttıkça mesleki yeterliliklerinin de arttığını ifade etmektedir.

Örgütsel sosyalleşme düzeylerini konu alan bu çalışma, benzer konularda yapılabilecek başka araştırmalara kaynak olabilir. Ancak bu çalışmanın bulguları bazı sınırlamalar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Öncelikle araştırmanın örneklemi yalnızca beden eğitimi ve spor öğretmenlerine uygulandığından çalışmanın sınırlılığı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle bulguların genellenebilirliği de bu açıdan değerlendirilmelidir.

Benzer bir şekilde Sezgin (2010), yaptığı çalışmada ilköğretimde görev yapan matematik ve fen bilgisi öğretmenlerini araştırma kapsamına almıştır ve öğretmenlerin örgütsel bağlılık türleri ile ilişkili olan okul kültürü boyutlarına yönelik daha detaylı çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulayarak çalışmanın sınırlılığını dile getirmiştir.

KAYNAKLAR

Alkan, C. (2000). İkibinli Yıllarda Öğretmenlik Mesleğinin Yeniden Yapılandırılması ve Öğretmen Adaylarının Yetiştirilmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi.* Sayı: 271:12–14,

Amman, M. T. (2000). Spor Sosyolojisi. Sporda Sosyal Bilimler, (Edt: H. Can İkizler), Alfa Yayınları, İstanbul, S:88

Balay, R. (2014). Yönetici ve Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık. Pegem Akademi, Ankara, Eylül , ISBN 978-605-364-789-8

Balcı, A. (2014). Örgütsel Gelişme Kuram Ve Uygulama. Pegem Akademi, Ankara , ISBN 978-975-6802-12-0

Başkan, H.A. & Karaküçük, S. (2015). Farklı Kültürlerde Boş Zaman Davranışları: Ermeniler Örneklemi" Sportif Bakış: *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 10-22, ISSN:2148-905X,

Bursalıoğlu, Z. (2005). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Cariyle T. Tecrübe ile ilgili sözler, http://www.starfikir.com/erişim tarihi:14.07.2017

Chao, G. T., O'Leary-Kelly, A. M., Wolf, S., Klein, H. J., & Gardner, P. D. (1994). Organizational Socialization: Its Contentand Consequences. *Journal of AppliedPsychology, 79*(5), 730-743. http://dx.doi.org/10.1037/0021-9010.79.5.730

Çakar, D. N. & Yıldız, S. (2009). Örgütsel Adaletin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: Algılanan Örgütsel Destek" Bir Ara Değişken Mi? *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar, C:8, S:28 (068-090), ISSN:1304-0278

Çalık, C. (2006). Örgütsel Sosyalleşme Sürecinde Eğitimin Değişen Rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), S.1-10

Çelik, V. (2002). Okul Kültürü ve Yönetimi, Pegem Yayıncılık, s. 45, 46, 74, Ankara,

Cooper-Thomas, H. D. & Anderson, N. (2006). Organizational Socialization: a New Theoretical Model and Recommendations For Future Researchand HRM Practices in Organizations. *Journal of Managerial Psychology, 21(5),* 492-516. doi: 10.1108/02683940610673997

Erdoğan, U. (2012). *İlköğretim okullarının bürokratik yapıları ile öğretmenlerin örgütsel sosyalleşme düzeyleri arasındaki ilişki* (Malatya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Karasar, N. (2007). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, B:16

Kartal, S. (2003). *İlköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenlerin örgütsel sosyalleşme düzeyleri.* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kelepçe M. & Özbek O. (2008). Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Personelinin Örgütsel Sosyalleşme Düzeyleri. SPORMETRE *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,* VI (3), 113-123

Kılıç M. (2012). Etnisite ve Spor. Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.

Louis, M. R. (1980). Surpriseand sense making: whatnewcomersexperience in entering unfamiliar organizational settings. *Administrative Science Quarterly, 25,* 226–251. doi: 10.2307/2392453

Memduhoğlu B. H. (2008). Örgütsel Sosyalleşme ve Türk Eğitim Sisteminde Örgütsel Sosyalleşme Düzeyi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* Aralık, C:V, S:II, S:137-153.

Özkan, Y. (2005). *Örgütsel sosyalleşme sürecinin öğretmenlerin örgüt bağlılıklarına etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sezgin, F. (2010). Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığının Bir Yordayıcısı Olarak Okul Kültürü. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, C:35, S:156,

Şahan H. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. KMU İİBF Dergisi, Karaman, Aralık, Y:10, S:15, S:260

Van Maanen, J. & Schein, E. H. (1979). Toward of theory of organizational socialization. *Research in Organizational Behavior, 1,* 209-264.

Vural, F. (2015). *İlkokul veortaokul yönetici ve öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeylerinin incelenmesi (*İzmir İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EXTENTED ABSTRACT

The harmony between the people and their jobs, easy compliance to their works, being productive and satisfactory in their jobs and pursuing a prosperous professional career depends on whether they undergo an effective organizational socialisation procedure or not.(Memduhoğlu, 2008). For this reason, we can describe organizational socialisation as a process for learning the approaches, behavioral patterns and value systems and also for gaining knowledge and abilities to undertake the roles in the organization. (Louis 1980).

The aim of this study is to determine the organizational socialisation levels of physical education and sport teachers. The study is figured with quantitative method and is a descriptive survey model. The study group consists of 244 physical education and sport teachers in Siirt province of Turkey. The number of teachers working at universe is not so large, so no attempt has been made to take samples. The study's universe was accepted as the study universe, that is, as the self-imposed universe. Of the teachers who were never filled in or were not completed, 13 were not evaluated. In total, data collected from 244 physical education and sports teachers were analyzed. When the demographic characteristics of physical education and sport teachers were examined, 71.7% were male, 28.3% were female, 66.4% were married, 33.6% were single, 30.7% were 22-29, % 57.4% were 30-39%, 11.9% were over 40 years, 38.5% were 1-5 years, 24.6% were 6-10 years, 23.0% were 11-15 years , 13.9% had a seniority of 15 years and over, 54.1% had 1-35, 33.6% had 36-70, 12.3% had the number of teachers in their schools, 34.0% , 64.0% did not have a sports facility in their school.

The "organizational socialisation" scale developed by Erdoğan (2012) was used as the data collection tool. The organizational socialization scale consists of 5 sub-dimensions and 24 expressions, which are vocational qualification (5), interpersonal relations (6), organization language and history (4), organizational policy (4) and goals and values (5). The Organizational Socialization Scale is a 5-point Likert scale. I completely agree (5) Agree (4) at intermediate level, I agree, (3), at a low level I agree (2) Disagree (1) extent of participation or a certain expression that are lined up problem based on the rating scale. The value of Cronbach's Alpha .92 for the total items of the scale has been identified as.

The SPSS 21 software package was used for analyzing the data and descriptive analysis and significance tests were also utilized. According to the result of the study, there was a significant difference in purpose and value sub-dimension of organizational socialisation

when considering the marital status variable of physical education and sport teachers; accordingly single teachers are more socialized than married ones. Socialization organizational purposes and values to look at the source of the difference in dimensions arithmetic mean of single examined (X = 4.32), married (X = 4.12) appears to be relatively higher levels of the organizational socialization.

There was no significant difference among other sub-dimensions. There was a significant difference in purpose and value sub-dimension of organizational socialisation regarding the professional experience variable of physical education and sport teachers; accordingly the source of this difference is incurring from teachers having professional experience of 6-10 years and 11-15 years. Results show that teachers with 6-10 years of professional experience have more organizational socialization compared to teachers with 11-15 years of professional experience. We may think that this situation is proportional with the professional passion and goals of a new teacher.

In addition, some studies (Çakar & Yıldız 2009, Balcı 2014, Balay 2014, Sezgin 2010, Clamp & Özbek 2008) show that, over the years, professional emotion and ideals have shown their behavior to earn money from their work and satisfy others in their environment. Balay (2014), in his study, to satisfy one of some experienced individuals within the organization that they took action to save money and soured the work of these individuals, it has said it was not satisfied with the roles that their work and play individuals. Again in a similar study (Clamp& Ozbek 2008), it has been revealed that the staff with 21 years and above have lower job satisfaction than those with less than 10 years of seniority and that the level of organizational socialization of these individuals is lower. This can be considered to be related to a decreasein job satisfaction after a long period of work in any institution.

This study on organizational socialization levels may be the source for other research that can be done on similar topics. However, the findings of this study should be considered within the framework of some limitations. First of all, the limitation of the study is not to be ignored because the sample of the researcher is applied only to the physical education and sports teachers. For this reason, the generalizability of the findings must be evaluated in this respect.

Working at the same institution and doing same works for a long period of time will cause monotony. The performance of the individual will decrease in time. This case leads to tiredness as well as decline in productivity and motivation. If an individual with low productivity fails to renew himself/herself, he/she may not accomplish the targeted goals. Therefore, from time to time authorities should make activities that increase productivity of the personnel. They should apply encouraging methods such as award, recognition and appreciation in order to make works more attractive. In this way, working of all personnel in healthy conditions and with increased productivity may be succeeded. Similarly, Sezgin (2010) has included mathematics and science teachers working in primary education in his work and expressed the limitations of the study by emphasizing that teachers need more detailed studies on the dimensions of school culture related to organizational commitment types.

There were no significant differences among other sub dimensions of professional experience variable. Proposals were suggested in accordance with the results of this study by considering its aim.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

ÇALIŞAN BEDENSEL ENGELLİ BİREYLERİN YAŞAM TATMİNİ ÖRGÜTSEL BAĞLILIK VE İŞ TATMİNİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINING LIFE SATISFACTION, ORGANIZATIONAL COMMITMENT AND JOB SATISFACTION LEVELS OF THE EMPLOYED INDIVIDUALS WITH PHYSICAL DISABILITIES

[1]Erdi KAYA, [2]Fikret SOYER, [3]İhsan SARI

e-mail: kaerdikaya@gmail.com

ÖZET
Çalışan bedensel engelli bireylerde örgütsel bağlılık, iş tatmini ve yaşam tatmini düzeylerinin incelenmesidir. 84'ü erkek, 38'i kadın olmak üzere toplam 122 bedensel engelli gönüllü olarak araştırmaya katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Örgütsel Bağlılık Ölçeği, İş Tatmini Ölçeği ve Yaşam Tatmini Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde SPSS 15 (Statistical Pack ages for the Social Sciences) bilgisayar programı kullanılmıştır. Verilerin çözüm ve yorumlanmasında, Kolmogorov-Smirnov testi, t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Gruplar arası farkı belirleyebilmek için post hoc analizi olarak Tukey testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre demografik özellikler açısından bazı anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca örgütsel bağlılık ve iş tatmininin yaşam tatmini ile anlamlı olarak korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir. Yaşam tatmini, örgütsel bağlılık ve iş tatmini arasındaki ilişki incelendiğinde ise örgütsel bağlılık ve iş tatmininin yaşam tatmini ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur. Çalışan engelli bireylerin iş tatmin düzeyleri ve örgütsel bağlılık düzeyleri arttıkça yaşam tatminlerinin de artabileceği ifade edilebilir.
Anahtar Kelimeler: Örgütsel bağlılık, iş tatmini, yaşam tatmini, bedensel engelli

ABSTRACT
There fore, the purpose of this study is examining organizational commitment, job satisfaction and life satisfaction levels of the persons with disabilities. For this purpose, 122 physically disabled persons, 84 of which are male and 38 are female, have participated to this research voluntarily. Organizational Commitment Scale, Job Satisfaction Scale and Satisfaction with Life Scale were used as data collection tools. SPSS 15 (Statistical Package for the Social Sciences) software was used for data analysis. Kolmogorov-Smirnov test, t-test and ANOVA test were used for data analysis and interpretation. Tukey test was used as post hoc analysis for determining between-groups difference and significance level was defined as 0,05. It was determined that there were some significant differences in terms of demographic features. It was also set forth that organizational commitment and job satisfaction had a significant correlation with life satisfaction. The research findings were discussed in consideration of the relevant literature. Considering the relation between life satisfaction, organizational commitment and job satisfaction, on the other hand, it was found out that organizational commitment and job satisfaction had a positive significant correlation with life satisfaction. It can be said that life satisfaction of the disabled persons can be higher when their level of organizational commitment and job satisfaction increase.
Keywords: Organizational commitment, job satisfaction, life satisfaction, physically disabled person

JEL CODE: I12

[1] Yrd. Doç. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ağrı, Türkiye
[2] Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya, Türkiye
[3] Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya, Türkiye

GİRİŞ

İnsanlar doğumlarından itibaren bir gelişim içindedir. Her birey yaşı ilerledikçe çeşitli gelişim dönemlerinden geçer. Fakat bu gelişim dönemleri, bazı bireylerde benzer şekilde yaşanacağı gibi bazılarında farklı olarak da yaşanabilir. Bu benzer ve farklı yaşantılar hem fiziksel hem de psikolojik olabilir ve doğaldır. Ancak bazı bireyler "geçici veya kalıcı; psikolojik, fizyolojik ve anatomik yapı ve fonksiyon kaybı ya da bozukluğu" gibi nedenler ile engellilik olarak adlandırılan ve doğal gelişim süreci dışında olan bir durumu yaşayabilirler (Sevindi ve ark, 2010).

Bazı kaynaklara göre Türkiye'de engelli bireylerin normal nüfusa oranı %12.29'dur (Baştuğ, Akandere & Yılmaz, 2011). Dünya nüfusu içinde ise yaklaşık olarak 600.000.000 kişi Dünya Sağlık Teşkilatı'nın tanımına göre engelli olarak kabul edilmektedir (İnal, 2007). 2002 yılında Türkiye'de engelliler üzerinde yapılan özürlüler araştırmasına göre engelli bireyler birçok dezavantaja sahiptir. Bu araştırmaya göre yoksulluğun engelliliğin yaygınlaşmasında etkisi vardır. Ayrıca gene yoksulluk nedeni ile bu bireylerin olumsuz bir durumda oldukları belirtilmiştir. İfade edilen bu olumsuzluklar dışında, çalışma yaşantısında engelli bireylerin ayrımcılığa maruz kaldığı belirtilmiştir. Bunları engellemek amacı ile engelliler için elverişli ortamlar yaratarak iş yaşamlarına dahil edilmeleri gerektiği vurgulanmıştır. 2002 yılında yapılan bu araştırmada ayrıca sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında da engelli bireyler açısından bir takım eksiklikler ve aksaklıklar olduğu ve tam anlamı ile bu hizmetlerden faydalanamadıkları belirtilmiştir (3). Ayrıca, doğuştan bir özrü olmayan insanlar için özürlülük ve özürlülerin sorunları kendilerine çok uzak bir durum olarak algılanmakta ve bu nedenle özürlülerin problemleri ve gereksinimleri toplum tarafından çok önemli bir konu olarak görülmemektedir. Bu nedenle özürlülere yönelik ayrımcı uygulamalar ortaya çıkabilmektedir (Öz & Orhan, 2012). Engelli bireylerin tüm problemleri henüz yüzde yüz çözülememiş olsa, dünya nüfusunun yaklaşık olarak %10'unu oluşturan özürlü kesimin ekonomik ve sosyal yaşama katılmaları bütün dünyada üzerinde durulan konulardan birisidir (Yayman & Çımat, 2012).

Engelli kavramı toplumsal, bireysel ve sosyal sonuçları olan bir kavramdır ve literatürde de bu şekilde ifade edilmektedir. Bu kavram sanayi devrimi ile birlikte toplumsal hayatta daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü sanayi devrimi iş kazaları nedeniyle oluşan engel durumunu beraberinde getirmiştir. Dezavantajlı bir grup olan engelliler için politikalar belirlenmeye başlanmış ve bu grubun dezavantajları önlenmeye çalışılmıştır. Engelli bireylerin toplumla bütünleşme ihtiyacı sonucu bu ihtiyaçları giderici uygulamalar gerekli hale gelmiştir. Sanayi ve teknolojik gelişmeler, sosyal hayatın hareketliliği ve toplumsal gelişmeler sonucu evlerine kapanan engellilerin toplumla bütünleşme talepleri toplumun diğer katmanları tarafından görünür duruma gelmiştir (Genç & Çat, 2013).

Engellilik konusunda farklı kaynaklarda aynı anlamı taşıyan çeşitli kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramlardan en sık kullanılanları ise "bozukluk", "engelli", "özürlü" ve "sakat" kavramları olarak belirtilmiştir. Bu kavramlar üzerinde henüz bir anlaşmaya varılamamıştır ve farklı kavramlar aynı durumu ifade etmek amacı ile kullanılmaya devam edilmektedir (Öztürk, 2011). Bu araştırma içinde, tutarlılık olması açısından engelli kelimesi kullanılacaktır.

Çalışma yaşamının anlamı engelliler için çok özeldir. Çalışan bir engelli kendisini toplumla bütünleşmiş hisseder, ekonomik olarak da özgürlüğünü kazanır ve böylece olumlu bir benlik

algısına ulaşır. Doğuştan engelli olmayıp, sonradan engelli olan bireyler için ise çalışma bir tür rehabilitasyon ve topluma entegre olma sürecidir (Tokoğlu ve ark, 2011).

Engelliler için yapılan istihdamlar, hukuksal düzenlemeler, iş şartlarının iyileştirilmesi ve bu bireylerin dezavantajlı konumdan diğer bireylerle eşit düzeye gelmesini sağlayacak her türlü düzenleme ile amaçlanan şey engelli bireylerin yaşam tatmini ve iş tatmini yükseltmektir, sonuç olarak da bu bireylerin yaşam kaliteleri artacaktır. Ayrıca, çalışan engelli bireylerin örgütlerine hissettikleri örgütsel bağlılıkları da onların refah düzeyini etkilemekte ve topluma uyum sağlama süreçlerinde etkili olabilmektedir. Çünkü bireyler çalıştığı yerlerde mutlu olduğu ölçüde örgütlerine bağlı hissetmektedirler. Bu nedenle devlet politikalarının belirlenmesinde önemli bir yeri olan ve nüfusun büyük bir bölümünü oluşturan engelli bireylerin, çalıştığı kurumlar için hissettikleri örgütsel bağlılık düzeylerinin, iş tatminlerinin ve bu bireylerin algıladıkları yaşam tatminlerinin belirlenmesi genel olarak bilgi sağlamak açısından ve mevcut durumu ortaya koyması açısından önemlidir.

Sosyal bir sistem olarak örgütler, canlı organizmalara benzer şekilde yaşamak ve devamlılığını sağlamak zorundadır. Bu nedenle örgütlerin faaliyetlerindeki verimliliği ve etkililiği her zaman dikkat edilen, üzerinde durulan ve geliştirilmeye çalışılan noktalardır. Örgütlerin verimliliği ve etkililiği üzerinde etkisi olabilecek unsurların bazıları örgütün yapısı, hedefleri ve bu hedeflere ulaşmada izlediği stratejiler ile teknoloji gibi faktörlerdir. Fakat bu faktörler, günümüzde en iyi performans ve etkili bir örgüt için tek başına yeterli olmamaktadır (Tokoğlu ve ark, 2011). Günümüzde hem özel hem de kamu sektöründe çalışan bireyler, kurumların ürettikleri mal ve hizmetlerin kalitesinde, verimliliğinde ve etkinliğinde büyük bir öneme sahiptir (Durna & Eren, 2011). Bu nedenle kurumlar bünyesinde çalışan bireylere önem vermek ve onların gereksinimlerini karşılamak durumundadırlar. Bu bağlamda, çalışan bireylerin çalıştıkları örgütlere karşı hissettikleri örgütsel bağlılıkları önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada ele alınan değişkenleri incelediğimizde; Engellilik, doğum anı veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerin çeşitli derecelerde kaybedilmesi sonucu toplumsal yaşama uyum sağlanması ve günlük gereksinimlerin giderilmesinde güçlüklerle karşılanması; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık, destek hizmetleri ile yapılarda ve açık alanlarda özel fiziki düzenlemelere ihtiyaç duyulması durumudur (Okan & Okan, 2006). Uluslararası hukukta noksanlık ve sakatlık kavramlarının yanı sıra malullük (handikap) kavramına da rastlamak mümkündür (Uşan, 1999). Bedensel engelli ise iskelet ve kas sisteminde noksanlık, yetersizlik ve fonksiyon kaybı olan kişidir. El, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, serebralpalsi, spastikler ve spinabifida olanlar bu gruba girmektedir (Öztürk, 2011).

Örgütsel bağlılık ise genel olarak, bir örgütte çalışan bireylerin o örgüt içinde kalma isteği, örgütün amaç ve değerlerine olan bağlılığı, şeklinde ifade edilmiştir. Benzer bir yaklaşımla örgütsel bağlılık, kişinin çalıştığı örgüt ile kurduğu güç birliğinin ve kendisini örgütün bir parçası olarak hissetmesinin derecesi, olarak da ifade edilebilir. Örgütsel bağlılık, bireyin, çalıştığı örgütün amaçlarına ve değerlerine oldukça inanması ve onları kabul etmesi; örgütün amaçları doğrultusuna kendisinden beklenenin ötesinde çaba göstermeye istekli olması (ekstra rol davranışı) ve örgütün bir parçası olarak kalmayı oldukça istemesi, şeklinde de belirtilebilir (Seymen, 2008; Özdaşlı, Kanten & Kanten, 2009; Bolat & Bolat, 2008).

Yaşam tatmini, insanlık tarihi boyunca ilgi duyulmuş ve üzerine yoğunlaşılmış bir konudur. Bu kavramı tanımlayabilmek için öncelikle 'tatmin' kavramının tam olarak ifade edilmesi gerekmektedir. Tatmin kavramı beklentilerin, gereksinimlerin, istek ve dileklerin karşılanması anlamına gelmektedir. Yaşam tatmini ise, bir insanın beklentilerinin (ne istediği) ve elde ettiklerinin (neye sahip olduğu) karşılaştırılması sonucu elde edilen durum ya da sonuç olarak tanımlanabilir (Özer & Karabulut, 2003).

İş tatmininde birey işinden duyduğu memnuniyeti kendisi açısından değerlendirir. Bu kavramda bireyin duyguları ve deneyimleri söz konusudur (Lawler, 1987). Çalışma ortamında her bireyin bazı beklentileri vardır. Bireylerin beklediği maddi ve manevi değerlerin, gerçekleşen değerlerle örtüşmesi durumunda iş tatmininin yüksek olacağı belirtilmektedir (Erdil & Erat, 2004).

Bedensel engeli olan bir birey hayatın türlü zorluklarını göğüslemek ve çoğu zaman sağlıklı insandan daha fazla çaba harcamak durumundadır. Bu nedenle çalışmamızda bedensel engellilerin çalışma hayatlarında ve sosyal yaşamlarında önemli yeri olan iş tatmini, yaşam tatmini ve örgütsel bağlılık düzeyleri incelenecektir. Engelli bireylerin iş tatmini, yaşam tatmini ve örgütsel bağlılıklarının incelenmesi bu konu hakkında çeşitli ipuçları verebilir. Ayrıca bu çalışmanın bulgularının ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

MATERYAL VE METOT

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Konya ve Ankara illerinde çalışmakta olan bedensel engelli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evreni oluşturan bedensel engelli bireyler arasından, gönüllülük esası dikkate alınarak tesadüfî örneklem yöntemi ile seçilen 84'ü erkek, 38'i kadın olmak üzere toplam 122 bedensel engelli oluşturmuştur. Araştırma kapsamına alınan bedensel engelli dernekleri ve iş alanlarında çalışmakta olan bedensel engelli bireylerin tümüne ulaşılması amaçlanmış olup dağıtılan toplam 150 anketin, geri dönmeyen hatalı ve eksik olan anketler çıkarıldığında 122 anket katılımcısına ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri

Kişisel Bilgi Formu

Araştırma için oluşturulan kişisel bilgi formunda araştırmaya katılan bedensel engellilerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, iş hayatındaki toplam çalışma süresi, şu an çalışmakta olduğu kurumdaki görev süresi, medeni durum, aylık gelir düzeyi demografik özelliklerine yönelik sorular bulunmaktadır.

Örgütsel Bağlılık Ölçeği

Bu ölçek Meyer ve Allen (1991) tarafından geliştirilmiş ve Baysal ve Paksoy (1999) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Pelit ve diğ. (2007) tarafından ise sonraki bir çalışmada kullanılmıştır. Beşli Likert tipi biçiminde oluşturulmuş bir ölçektir ve 18 maddesi bulunmaktadır. Ölçek üç alt boyuttan meydana gelmektedir. Bunlar; Duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık alt boyutlarıdır. Sorulara "Kesinlikle Katılmıyorum =1"

ve "Kesinlikle Katılıyorum = 5" şeklinde cevaplar verilmektedir. Alt boyutlarda elde edilen yüksek puan, örgütsel bağlılığın o boyutunun yüksek olduğunu belirtmektedir. Ölçeğin alt boyutları için hesaplanan iç tutarlık katsayıları en düşük 0,66 ve en yüksek 0,81 olarak belirtilmiştir (Baysal & Paksoy, 1999).

Örgütsel bağlılık ölçeğinin duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık olarak adlandırılan alt boyutlara ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Duygusal Bağlılık: Örgütsel bağlılığın duygusal olmasını ifade eder. Duygusal bağlılıkla birey, örgütüyle özdeşim kurar ve bu nedenle, örgütün hedeflerini benimser (Pelit, Boylu & Göçer, 2007). Bireyler örgütte kalmayı isterler ve bu nedenle çalışmayı sürdürürler.

Devam Bağlılığı (Zorunlu Bağlılık): Meyer ve Allen, Devamlılık bağlılığı, örgütten ayrılma durumunda ortaya çıkacak olan maliyetin farkındalığıyla ilgilidir. Birey örgütten ayrılırsa kendisine nelere mal olacağının farkındadır. Kişi ihtiyaç duyduğu için örgütte kalmaya ve çalışmaya devam eder.

Normatif Bağlılık (Ahlaki Bağlılık): Çalışan bireyler örgütte kalma ile ilgili sorumluluk hissederler. Bireylerin örgüte bağlılık duyması kişisel yararları için değildir, örgütte kalmanın doğru ve ahlaki olduğuna inanmaları sebebiyledir (Çakır, 2006). Yüksek düzeyde normatif bağlılığı olan çalışanlar, ahlaki buldukları için örgütte kalma zorunluluğu hissederler (Meyer & Allen, 1991).

Örgütsel bağlılığın tüm boyutlarının ortak yönü, bağlılığın bireyi örgüte bağladığıdır. Bu noktada çalışanların örgütlerindeki performansları ve örgütlerinden ayrılma niyetleriyle örgütsel bağlılık ilişkisi son yıllarda önem kazanmıştır (Meyer & Allen, 1991).

İş Tatmini Ölçeği

Araştırmada iş tatminini ölçmek için, Hackman ve Oldham'ın (1980) geliştirdiği ölçek kullanılmıştır. 14 maddeden oluşmaktadır. İş tatmin ölçeği işin; ücret, iş güvencesi, iş arkadaşları, yönetim ve terfi yönlerini değerlendirmektedir. Ölçeği oluşturan tüm maddeler olumludur ve maddeler Likert tipi 5 dereceli ölçekle puanlandırılmıştır. Türkçe formuna ilişkin çalışmalar Gödelek (1988) ve Yüksel (2005) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalardaki sonuçlara göre ölçeğin güvenirliği kabul edilebilir düzeydedir.

Yaşam Tatmini Ölçeği

Yaşam tatminini ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek 'hiç katılmıyorum' ve 'tamamen katılıyorum' a kadar değişen cevaplar içeren, 5 maddeli bir ölçektir (Diener ve ark, 2010). Ölçekten alınan puan yükseldikçe yaşam doyumunun yükseldiğine işaret eder. Ölçeğin Türkçe geçerlik, güvenirlik çalışması Köker (1991) tarafından yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Gerekli olan tüm verilerin toplanabilmesi için Örgütsel Bağlılık Ölçeği, İş Tatmin Ölçeği, Yaşam Tatmin Ölçeği ve demografik özelliklere yönelik sorular içeren anket formu katılımcılar tarafından cevaplanmıştır. Ölçekler çeşitli iş yerlerinde çalışan bedensel engelliler ve bedensel engelli derneklerine üye olan engelli bireylere dağıtılarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler kodlama yöntemi kullanılarak bilgisayar ortamına yüklenmiştir. Bilgisayar ortamındaki veriler araştırmanın amacına uygun olarak işlenmiş ve analiz edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde SPSS 15 (Statistical Pack ages for the Social Sciences) bilgisayar programı kullanılmıştır. Verilerin çözüm ve yorumlanmasında, Kolmogorov-Smirnov testi, t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Gruplar arası farkı belirleyebilmek için post hoc analizi olarak Tukey testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Cinsiyet değişkenine göre bedensel engelli bireylerin örgütsel bağlılık düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

	Cinsiyet	Ortalama	Ss	DF	t	P
Duygusal Bağlılık	Erkek	16,14	5,72	120	2,71	0,008*
	Kadın	13,34	4,08	97,63		
Devam Bağlılığı	Erkek	15,91	4,88	120	1,88	0,039*
	Kadın	14,23	3,70	92,43		
Normatif Bağlılık	Erkek	15	4,12	120	0,70	0,46
	Kadın	14,44	3,69	79,63		

Tablo 1 incelendiğinde, ölçeğin alt boyutlarından duygusal bağlılık ve devam bağlılığı alt boyutlarında puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [t=2,71, p=0,008, p<0,05] ve [t=1,88, p=0,039, p<0,05].

Ortalama değerlere baktığımızda; bedensel engelli erkek bireylerin duygusal bağlılık düzeyleri 16,14 iken bedensel engelli kadınlarda duygusal bağlılık düzeyi 13,34 olarak belirlenmiştir. Devam bağlılığında ise erkeklerin puanı 15,91 kadınların ise 14,23 olarak tespit edilmiştir. Normatif bağlılık alt boyutunda herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 2. Cinsiyet değişkenine göre bedensel engelli bireylerin yaşam tatmini düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

	Cinsiyet	Ortalama	Ss	DF	t	P
Yaşam Tatmini	Erkek	2,22	0,92	120	1,29	0,179
	Kadın	1,99	0,82	79,98		

Tablo 2 incelendiğinde, yaşam tatmini puan ortalamaları, arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır [t=1,29 p=0,179, p<0,05]. Ortalama değerlere baktığımızda; bedensel engelli erkek bireylerin yaşam tatmini düzeyleri 2,22 iken bedensel engelli kadın bireylerde yaşam tatmini düzeyi 1,99'dur.

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine göre bedensel engelli bireylerin iş tatmini düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

	Cinsiyet	Ortalama	Ss	DF	t	P
İş Tatmini	Erkek	36,90	10,02	120	-1,31	0,193
	Kadın	39,5	10,14	70,78		

Tablo 3 incelendiğinde, iş tatmini puan ortalamaları, arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır [t= -1,31 p=0,193, p>0,05]. Ortalama değerlere baktığımızda; bedensel engelli erkek bireylerin iş tatmini düzeyleri 36,90 iken bedensel engelli kadın bireylerin iş tatmini düzeyleri 39,5'dir.

Tablo 4. Gelir düzeyi değişkenine göre bedensel engelli bireylerin örgütsel bağlılık düzeylerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

		Toplam	Ss	Ortalama	F	P
Duygusal Bağlılık	Gruplar arası	215,04	4	53,76	1,89	0,116
	Grup içi	3325,02	117	28,41		
Devam Bağlılığı	Gruplar arası	100,56	4	25,14	1,19	0,317
	Grup içi	2460,55	117	21,03		
Normatif Bağlılık	Gruplar arası	134,31	4	33,57	2,19	0,073
	Grup içi	1787,02	117	15,27		

Tablo 4'de görüldüğü gibi; gelir düzeyi değişkenine göre bedensel engelli bireylerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasında örgütsel bağlılık alt boyutlarından duygusal bağlılık alt boyutu incelendiğinde [F=1,89 p=0,116, p>0,05] anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır.

Gelir düzeyi değişkenine göre bedensel engelli bireylerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasında örgütsel bağlılık alt boyutlarından devam bağlılığı alt boyutu incelendiğinde [F=1,19 p=0,317, p>0,05] anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır.

Gelir düzeyi değişkenine göre bedensel engelli bireylerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasında örgütsel bağlılık alt boyutlarından normatif bağlılık alt boyutu incelendiğinde [F=2,19 p=0,073, p>0,05] anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır.

Tablo 5. İş tatmini, örgütsel bağlılık ve yaşam tatmini arasındaki korelasyon analizi sonuçları

		İş Tatmini	Duygusal Bağlılık	Devam Bağlılığı	Normatif Bağlılık
İş Tatmini	R	1	,361	,361	,450
	p		,000	,003	,000
Yaşam Tatmini	r	,418**	,593**	,322**	,456**
	p	,000	,000	,001	,000

Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre örgütsel bağlılığın alt boyutları ile iş tatmini ve yaşam tatmini arasında anlamlı bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir (p<0,05).

TARTIŞMA ve SONUÇ

İşsizlik oranının genç ve sağlıklı nüfusta bile yüksek olduğu ülkemizde engelli insanların istihdam edilebilirlik oranı düşüktür. Ülkemizde engellilerin istihdamında benimsenen kota ve kota/ceza yöntemi tek başına yeterli olmamaktadır. Engellilerin istihdamına ilişin veriler bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır. Engellilerin istihdam sorununu aşmaya çalışan ülkelerde işverenlere yönelik teşviklerin ağırlık kazandığı ve zorunlu çalıştırma yönteminin yavaş yavaş terk edilmeye başlandığı görülmektedir. Destekli istihdam, korumalı istihdam, sübvanse

edilen istihdam olarak benimsenen bu yöntemlerde işveren mali ve teknik olarak desteklenmekte ve engellilerin istihdam oranları arttırılmaya çalışmaktadır. Engellilerin yeteneklerine yönelik olarak, onların yeteneklerini kullanabilecekleri bir iş ve meslek için yetiştirilmeleri önemlidir. Korumalı istihdam, öncelikli istihdam, evde istihdam gibi engellilerin istihdamına yardımcı olacak yöntemler uygulanırken, aynı zamanda ücretli olarak işe girmeleri, belli mesleklerde çalışmaları, kendiişlerini kurmaları ve iş kooperatifleri kurabilmeleri teşvik edilmelidir (I. Özürlüler Şurası, 1999).

Yaşam tatmini, örgütsel bağlılık ve iş tatmini arasındaki ilişki incelendiğinde ise örgütsel bağlılık ve iş tatmininin yaşam tatmini ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur. Çalışan engelli bireylerin iş tatmin düzeyleri ve örgütsel bağlılık düzeyleri arttıkça yaşam tatminlerinin de artabileceği ifade edilebilir. Engelli bireylerin yaşam kalitelerini artırmak için birçok yasal değişiklikler yapılmaktadır. Engelli çalışanların yaşam tatminlerini artırabilmek için onların çalıştıkları kurumlara kendilerini bağlı hissetmelerini sağlayacak ve iş tatminlerini artıracak uygulamalar gerçekleştirilebilir. Bu alanda Türkiye'de yapılmış sınırlı sayıda çalışma vardır bu nedenle aynı örneklemde karşılaştırma yapacak bulgu bulunmamaktadır. Gençlik ve spor il müdürlüklerinde yapılan bir çalışmaya göre etik liderlik ile örgütsel bağlılığın alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Soyer, Yılmaz & Sarı, 2011). Yani bir kurumdaki yöneticilerin davranışları o kurumda çalışanların örgütsel bağlılıklarını etkilemektedir. Örgütsel bağlılık ise bu çalışmada yaşam tatmini ile ilişkili bulunduğundan, yönetici davranışlarının dolaylı olarak çalışanların yaşam tatminini etkileyebileceği söylenebilir. Yapılan diğer bir çalışmaya göre ise futbol antrenörlerinin yaşam tatmini ve örgütsel bağlılık puanlarının anlamlı olarak pozitif yönde korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir (Sarı ve ark, 2010).

Literatür incelendiğinde iş tatmininin yaşam tatmini ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar (Iverson & Maguire, 2000) bulunurken bu ilişkinin olmadığını belirten çalışmalarda bulunmaktadır (Soyer ve ark, 2010; Rode, 2004). İş tatmini ile yaşam tatmini arasında ilişki olmadığını belirten çalışmalarda, araştırma yapılan gruptaki bireylerin yaptıkları iş hayatlarının önemli bir yerinde olmayabilir. Böyle durumlarda iş tatmininin yaşam tatminini etkilememesi normal karşılanabilir.

ÖNERİLER

Bedensel engellilerin iş ortamlarında daha verimli olmaları ve örgüte bağlılık düzeylerinin artması için işverenlerin bedensel engellilere uygun ortamlar hazırlamaları gereklidir. Bedensel engellilerin yaşam doyum düzeylerinin artırılması için çalıştıkları kurum ve kuruluşlarca çeşitli etkinlikler düzenlenebilir ve onlara sağlanan haklar geliştirilerek engellilere sunulabilir.

KAYNAKLAR

Baştuğ, G., Akandere, M., Yılmaz, M. (2011). Bedensel engelli bireylerde egzersize bağlı kendini fiziksel tanımlama değerlerinin incelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13 (ek sayı), 63-66.

Baysal, A.C., Paksoy, M. (1999). Mesleğe ve örgüte bağlılığın çok yönlü incelenmesinde meyer-allen modeli, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 7-15.

Bolat, O.İ., Bolat, T. (2008). Otel işletmelerinde örgütsel bağlılık ve vatandaşlık davranışlık ilişkisi *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (19), 75-94.

Çakır, B. (2006). *SA 8000 sosyal sorumluluk standardının örgütsel bağlılık ve iş doyumuna olan etkileri*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J., Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale, *Journal of Personality Assessment,* 49, 71-75.

Durna, U., Eren, V. (2011). Üç bağlılık unsuru ekseninde örgütsel bağlılık, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6 (2), 210-219.

Erdil, O., Erat, S. (2004). Yönetim tarzı ve çalışma koşulları, arkadaşlık ortamı ve takdir edilme duygusu ile iş tatmini arasındaki ilişkiler: tekstil sektöründe bir uygulama, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 5 (1), 17–26.

Genç, Y., Çat, G. (2013). Engellilerin istihdamı ve sosyal içerme ilişkisi, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8 (1), 363-393.

Gödelek, E. (1988). *Üç farkı iş kolunun (tekstil, tekstil boya, çimento) psikososyal stres faktörleri yönünden karşılaştırılması*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hackman, J.R., Oldham, G.R. (1980). Work Redesign, Addison-Wesley Pubhshing Company, Reading, Massachusetts, California.

Iverson, R.D., Maguire, C. (2000). The relationship between job and life satisfaction: Evidence from a remote mining community. *Human Relations,* 53, 807-839.

İnal, S. (2007). Özür, Engellilik ve Spor, *Özürlüler'07 Kongre Sergi ve Sosyal Etkinlikler*, İstanbul.

Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lawler, E.E. (1987). *Handbook of Organizational Behavior.* Prentice Hall, New York.

Meyer, J.P., Allen, N.J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human resourc emanagement review,* 1(1), 61-89.

Mowday, R.T., Lyman, W.P., Richard, M.S. (1982). *Employee- Organization Linkages: The Psychology of Commitment, Absenteeism, and Turnover,* New York. Academic Pres, 20-167.

Okan, K., Okan, N. (2006). *Evimizdeki Engelli*. Anne Baba El Kitabı: Ankara.

Öz, C.S., Orhan, S. (2012). Özürlü istihdam yöntemlerinin uygulanabilirliği üzerine bir değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi,* 3 (2): 36-48.

Özdaşlı, K., Kanten, S., Kanten, P. (2009). Yöneticilerin kariyerilerleme arzusu ile örgütsel bağlılıklarının, akıl hocalığı eğilimlerine etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (3): 229-243.

Özer, M., Karabulut, Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Geriatri*, 6 (2): 72-74.

Öztürk, M. (2011). *Türkiye'de engelli gerçeği*. Müsiad Cep Kitapları: İstanbul.

Özürlüler Şurası I "*Özürlülerle İlgili Sosyal Politika, Özürlülerle İlgili Sosyal Politika Yönetim ve Örgütlenme Komisyon Raporu*", I. Özürlüler Şurası 29 Kasım-02 Aralık, Başbakanlık ÖZİDA, Ankara; 1999.

Pelit, E., Boylu, Y., Güçer, E. (2007). Gazi üniversitesi ticaret ve turizm eğitim fakültesi akademisyenlerinin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerine bir araştırma, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1: 86-114.

Rode, J.C. (2004). Job satisfaction and life satisfaction: A longitudinal test of an integrated model. *Human Relations,* 57 (9): 1205-1230.

Sarı, İ., Soyer, F., Can, Y., Bayansalduz, M., Bozkurt, H. (2010). Examining Turkish football coaches` levels of life satisfaction and organizational commitment in terms of demographic differences. *International Scientific Conference Physical Activity For Everyone*, *December 10-11th;* Belgrade.

Sevindi, T., Keskin, A., Gördeleş-Beşer, N., Eker, H. (2010). Spor faaliyetlerinin engelli bireylerin aile sürecine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12 (1): 12–19.

Seymen, A.O. (2008). *Örgütsel bağlılığı etkileyen örgüt kültürü tipleri üzerine bir araştırma,* Ankara: Detay Yayıncılık.

Soyer, F., Can. Y., Bayansalduz, M., Bozkurt, H., Sari, İ. (2010). Examining Levels of Life Satisfaction and Job Satisfaction of Turkish Football Coaches in Terms of Demographic Differences. *International Scientific Conference Physical Activity For Everyone*, *December 10-11th*; Belgrade.

Soyer, F., Yilmaz, M., Sarı, İ. (2011). Relationship between Moral Leadership and Organizational Commitment: A Research in Provincial and General Directorates of Youth and Sports. *4th Annual International Conference: Physical Education, Sport and Health*; *2011 November 18 – 19;* Piteşti, Romania.

Tokoğlu, M.E., Aydıntan, B., Polat, M., Burmaoğlu, S. (2011). Bedensel engelliler ile bedensel engelli olmayanlarda örgütsel bağlılık ve iş tatmini: kamuda bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 23: 1-14.

Türkiye Özürlüler Araştırması Temel Göstergesi. Şu adresten temin edilebilir: http://www.eyh.gov.tr/tr/html/8245/Turkiye-Ozurluler-Arastirmasi-Temel Gostergeleri#saglik.

Uşan, M.F. (1999). İş hukukunda sakat istihdamı. *Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası:* Ankara.

Yayman, D., Çımat, A. (2012). Türk vergi hukukunda yer alan sakat ve özürlülere yönelik vergisel ayrıcalıklar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 16 (3): 297-321.

Yüksel, İ. (2005). İletişimin iş tatmini üzerindeki etkileri: Bir işletmede yapılan görgül çalışma, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6 (2): 291-306.

EXTENDED ABSTRACT

Person with disabilities could become more peaceful in family life by beginning a career. His/her reputation and life satisfaction level could also increase by means of a job. Particularly individuals who enjoy their jobs could become satisfied with their life thanks to increased level of job satisfaction. Thus, quota system used for the employment of disabled persons is an important application for society. It can be asserted that a disabled person who has become financially independent through his/her job and satisfies his/her basic psychological needs ensuring him/her to become healthier could have an increased level of welfare. Besides, organizational commitment can also be related to life satisfaction of disabled persons. There fore, the purpose of this study is examining organizational commitment, job satisfaction and life satisfaction levels of the persons with disabilities. For this purpose, 122 physically disabled persons, 84 of which are male and 38 are female, have participated to this research voluntarily. Organizational Commitment Scale, Job Satisfaction Scale and Satisfaction with Life Scale were used as data collection tools. SPSS 15 (Statistical

Package for the Social Sciences) software was used for data analysis. Kolmogorov-Smirnov test, t-test and ANOVA test were used for data analysis and interpretation. Tukey test was used as post hoc analysis for determining between-groups difference and significance level was defined as 0,05. It was determined that there were some significant differences in terms of demographic features. It was also set forth that organizational commitment and job satisfaction had a significant correlation with life satisfaction. The research findings were discussed in consideration of the relevant literature.

Considering that there are limited numbers of studies on organizational commitment, job satisfaction and life satisfaction of physically disabled persons, it's thought that the results of this study will contribute to the literature.

Employability rate of the persons with physical disabilities is low in our country where unemployment rate is high even for young and healthy population. Quota and quota/levy system used for the employment of disabled persons are not sufficient alone. Data concerning the employment of persons with disabilities puts forth this fact clearly. In the countries which attempt to overcome the employment problems of persons with disabilities, it's seen that incentives targeted employers gain importance and compulsory labor method is abandoned gradually. In these methods called as supported employment, sheltered employment, subsidized employment, employer is given technical and financial support to increase the employment rate of the persons with disabilities. It is important to train the persons with disabilities for a job in which they can use their skills. While certain methods that would help the employment of disabled persons such as sheltered employment, privileged employment and home-based employment are applied, they should be encouraged to get a wage job, work in certain occupations, start their own businesses and found cooperative businesses.

Considering the relation between life satisfaction, organizational commitment and job satisfaction, on the other hand, it was found out that organizational commitment and job satisfaction had a positive significant correlation with life satisfaction. It can be said that life satisfaction of the disabled persons can be higher when their level of organizational commitment and job satisfaction increase. Several legal amendments are made to increase life quality of disabled persons. Some applications can be performed to make disabled persons feel belonged to their organization for a higher level of life satisfaction and to increase their job satisfaction. There are limited numbers of studies concerning this issue in Turkey; thus, there are no findings to compare with the same sample. According to a research carried out in provincial directorates of youth and sports, there is a significant relation between the ethical leadership and the sub-dimensions of organizational commitment (Soyer, Yılmaz & Sarı, 2011). In other words, behaviors of managers of an organization affect the level of organizational commitment of employees of this organization. Since organizational commitment is related to life satisfaction in this research, it can be said that behaviors of managers indirectly influence life satisfaction of employees. According to another study, it was determined that life satisfaction and organizational commitment scores of football coaches had a positive significant correlation (Sarı ve ark, 2010).

When the literature is reviewed, it's seen that there are certain studies asserting there's a relation between job satisfaction and life satisfaction (Iverson & Maguire, 2000), while there are some researches stating there's no such relation (Soyer ve ark, 2010; Rode, 2004). Considering the researches stating there's not a relation between job satisfaction and life satisfaction, jobs of the research group may not have an important role in their life. In this

case, it can be accepted that job satisfaction doesn't influence life satisfaction. Yet, our research group includes persons with physical disabilities and it's likely to say that their jobs are related to their integration with society, self-efficacy beliefs and sense of self and thus, their jobs have an important role in their life. Therefore, we can mention that job satisfaction and organizational commitment scores of our sample group including persons with physical disabilities have a positive significant relation with life satisfaction. And it's likely to say this finding reveals the importance of job satisfaction and organizational commitment for persons with physical disabilities.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

TÜRK FİLM MÜZİKLERİNDE GELENEKSEL MOTİFLER (CAHİT BERKAY ÖRNEĞİ)

TRADITIONAL MOTIVES IN TURKISH FILM MUSICS (THE CASE OF CAHİT BERKAY)

[1]Songül ÇAKMAK

e-mail: songulcakmak21@gmail.com

ÖZET

Sinema endüstrisinin oluşumu ve süreç içerisinde gelişen olanaklarıyla birlikte sinemada birçok yenilik kendini göstermeye başlamıştır. Sinema kendi yapısını geliştirmenin yanında yeni yapılanmaların da oluşmasına ve yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu oluşumlardan biri de film müziğidir. Türk film müzikleri bu yapılanmadan ve endüstrideki gelişmeden büyük oranda payını almıştır. Film endüstrisi bir çok popüler olmuş filmleri gelenek kültürünün etkisinde işlemiş ve geleneksel ezgilerden/motiflerden faydalanarak oluşturmaya çalışmıştır. Film müziklerinin Türkiye'de serbest dolaşımı, film gösterimiyle eş zamanlı olarak çok farklı endüstrileşmelere doğru ilerlemiştir. Örneğin soundtractların piyasaya sürülmesiyle film yapım şirketleri daha sonra film müziğinin bir pazarı olabileceğini farkettiklerinde, kompozitörleri film müziği yapmaları için teşvik etmişlerdir. Onlara çeşitli imkanlar sağlamanın yanında film müziği yapımcılarını kiralamışlardır. Böylece film müziği hem film için özel yazılmış hem de filmle birlikte promosyonu yapılmıştır. Çalışma söz konusu gelenek temalı Türk film müziklerinin tarihi sürecini gözönüne alarak belirtmekle birlikte, geleneksel müzik motiflerini ustaca kullanan Cahit Berkay'ın geleneksel film müziklerini ve bu müziklerin yer aldıkları albümleri dönem koşullarına uygun irdelemekte ve açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Film Müziği, Geleneksel Motifler, Cahit Berkay

ABSTRACT

Along with the formation of the cinema industry and the opportunities accompanied with the process great numbers of innovations come in sight. In addition to developing its own set-up, cinema leads to the occurance and proliferation of new structurings. One of these structurings is film music. Turkish film music substantially takes its share from this structuring and the development of industry. Under the thumb of traditional culture, film industry processes lots of popular films and it makes use of traditional tunes in this operation. Free circulation of film musics in Turkey bears down on very different ways of industrialization simultaneously with the film screening. For instance, when movie maker firms have realized that introducing soundtracks into the market can lead to the establishment of a new market of film music, they encourage composers to make film musics. They provide oppotunities to composers and they hire them. Thus film musics are both composed dedicatedly for a film and publicised by that film. This study analyses traditional film musics of Cahit Berkay who expertly uses traditional Turkish music motives and the albüms that these musics are included, by taking into account historical process of the mentioned traditional films.

Keywords: Turkish Film Music, Traditional Motives, Cahit Berkay

JEL CODE: L82

GİRİŞ

Sinema sektörü yazılı kültür dönemi gelişmesi olmasına rağmen gelişimini sözlü kültür ürünlerine, sözlü edebiyata borçludur. Özellikle Yeşilçam sineması kapsamında sözlü kültür, dolayısıyla da aşıklık geleneği kökenli filmler çekilmiştir (Özdemir, 2012). Sinema, ortaya çıktığı ilk günlerden itibaren diğer sanat ve disiplinlerden olabildiğince faydalanmıştır.

[1] Ögr.Gör. Yüzüncüyıl Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuarı, Van, Türkiye

Özellikle halk kültürü edebi ürünleri sinemayı besleyen temel kaynaklar olmuşlardır. Sözlü hikayalerden, aşk destanlarından derlenip sinemaya uyarlanmış yığınla film/filmler çekilmiş, çekilmektedir. Daha sonra yaygınlaşan türkülü filmler, gelenekte belirlenen türkü hikayelerinden/türkülü hikayelerden (Bunların çoğu ağıt kökenli destanlardır) yararlanılarak çekilmiştir (Özdemir, 2012).

Sinema denenmeye çalışıldığı ilk zamanlarda teknik ve eğitimsel anlamda çok büyük eksikleri olmasına rağmen çok kısa zamanda etkili yöntem/metotlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu yöntemleri oluşturmaya çalışan ilk sinema kuramcıları bile sinema eğitimi alan insanlar değildi. İlk sinema yapımcısı ve Holywood sinemasının öncülerinden Irving Thalberg, sessiz film dönemini anlatan bir yazısında şöyle der: "Sessiz filmler asla sessiz olmamıştır". Bu düşünceyi sadece kendisi değil o dönemi inceleyen araştırmacılar da paylaşmakta ve savunmaktadırlar.

Film müziği, sinemanın icadıyla birlikte yaşam bulmuştur. Sinemanın ilk yıllarında müzik, beyazperdedeki görüntülere eşlik etmek ve sinema oynatıcısının gürültüsünü bastırmak için kullanılmıştır. Bu sırada müziğin gösterimlere devamlılık kazandırdığının da farkına varılmış ve etkiyi arttıracak bir tamamlayıcı olarak kullanılmasına karar verilmiştir. İlerleyen yıllarda sinema sanatının vazgeçilmezi olarak sektörleşecek olan "film müziği" kavramı henüz müzik yokken, kısıtlı imkânlarla sessiz filmlere destek olmuştur. Sessiz sinema döneminde çekilen bu filmlerin müzik eşliğinde seyircilere sunulmasının birçok gerekçesi vardır: Bunların başında film makinesinin çıkarttığı gürültüyü bastırmak en önemli nedendir, çünkü yeni ve hayret verici bir buluş olmasına rağmen film makinesi, gösterimler esnasında çok gürültülü çalışmaktadır. Bu da izleyicilerin, zaten çok silik olan bu görüntülere konsantre olmasına engel olmaktadır. Müzik, hem film makinesinin gürültüsünü bastırmış, hem de izleyicinin beyazperdedeki görüntülere adapte olabilmesini kolaylaştırmıştır. Müziğin, film gösterimleri esnasında kullanılmasının bir diğer önemli nedeni de, gösterimlerin gerçekleştirildiği karanlık salonların, insanlar üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri kapatmak amaçlıdır. Sinemanın ilk yıllarında, gösterimlerin gerçekleştirildiği salonlar, geniş ve rahat olmaktan çok uzaktır. Filmler, küçük, basık ve karanlık odalarda gösterilmektedir. Müzik, gösterim mekânlarının fiziki özelliklerinden dolayı tedirgin olan izleyicileri rahatlatmak için, bir nevi "tedavi aracı" olarak da kullanılmıştır.

Bunun farkedilmesi ise sinemanın bir pazarlama unsuru olarak gelişmesine, halka bir eğlence kültürü olarak sunulmasına ve bu girişimlerde başarılı atılımlar atmasını mümkün kılmıştır. Başarılı bir eğlence türü olmasının diğer bir yolu ise, onu müziklendirmekten geçmektedir. Çünkü tarih boyunca toplumların eğlence kültüründe müzik, çok önemli bir yere sahip olmuştur (Özdemir, 2005).

KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ BAĞLAMINDA SİNEMA

Kültür endüstrisi ve reklamcılık öylesine birbirlerine karışmışlardır ki ikisi de insanların yönlendirilmesi için bir işlem haline gelmiştir. Adorno ve Horkheimer, "kültür endüstrisinde reklamcılığın zaferini, tüketicileri, bu endüstrinin ürünlerini almaya ve kullanmaya onlar aracılığıyla görmelerine rağmen, zorladığı" sonucuna varmışlardır (Adorno, 1989).

Kültür endüstrisi kuramına göre, kitle kültürü insan bireyselliğini tehdit etmektedir. Bireyi edilgin bir kültür tüketicisi konumuna getiren kitle kültürü sanat, eğlence, dinlenme, boş

zamanları değerlendirme gibi yaşam pratiklerini birer tüketim eylemine dönüştürmektedir. Adorno ve Horkheimer medyayı, iktidar ilişkilerinin oluşturulduğu, korunduğu, çoğaltılarak dağıtıldığı kısacası iktidarın olumladığı ve iktidar tarafından da beslenen bir endüstri olarak görürler (Adorno, 2007). Bugün, bireyin var olabilmesi için sistemin varlığına uyum göstermesi gerekmektedir. Toplumdan kaçacak yeri kalmamıştır. Bireyi buna mahkum eden ise bilinçli bir azınlığın planlayarak ürettiği kültürel ürünlerdir (Horkheimer, 1996). Bu bağlamda değerlendirildiğinde kapitalizm, her şeyden öte meta üreten bir sistemdir. Dolayısıyla ana hedeflerden biri üretilen metaların doğal görünmesini sağlamaktır. Bu görev de birer meta olarak değerlendirilebilecek medya ürünlerinin üretimini yönetenlere düşmektedir. Diğer yandan, toplumsal ilişkilerden sanatsal üretime kadar halk edebi ürünlerini işlemesi, metalaşmanın temelini oluşturmaktadır. Bu temel içinde ana hedeflerden biri de sınıf bilinçlerinin yok olması ve atomize hareket eden, fazla düşünmeyen, kitlesel eğlenceler üzerine odaklanan ve bunlarla zaman geçiren insan toplulukları yaratılmasıdır.

Filmler, kitleleri etkileyen büyük bir güce sahip olmanın ötesinde subliminal mesajlarla algıları altüst edecek kadar güçlü bir enstrüman konumundadır. Kitle toplumunda farklılıkların kaybolmaya yüz tutması, kapitalizmin ve sanayileşmenin mantığına uygun olarak, işçi sınıfının niceliğinde bir küçülmeyle birlikte orta sınıfın genişlemiştir. Farklılaşmaların, benzerliklerin ağırlığı altında zorlanmış olduğu belirtilmekle birlikte, bu tür düşünce tarzına göre enformasyon toplumuna geçişle, elitist kültürel farklılıklar erimiş; eski yönetici sınıf yerini sınıfsız, profesyonel aydınlar, bilim adamları ve yöneticiler tabakasına bırakmıştır. Artık kültür, baskın bir yönetici sınıfa ait değildir, aksine modern iletişim teknolojileri sayesinde topluma mal olan ortak ve çeşitlenmiş kültürün var olduğu görülmektedir (Erdoğan & Solmaz, 2005).

Bu çeşitlenmiş kültürü meta olarak en iyi şekilde kullanan sektörlerden biri de sinemadır. Sinema halkla buluşmak için halk kültürünü halka çok iyi yansıtabilmiştir. Bu yansıtma birbirini destekleyen ve birbiriyle uyumlu görsel ve görsel olmayan öğelerle inşa edilen öykülemeyle yapılmıştır. Bu bütünle insanlara amaçlı düşünceler ve duygular, filmin gösterimi süresince müzikle desteklenerek yaşatılmıştır.

SİNEMA VE SES

Sinemanın önemli bir anlatım öğesi de ses ve sesin kullanımıdır. Söylemek ile anlatmak arasındaki farkın en belirgin ifade bulduğu sanat olarak sinema gösterilmektedir. Konuşmanın, ses efektlerinin ve müziğin filme sağladığı gerçeklik duygusunun yanı sıra ses, yönetmenler tarafından hem görüntüdeki anlamı güçlendiren dramatik bir öğe konumunda, hem de başlı başına bir anlatım aracı olarak kullanılabilmektedir. “Kafa sesi” adı verilen bu dış sesle yönetmen, film kişilerinin aklından geçenleri ya da bilinçaltındaki izlenimleri verebilir. Ses ile görüntü çakışıp birbirini güçlendirdiği gibi, çelişerek alışılmışın dışında anlamlar ve duygular da oluşturabilirler.

Sinema tarihindeki farklı yaklaşım/teori ve sinema akımları da bu öğelerin farklı şekillerde kullanılması ve değerlendirilmesi, birinin daha çok öne çıkarılıp ötekinin arka planda kalması sonucunda meydana gelmiştir. Bu öğeler yönetmen tarafından nerelerde kullanılacağı ve nasıl bir sinemasal gerçeklik yaratılacağı denge sağlanarak tespit edilir. Bu yüzden yönetmen filmin son şeklini/biçimini ve niteliğini saptayan, filme karakter kazandırarak tüm anlatım öğelerini ustaca kullanan kişi konumundadır. Dolayısıyla her film, izleyici tarafından

çoğunlukla farkında olunmadan sinemanın temel bazı temel prensiplerine uyularak algılanır ve duyumsanır. Bu nedenlerden ötürü bir film eleştirilirken bu temel prensipler dikkate alınarak açıklanmalı, yorumlanmalı ve tartışılmalıdır.

Sinema türleri: Sinema, sanat dalı olmanın dışında da çeşitli toplumsal amaçlar için kullanılmıştır. Sürekli üretilen birbirinden çok farklı milyonlarca filmin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz; konulu, belgesel, deneysel ve canlandırma olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır. *Konulu filmler;* "sinema" dendiğinde ilk akla gelen bir öykü anlatan filmlerdir. *Belgesel sinema* ise genelde nesnelerin ve olayların gerçek yaşamda oldukları gibi görüntülenmesine dayanır. *Deneysel sinema;* bir anlatım aracı olarak sinemanın teknik ve estetik sınırlarının ötesini araştıran, yeni anlatım biçimleri deneyen filmleri içerir. *Canlandırma* da ise; ışık, ses, hareket, ifade olabildiğince inandırıcı ve gerçek(miş) izlenimi verilebilmesiyle ölçütüyle ifade edilmiştir.

Yüzyılın en kitlesel ve popüler anlatılarından biri olan sinemada konulu filmler, özellikle ABD sinema çevrelerince, konularına göre türlere ayrılır: Bilimkurgu, ganster filmi, komedi filmi, korku filmi, müzikal film, polisiye film, tarihsel film, western (Konuralp, 2004).

Filmlerin sınıflandırılmasında kullanılan bir başka ölçüt de uzunluktur, tik filmlerin 10 dakika süren tek makaralık yapımlar olması gibi, bugünlerde özellikle konulu filmler için 80-150 dakika arası bir süre normal uzunluk olarak kabul edilmekte, 60 dakika dolayımdakiler orta uzunlukta filmler, bunun altındakiler de kısa filmler olarak nitelendirilmektedir. Kahramanlarının her bölümde yeni bir öyküde yer aldıkları, birbirini izleyen bir dizi biçimindeki filmlere de "*seriyal*" adı verilmektedir (Özkurt, 2016).

Bu adlandırma, sinemanın ilk yıllarında başlayan ve tutulan kahramanların yeni serüvenleriyle izleyici karşısına çıkmasına dayanan bir uygulamadır ve bu uygulamaya 1980′lerden sonra yeniden dönülmüştür.

Sinema Kamerası Üzerindeki Ses Girişlerinin İşlevleri

Kamera üzerinde farklı fonksiyonları olan bir çok düğme vardır. Bu ses girişleri, işlevlerinin önemine göre şöyle sıralanabilir:
Front: Bu konum seçildiğinde, kamera üzerindeki mikrofon üzerinden ses alınır. Bu konum, haber uygulamalarında ikinci kanal için seçilir. Yani ikinci kanalı çevre sesi (environmeltal) için konumlandırır.
Rear: Kameranın arka ses girişlerine mikrofon veya mikser takılarak ses kaydı yapılacaksa, bu konum seçilir.
Line: Bazı cihazların ses çıkışları yüksek seviyelidir. Bu gibi durumlarda ses konumu line'a alınır.
Wireless: Bazı kamera modellerinde (SX gibi) telsiz alıcısı kamera üzerine takılabilmekte ve gerekli besleme voltajını kameradan almaktadır. Bu swiç kullanılarak kamera üzerindeki telsiz mikrofon alıcısı aktif hale getirilir.
Haber çekimlerinde genelde; 1.kanal, arkaya takılan mikrofondan ses almak için (örneğin; konuşmacının sesi), 2. kanal ise üst mikrofondan çevre sesi almak için kullanılır. Bir röportaj sırasında konuşmacının mikrofonu 1.kanala, soruyu soran kişinin mikrofonu ise 2.kanala takılabilir. Böylece her iki ses de alınmış olunur.
+48 V Swiçi: Bu swiç bazı yaka mikrofonları için gerekli olan beslemeyi sağlar. Bazı model kameralarda swiç şeklinde iken bazı model kameralarda ise menüden seçmek gerekir (Özkurt, 2009).

SİNEMADA MÜZİĞİN İŞLEVİ

Film müziği bir filme karakter ve hüviyet kazandırmak için tüm hünerini sergiler. Öyle ki görüntüler ne kadar aksini iddia ederse etsin, bir aksiyon filmi yumuşak müzikler ve kederli melodilerle, tüm vurdu kırdıya rağmen sıradan bir dramadan öteye geçemez. Film müzikleri tıpkı sinemanın kendisi gibi hareketli bir ilerlemeye tabidir (Özkurt, 2009).

Bu hareketli ivmelerin ardı sıra armonikleşip filme adapte olması, film içinde bir bütünlük sergiler ve film inandırıcılığını daha çok vurgulayarak verilmek istenen mesajı daha gerçekçi sunar. Öyle ki filme ruh kazandıran da müziğin olağanüstü tasarlanmış ve adapte olmuş gösterimdeki varoluşudur. Dolayısıyla film müziği en az film senaryosu kadar sinema için önemli ve gereklidir. Sinema tarihinin başlangıcında seyirciyi eğlendirmek için sadece kulak doldurmak üzere çalınmış bilindik klasik müziklerden öteye geçemeyen film müzikleri, özellikle son on yılda olmak üzere büyük bir atılım gerçekleştirmiş ve neredeyse sinemadan ayrı bir sektör kolu olarak sivrilmeyi başarmıştır (Sinema Dicle, 2009).

Sessiz film Charlie Chaplin dönemine bizi götüren, film sessizliğini kullanılan müziklerle doldurulduğu, değişim/dönüşüm yaşadığı ve filmin tarzını, kimliğini tamamiyle uygulanan müzikle belli ettirdiği ve sessiz film için özel tasarlanmış bestelerin yapıldığı dönemler olarak tasvir edilmektedir. Film müziği anlayışı ve bestekarların niteliği/önemi bu dönemde daha çok göze çarpmaktadır.

Sesli film dönemine kadar opera ve baleden yedinci sanata geçiş aşamasında bir köprü görevi gören müzik, 1915'ten itibaren filme ait ve müzik temasına uygun şekillerde vücut bulmaya başlamıştır. 1930′larla birlikte sesli filmler çekilmiştir.

Sessiz filmden sesli filmler dünyasına geçiş, siyah beyaz ekranı renklendiren unsurlarla birlikte, özellikle Chaplin filmlerinde komedi unsurunu veren etken müziklerdi. Sesli filmlere geçiş dönemi beraberinde müzikalleri de getirmiştir. Özellikle o dönem ünlü Amerikalı şarkıcıların boy göstermeye başlamasıyla birlikte, o zamana kadar filmin tempo ve ritmini ayarlayan klasik müzik yerini kadife sesli caz sanatçılarının nağmeli sözlerine bırakmaya başlamıştır (Hakan, 2012). Bu da tema müziğini gündeme getirmiştir.

Tema Müziği: Sinemada film müziklerinin *fon* olarak kullanılmanın dışında, müzisyenlerinin adıyla ve ölümsüz besteleriyle anılmaya başladığı dönem 70′li yılların başında görülmektedir.

Müzikal anlayışı ile yeraltı dünyasını konu olan filmlere imza atan ve onunla anılan Nino Rota'nın "Baba" için yapmış olduğu müzikler, tema müziği kavramının doğuşunu sağladığı varsayılmıştır.

Bu doğuşla birlikte tema müziği kavramı gelişmiş ve günümüz klasiklerinin birçoğu, bu kavrama dayanarak hem eşsiz senaryoları, hem de filmle bütünlük sağlayan tema müzikleri ile zihinlerimize kazınmıştır. Öyle ki "Baba" filminin tema müziğini duyduğunuzda ortama bir ağırlık çökmüş, Rocky'nin efsanevi "Eye of the Tiger"ın giriş müziği aerobik ve fitness salonlarında çalar olmuştur (Sinema Dicle, 2009). Bu gelişmelerin sonucunda doğal olarak bu döneme kadar uzanan ve film müziklerine şekil veren efsanevi besteciler ortaya çıkmıştır.

Bu dönemden başlayarak özellikle 80'lerden sonra film müziğini yeniden tanımlayan isimlerin başında John Williams gelir. Seksenden fazla eserin müziğini bestelemiş olan bestecinin "Schnidler's List", "Star Wars" ve "Indiana Jones" üçlemeleri ile "Jaws" ve

"Superman" gibi tema müziğinin tanımını yapacak cinsten eserlerde imzası vardır (Sağcan, 2016).

Soundtract: Film müziklerinin sektörel bazda ayrılmaya başladığı yıllar 90'lı yılların başında görülmektedir. Film müzikleri olgusu, "soundtrack" kelimesi ile dilimize girip, artık kendisine sinemadan farklı bir alan yaratmayı başarmış ve ekonomik olarak film yapımcılarına yeni bir sektörel kapı açmıştır. Artık filmlerin beyazperdeye çıkmasıyla birlikte aynı anda filmin müziklerinin veya filmde çalan müziklerin içinde bulunduğu soundtrack albümleri piyasaya çıkmaya başlamıştır. Bu zamanlamada çıkan albümlerin hepsinin ortak özelliği enstrümantal müzikleri barındırmış olmaları ve filmde yer almayan müzikleri barındırmamalarıydı.

2000'li yıllara doğru film müzikleri filmdem bağımsız albümlere kaymaya başlamıştır. Filmin içinde yer almayan fakat filmle uyumlu müzikler de albümde yer almaya başlamış, yeni şarkı ve müzikler uyumu bozmayacak şekilde bu albümler aracılığıyla müzikseverlere ulaştırılmıştır. Böylece sinemaseverlerle müzikseverlerler arasında ortak paydada buluştukları bir platform yaratılmış, ticari olarak bu işten daha fazla kazanç elde edinilmiştir.

Bu tip soundtrack albümlerin dönüm noktası olarak da "Matrix" filminin soundtrack albümü gösterilmektedir.

Film Müziği Oluşumu: Film müzikleri filme kimlik kazandıran bir öneme sahiptir. Bu işlev dolayısıyladır ki müziğin armonik yapısı ve müzik türünün ne kadar belirleyici olduğu daha net fark edilecektir. Bu durumda savaş ve fantastik filmlerin bir çoğunda orkestral ve enstrümantal müziğin majör tonlarda tınladığı tamamen hissedilir. Savaş başlangıcında vurmalı çalgılar, savaşın gerilimini taklit ederken, usta bir maestro yönetiminde klasik müziğin her notası, filmin hemen her duygusunu yaşatabilmek için, seyircinin kulaklarıyla bir olup tüm becerilerini sergilemiş olurlar.

Daha sonra gerilim vermek için minör akorlardan giren yaylı enstrümanlar, seyirciyi ani bir refleksle gerilime sürükler. Filmin yerelliğini vurgulamak için yöresel enstrümanlar atmosferi yaşatmada birebirdir. Örneğin "Cesur Yürek'"teki gayda performansları, çöllerde geçen sahnelerde arabesk müziğin ağırlığını tamamen hissedilmiştir. Aynı performans, "Selvi Boylum, Al Yazmalım"film müziği için de geçerlidir. Bağlama ve curanın etkili ve yerinde kullanımı, dönem koşullarına uygun melodi seçimi, filmin temasına uygun ve etkileyici olmuştur.

Bunun yanında, bilim-kurgu filmlerinin vazgeçilmez müzik türleri olan; tekno, progresif, rock gibi sert tonlar da kullanılmıştır. Romantik komedilerin baskın pop müzik anlayışı basmakalıp olmakla birlikte bu tip filmler için biçilmiş kaftandır. Yedinci sanatın türünü belirleyen en önemli etken anlaşıldığı üzere onun müziğidir. Yedinci sanat ifadesinin sinemaya verilmesinin bir diğer sebebi de, görselliğiyle büyülemesinin yanında, seyirciye işitsel bir şölen sunmasından da kaynaklanmıştır (Smith, 2003).

TÜRKİYE'DE SİNEMA

Türkiye'de ilk film gösterisi Romanya uyruklu bir Polonya yahudisi *Sigmund Weingberg* tarafından 1896 yılında yapılmıştır. İlk filmler Müdafaa-i Milliye Cemiyetinin, merkez ordu sinema dairesi katkılarıyla daha sonrada, Malul Gaziler Cemiyeti tarafından yapılmış ve ilk

film Fuat Uzkınay tarafından çekilmiştir. 1914-1922 arası belgesel niteliğinde bazı filmler çekilmiş ilk konulu filmlere yönelinmiştir. 1922 (2 film), 1923 (3 film), 1925 (3 film), 1929 (1 film), 1931 (1 film), 1933 (7 film), 1934 (3 film) ve böylece 1990'lara kadar sürecek bir serüven başlamış oluyordu. 1939 - 1949 yılları arasında bir geçiş dönemi yaşanmıştır. 1948'e kadar senede 2-4 film arasında oynayan eğri 1948'e kadar 18 filme çıkmıştır.

İlk sinemacılar döneminde ise 1949 yılında 19 filme ulaştığı belirtilmiştir. 1950'de (22 film), 1959'da ise bu rakam 77 filme varmıştır. Olgun sinemacılar dönemi (1960 - 1965) 65 senesinde 214 filmle rekor seviyeye ulaşarak, belirli ticari türler doğal olarak piyasadaki egemenliklerini korumuşlardır (Scognamillo, 2003).

1965 sonrası Türk sinemasında ise 301 filmle 1972 senesi en fazla film çekilen yıllar olmuştur. 80'li yıllardan sonra yılda 68 filmle ani bir yükselmenin ardından, 1990 yılından itibaren senede 6-10 filme yerini bırakmıştır. Birçok konuda olduğu gibi toplumdaki tüm olumsuz gelişmeler sanat ve sanatçı eğitiminin yetersizliği, sinema ve film müziğinde de kendini geliştiren bir sektörün oluşmasını engellemiş, amatörlerin teknik arayışları olarak süregelmesine neden olmuştur (Burada Amatör yaptığı mesleğin sahibi olmayan kişi anlamındadır). Türk sinemasında Filmin müziğine ayrılan bütçe tüm maliyetin % 0;5 - 1 arasında seyretmektedir (Özdemir, 1997). Filmin bitiminden çok kısa bir süre içinde, ticari endişe ile filme alelacele müzik yapılmakta ve adeta zamanla yarışan, daha doğrusu belli süreler içinde başlama ve bitme özellikleri dışında, filme hiçbir katkı sağlamayan, genelde bir skoru, (notasyonu) bile olmayan anlayışla yapılmaktaydı (Cahit Berkay'ın ilk film müzikleri böyle yapılmıştır). Filmlerde Orkestral yazı kullanılmamaktaydı, (genelde) kullanılsa dahi birlikte çalma alışkanlığı olmayan toplama müzisyenlerle oluşturulmakta, hatta bir orkestra kaydını yapabilecek film stüdyosu bulmakta güçlük çekilmekteydi.

FİLM MÜZİĞİ OLUŞUMU

İlk yıllarında ses öğesinden teknik anlamda yoksun olan sinema, daha sonraki yıllarında ses öğesini de kullanma teknik yeterliliğine ulaşınca, bu departmanlara yenileri (seslendirme, dublaj, film müziği v.b) eklenmiştir. Tüm dünyada büyük bir heyecan ve şaşkınlıkla karşılanan sinema, önceleri mekanik bir buluş iken, günümüzde tercih edilen en yaygın eğlence biçimi, iletişim aracı haline gelmiş ve diğer sanat dallarını da bünyesinde barındırdığı için, 7. Sanat olarak adlandırılan bir sanat dalına dönüşmüştür.

Sesli filmin çıkışıyla sessiz film için yazılmış skorların pratikte bir değeri kalmamıştır. Kısa zaman içerisinde film stüdyolarının müzik kısımlarında yer açmak amacıyla temizliğe girişilmiş ve yüzlerce sessiz film skoru çöpe atılmıştır ya da kağıt fabrikalarına kağıt hurdası olarak verilmiştir (Konuralp, 2004).

Sinemanın ilk yıllarında kamerada ses alıcı ve ses kaydedici bir özellik bulunmamaktadır. Dolayısıyla filmler sessiz olarak çekilmiş ama sıra çekilen bu filmin gösterimine gelince, onu daha cazip kılmak ve teknik özelliklerinden insanları uzaklaştırmak adına sinemada ses öğesine ihtiyaç duyulmuştur.

Elbette bahsi geçen ses öğesi doğal sesler, özel ses efektleri ve diyaloglar değildir. Burada bahsedilen ses öğesi müziktir. Müzik, sinemanın icat edildiği andan itibaren ona destek veren bir alan olmuştur. Yaşadığımız hayatın, hatta bu evrenin kendine ait bir sesi, doğal

bir müziği ve ritmi vardır. Bu yaşamı taklit eden görsel sanatlar da, (tiyatro, opera v.b.) ses öğesini en iyi şekilde kullanmışlardır (Mimaroğlu, 1970). Sinema da insan hayatının canlı bir gösterimi olduğundan, sese her zaman ihtiyaç duymuştur.

Armonik olarak düzenlenen seslerin, belli amaçlara uygun olarak iletişimde bulunmayı kolaylaştırması,bir birlik sağlamak için ritmin ve melodinin işlevine uygun olarak biraraya gelmesi, müziği oluşturmaktadır.

TÜRKİYE'DE SİNEMA VE İLK SİNEMA MÜZİKLERİ

Sinema, ülkemize girdiği ilk andan itibaren uzun bir süre yabancı yatırımcıların tekelinde olmuştur. Aslında ilk yıllarında bir Türk sinemasından bahsetmek de pek mümkün değildir. İlk Türk filmini kimin çektiği hala belirsizdir ve üstelik ilk dönem eserler günümüze ulaşamamıştır. İlk sesli film "İstanbul Sokakları" olarak kayıtlara geçmiştir. Bu filmde müzik diyalogdan fazladır. Film müzikleri uyarlamalardan oluştuğu için özgün bir film müziğinden bahsetmek mümkün görülmüyor. Daha sonra "Aysel Bataklı Damın Kızı" özgün film müziği olarak gösterilmiştir. Cemal Reşit Rey tarafından, müzikleri özel olarak hazırlanmıştır.

Sinemanın öne çıktığı "Sinemacılar Dönemi" nin ilk yıllarında film müziği ile uğraşan bir kaç kişi görülmektedir. Bunlar özgün skorla ilgilenmeyip, filmlere "folklorik" bir ilgiyle, halk müziği açısından yaklaşan; Orhan Barlas, Muzaffer Sarısözen, Ruhi Su gibi müzisyenlerdir. O dönem özel besteleme alışkanlığı her film için yapılmamıştır. 1960-1990 dönemi yeni bestecilerin ortaya çıktığı, özgün film müziklerinin yapıldığı dönemdir. Bu isimlerden ilk olarak bahsedilecek olan kişi "Yalçın Tura"dır. İlk film müziği çalışması, yönetmenliğini Ziya Metin'in yaptığı "Namus Düşmanı"dır. 1965'de Halid Refiğ'in "Haremde Dört Kadın" ve Metin Erksan'ın "Sevmek Zamanı" filmlerine müzik yapan Metin Bükey'in çok sesli Türk Müziği anlayışı esasına göre hazırladığı müziklerin melodram filmlere uygun olduğu kısa sürede fark edilmiştir. 1970-1978 dönemleri şarkıcı furyasının, gazinoculuğun etkisiyle şarkıcı filmlerde başrollerin, Emel Sayın, Neşe Karaböcek, Gönül Yazar arasında paylaşıldığı bir dönemdir. Aynı dönemlerde Metin Bükey ve Cahit Berkay dışında film müziği ile uğraşan çok az besteci vardır (Konuralp, 2004). Film müzikleri sürekli bir ilerleme kaydedememiştir. Bunun sebepleri sosyo/politik durumların her alanda olduğu gibi sanata ve sanatçıya engel oluşturabilecek yoğun baskıların varolmasından kaynaklanmaktadır. Fakat Tüm engellemelere ve kısıtlamalara rağmen halk, bu yeni icadı çoktan benimsemiş ve büyülenmiştir. Bu anlar, filmde gerçekliği perdeye aktaran görüntünün seyirciye geri dönerek, seyirciyi huzursuz ettiği, seyirciye bir an için de olsa, sosyal gerçekliğin farklı olabileceğini düşündüren anlardır (Yaşartürk, 2013). Türk halkının sinemayı benimsemesi ve ondan keyif alması, sinemadan çok önceleri, teknik anlamda sinemaya çok benzeyen bir görsel sanat dalına pek de yabancı olmamasından kaynaklanmaktadır. Gölge Oyunu olarak da adlandırılan Karagöz Oyunu, birçok anlamda sinemayla benzerlikler gözetmektedir. Ülkemizde o yıllarda oldukça yaygın olan Karagöz oyunu, sinema ile ilk kez karşılaşan halkın, bu yeni icadı çok çabuk kanıksamasını sağlamıştır.

GELENEKSEL MÜZİK VE KARAGÖZ MÛSİKİSİ

Türkiye çok zengin bir müzik geleneğine sahiptir. Bu gelenekte başta Anadolu Halk Müziği olmak üzere, Türk Müziği (Saray müziği) ve farklı kültürlere ait müzikler, her dönem çok iyi bir gelişme göstermiştir. Karagöz mûsikisi bunun en açık kanıtı olarak görülmektedir.

Gölge oyunu olarak adlandırılan Karagöz'de mûsiki önemli bir rol oynamıştır. Karagöz'ün ayrılmaz bir parçası olan mûsiki bu oyunlarda kendine özgü bir nitelik kazanmış, Osmanlı, şehir eğlence mûsikisinin bir türü haline gelmiştir.

Klasik Türk mûsikisinin büyük formlarda bestelenmiş sözlü/sözsüz eserlerinin yanında şehir eğlence mûsikisinin köçekçeleri, oyun havaları, Anadolu'nun ve Rumeli'nin türküleri ayrıca oyunlarının konuları gereği olarak Arapça ve Yahudice güfteli şarkılar, Çingene şarkıları, Rum ve Ermeni kültürlerine ait ezgiler, vals, polka, opera aryası gibi batı müziği motifleri de Karagöz mûsikisinde yer almıştır. Oyunların konuları arttıkça mûsiki repertuarları da genişlemiştir.Karagöz mûsikisinin tespit edilen repertuarı daha çok 19. ve 20.yüzyıl Türk mûsikisine aittir. Karagöz mûsikisinde farklı müziklerin kullanımı,kozmopolit bir halk kültürünün birarada yaşadığının göstergesidir. Dolayısıyla Türk mûsikisindeki ve Türk toplumundaki değişime uyum sağlamak amacıyla her dönemde mûsikinin değiştiği kaydedilmektedir. Karagöz mûsikisinin belli bir sıralamasının olduğu ve oyun hikayesine göre değiştiği şöyle belirtilmektedir: Semai, Gazel, Hayal şarkıları vb. şeklinde sıralanmıştır.

Semaileri hep Hacivat okumuştur. Bunlar daha ağırbaşlı eserler olduğu için genellikle oyunun başında okunmuştur. Bu eserlerin tamamı okunmamış, sadece zemin ve teslim bölümlerinin okunmasıyla yetinilmiştir. Gazel bildiğimiz gazeldir, hayal şarkıları ise şarkı ve türkülerdir. Günümüze kadar iki yüzü aşkın hayal şarkısı tespit edilebilmiştir. Bazı hayal şarkıları çok sık tekrarlandığından bu şarkılar oyundaki tiplerle özdeşleşmiştir.

Eski İstanbul'da padişahtan, okumuş çevrelerden en sade halk insanına kadar herkes Karagöz oyunlarının müdavimiydi. Karagöz bu yönüyle birleştirici bir şehir kültürü oluşturmuştur. Karagöz'ün bu yönü mûsikisine de yansımıştır. Bu geleneksel oyunların ağırbaşlı klasik eserlerden, hafif şarkılara ve oyun havalarına kadar genişleyen repertuarı Türk film müzik yapımcılarının en iyi beslenme kaynakları olmuştur (Özalp, 1986).

Bu bilgi ışığında Türk film müzikleri yapımcıları için şunlar söylenebilir:

1- Gelenekten en iyi şekilde beslendikleri

2- Kültür değişimlerini takip ettikleri

3- Filmin kurgusuna göre ezgiyi oluşturdukları

4- Farklı teknolojilerden en iyi şekilde faydalandıkları

5- Avrupa sinema müziklerini takip ettikleri, sonucuna varılabilir..

Türk film müzikleri bu zengin geleneksel müzik motiflerini yerelden ulusala, ordan da evrensele doğru ilerletebilmiştir. Örneğin Cahit Berkay'ın yapmış olduğu müzikler, doğu-batı sentezi açısından anlamlı bir örnektir.

CAHİT BERKAY FİLM MÜZİKLERİNDE TEMA

Cahit Berkay, Milliyet Sanat dergisinde (21 Mart 2016) film müziği yapmasının tarihsel serüvenini şöyle açıklamıştır:

1974'e kadar, sinemada müzik yapacağına dair aklından hiçbir düşüncenin geçmediğini, ortaokuldayken babasının Isparta'da iki sene sinema işlettiğini, gişesinden makine dairesine her biriminde çalıştığını belirterek şöyle devam etmiştir: "Benim beslenme çantamda türküler var. Pazar sabahları dokuz buçukta TRT Ankara Radyosu'nun, Muzaffer Sarısözen-Yurttan Sesler programının müdavimiydim. Ben bu türkülerle beslenmeseydim "Selvi Boylum" çıkmazdı.

Türkiye'de film müzikleri yapmanın zorluklarını anlatan Berkay, sinema müziğinin Türkiye'de gelişebilmesi için alanda donanımlı müzisyenlerin yanı sıra yönetmenin de iyi bir alt yapıya sahip olması gerektiğini belirtmiştir.

Sinemanın sesle ve müzikle ilişkisi, film yönetmenlerinin yaratıcılığıyla özgül durumlarda değerlendirilebilecek bir konudur. Sinema tarihinin bize gösterdiği, sinema müziği ve sesi yaratıcı bir biçimde içine sindirebilecek güçtedir. Bu, sanat sinemasında olduğu gibi, ticari sinemada da olabilir. Örneğin; western filmlerini Ennio Morricone'nin müziğinden ayrı düşünmek mümkün değildir (Toplumbilim, 1999). Dinleyici bu motifin her tekrarında aynı kişiyi veya duyguyu anımsar. Bu terim ilk defa müzikolog A.W. Ambross, 1865'te Liszt'in senfonik şiirleri ve Wagner operalarına dair yazdığı makalede kullanmıştır.

Ayrıca, bir de ***"tema"*** vardır ki "Hababam Sınıfı" buna tipik bir örnek oluşturur. "Selvi Boylum Al Yazmalım" filminde Berkay, aynı etkiyi yaratabilmiş hatta film günümüzde de bir çok diziye müzikal hikaye konusunda sağlam bir motif olmuştur.

Berkay, Moğollar'dan önce 1965'te "Buzlar Çözülmeden" filminin müziğini Şahin Gültekin ile bestelemiştir. Moğollar'ın son döneminde ise Berkay, sinema filmleri için müzik yapmaya odaklandığını belirterek, 1975'te film müziğine başladığını, aynı yıl ilk ve tek solo 45'liği "Teşekkür Ederim Büyükanne" film müziğinin yayınlandığını açıklamıştır. 1976'da düzenlenen 1. İstanbul Film Festivali "En İyi Film Müziği" ödülünü "Ben Sana Mecburum" filmine yaptığı müzikle kazanmıştır. "Selvi Boylum Al Yazmalım" filmine yaptığı müzik çok beğenilmiş, 15. Antalya Film Festivali'nde en iyi film müziği ödülünü "Fırat'ın Cinleri" filmine yaptığı besteyle almıştır. Altın Portakal film müziği ödülünü bundan sonra 3 kez daha kazanmıştır. Cahit Berkay, 2009' a dek, 162 tane film ve dizi müziği, sayısız da reklam müziği bestelemiştir. Cahit Berkay'da film müziğinin temasının bir kolu toprağa bağlıdır. Başka bir röportajında müzikte evrenselliğe gidilen yolu şöyle ifade etmektedir: "Müzik, kuşaktan kuşağa toplumların hafızalarını taşıma görevi yapar" ve şöyle devam etmiştir:

> Müzik deyince günümüzde pop müzik akla geliyor; peki nedir o denildiğinde kısaca "Lay lay lom." Bugün dinliyorsun yarın yok olup gidiyor. Topraklarımızda binlerce yıllık kültür birikimleri var. O kültürün içindeki folklorik öğeler, türküler, danslar, mutfak, giyim kuşam somut olgular olarak karşımıza çıkıyor. Bütün bunların her devirde geçirdikleri evreleri görüyoruz. Kimse yok etmediği takdirde, bu somutluluk nesilden, nesile taşınıyor. Bizler geçmişimizden bu şekilde haberdar oluyoruz. Atalarımız geçmişte ne yaşamışlar… Türkü deyince "aşk" illaki tek tema değildir. Padişahın gaddarlığına da bir baş kaldırış vardır. Türküler, ağıtlar olmasaydı biz bunları nerden bilecektik. O dönemler ne görsel ne de yazılı medya vardı. O açıdan bakıldığında müzik olgusunun bir hafızayı günümüze taşıyan yönü, yani m**üziğin insan yaşamındaki yeri ve kültürün bir parçası olmasındaki önemi ortaya çıkıyor.** Resim bir kesittir ama şarkıda 3 boyuta geçen yorumlar vardır. Müzik kültürel değerler açısından çok önemlidir. Bu bağlamda zengin bir

mirasımız da var, bu mirası reddedip bir İngiliz ya da Amerikan kültürü sahiplenilirse toplum olarak ayaklarımız yere basmaz ve küt diye otururuz. Kendi kültürümüzü bilip sahip çıkarsak, ulusal bir kimliğimiz olur", açıklamalarında bulunmuştur (Milliyet sanat, açık erişim tarihi: 21.03.2016).

Cahit Berkay'da Film Müziği Oluşumu

Türk Film Müziği yapımında sinema geçmişinin etkisi çok büyük olan Berkay, film müziği yapma sürecini şöyle açıklamıştır:

"Önce senaryo ve filmin çekimi, en azından kaba montajı gerekiyor ki geniş bağlar ve belirli bir süre içinde tutmaları gerekiyor. Aradan temizleme oluyor. (Şimdiki çalışma yönteminden bahsediliyor). Ardından DVD'ye verilirler. Önce filmi izlerim, filmi izlerken o film, "*bana bak buraya müzik gerekiyor mu düşün istersen?*" der. Bazı sahneler kesinlikle müziktir, onu not alırım. Bazı yerlerde müzik yoktur. Bazı yerler müzik ister, oraya müzik yaparım. Yönetmen filmin her şeyidir. Neticede film bana bir sipariş verir. Her filmin bir tınısı vardır. Bizde müzisyenler filmde sona kaldığı için, para da biter çoğunlukla. O vakit senfoni orkestrası kullanamazsın. Benim hiç öyle şansım olmadı zaten. Düşük bütçe gereği, küçük orkestra ile çalışıyorum. Eski Yeşilçam filmlerinde, kız zengin, oğlan fakirdir. Sahneler fakir ya da zengin evde geçer. Filmin içinde iki mekanı da görürsün. Oradaki müzik ile buradaki müziği aynı yapmazsın. Kırsalsa bağlama ve kaval, öbür tarafta flüt ve piyano koyarsın. Yani öbür tarafta enstrümanlar biraz zenginleşir. Mekândaki sesleri duymaya ve o enstrümanlardan müzik yapmaya çalışırım. 4-5 gün içinde müziklerin tamamlanması gerekir. Bu proseste filmin senaryosu ve kendisi önemlidir" demektedir.

Filmlerinde tamamen kendi sezgisiyle ve cebinde biriktirdiği toprağın kültürüyle beslendiğini ve o doğrultuda hareket ettiğini belirten Berkay, Türkiye'de en çok bilinen ve sevilen film müziklerini nasıl tasarladığını ve işin zorluklarını sözlü hafıza ve birikimiyle röportajlarında aktarmıştır.

Ayrıca Cahit Berkay, Film müziği yapma sürecinin nasıl işlediğini, bu sürecin ilk yaptığı film müziğinden son yaptığı film müziklerine kadar nasıl bir evrilme gösterdiğini başka bir ropörtajında şöyle açıklamıştır:

"İlk başlarda bende çok stres oluyordu ama şimdi daha rahatım, çünkü ben filmi izlerken beynimde şu an müziklendirebiliyorum. Bu hayal işi sonuçta, müzikal bir hayal kurman gerekiyor. Beste dediğin olay o. Notaları yan yana dizeceksin ama nasıl dizeceksin. Son yıllarda sadece sinema alanında değil, genel olarak kendi kültüründen beslenerek yeni bir şeyler ortaya koymaya çalışmaktan ziyade batı kültürünü taklit etmeye yönelik bir anlayış var. Bu durumda da biçimsel bir benzerlikten öteye geçilemiyor. Bu konuda Cahit Berkay durumu şöyle açıklamıştır:

"Sanatın herhangi bir dalında bir iş yapacaksan, ya da yapıyorsan, o yola girdiysen eğer, önce kendi kültürünü bir tanıyacaksın. Kendi şiirini, edebiyatını, sinemanı, müziğini tanıyacaksın. En zengin müzik varlığına sahip ülkeyiz, bunları tanıyacaksın. Ondan sonra git üstüne Çin, Hint, Amerikan, İngiliz onları da koy. O zaman ben sana şapka çıkartırım, ama sen önce kendi kültürünü bir bil".

Moğollar bunun tipik örneğidir. 1970'lerde, Moğollar Fransa'ya giderken "Biz oradakiler gibi müzik yaparsak bize hiçbir yerde kapı açılmaz." dediler. Döndüler, orgun yanına bağlama aldılar, sonra tambur kullandılar; Batı müziği enstrümanlarıyla Türk müziği enstrümanlarını harmanladıkları için hala ayakta olduklarını ve Cahit Berkay bir yere geldiyse bu sayede gelmiştir, açıklamalarında bulunmuştur (Hayal Perdesi 2013: 97). Ayrıca, bu günden geriye baktığı zaman "Devlerin Aşkı, Bodrum Hakimi, Dila Hanım, Selvi Boylum Al Yazmalım"

örneklerini çok da başarılı birer film müziği olarak görmediğini, çünkü filmin üstüne çıkmış müzikler olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda doğru iş yapılmadığını, çünkü müziğin bir filmde kendini çok fazla hissettirmemesi gerektiğini vurgulamıştır.

Cahit Berkay ile yapılan birçok görüşme neticesinde Berkay, yaptığı film müzikleriyle ilgili, "Her filmin ayrı bir karakteri olduğunu, sahnelerin ayrı ayrı karakterlerinin olduğunu aktararak. "Bir bütünlük sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

Çok iyi bir müzisyen olabilirsiniz, fakat bu iyi film müziği yapabileceğiniz anlamına gelmez" diyerek, sinemayı da bilmek gerektiğini vurgulamıştır.

Sinemadan çıktığınızda, o filmin müziğini ıslıkla çaldığınızı fark ederseniz, bilin ki o bir Cahit Berkay müziğidir. "Selvi Boylum Al Yazmalım, Dila Hanım, Kırık Bir Aşk Hikâyesi, Çiçek Abbas'ı" tekrar tekrar izlediğinizde müziklere hayran kalıyor ve dahi TRT'nin unutulmaz dizisi Kaynanalar'ın jenerik müziğiyle çocukluğunuza, gençliğinize bir yolculuk yapıyorsanız bilin ki müsebbibi Cahit Berkay'dır. Karadağlı Rıza (Kadir İnanır) zeybeğe kalktığında, Dila Hanım'ın (Türkan Şoray) kalbiyle birlikte kalbiniz atıyorsa ve Al Yazmalı Asya (Türkan Şoray), İlyas'ın (Kadir İnanır) yanından geçip Cemşit'e (Ahmet Mekin) doğru yürürken gözünüzden yaşlar akıyorsa, Cahit Berkay dinliyorsunuz demektir. Unutulmaz filmlerin unutulmaz müzisyeni Cahit Berkay'la "sinema ve müzik" söyleşisi, Nesrin Büyükturan röportajından aktarılmıştır.

Filmin ve sahnelerin ayrı karakterleri olduğunu ve koşulların onu gerçekleştirmek için çoğu zaman yeterli gelmediğini belirten Berkay, her film için aslında müziğin sipariş edildiğini belirtmiştir. Bir bütünlük ve denge sağlanması gerektiğini ve en önemlisinin de sahnenin ritmini yakalamak olduğunu açıklamıştır. Temponun çözülmesiyle işin yarısının çözüldüğünü açıklamalarına eklemiştir.
1975'te Osman Seden'in yönettiği "Teşekkür Ederim Büyükanne" ve yine aynı yıl Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Deli Yusuf" filmleri, müziklerini yaptığı ilk filmlerdir.
Yeşilçamın format değiştirdiğini fakat ruhunun hâlâ yaşadığını ve o ruhu yakalayan filmlerin iş yaptığını belirten Berkay, "Yeşilçam'ı çözen, Türk insanını çözer" diyerek, yeşilçam filmlerinin önemini belirtmiştir.
"Yeşilçam sinemasında müzik çok önemli ve güçlü bir unsurdur. Filmin neredeyse bir karakteri durumundadır. Sinema filminde müzik konuyu besler. Film, müziği; müzik, filmi hatırlatır, bir bütünlük oluştururlar. Bu, dün de böyleydi, bugün de böyledir. Onun için birçok sinema festivalinde müzik ödülü vardır; çünkü o kadar önemlidir. Müzik bir filmin olmazsa olmazı, konuyu en çok destekleyen, besleyen öğesidir". Cahit Berkay Devlerin Aşkı'nı da kapsayan film müzikleriyle Altın Koza Film Festivali'nde "Onur Ödülü"ne layık görülmüştür.

Cahit Berkay 1997 Film Müzikleri (Volüm I)

Bodrum Hakimi, Kırık Bir Aşk Hikayesi, Devlerin Aşkı, Güler misin, Ağlar mısın, Davaro, Köprü, Dila Hanım, Herhangi Bir Kadın.

Cahit Berkay 1999 Film Müzikleri (Volüm II)

Selvi Boylum Al Yazmalım, Hülya, Çiçek Abbas, Fazilet, Teşekkürler Büyükanne, Öğretmen, Koltuk Belası, Kılıbık).

Cahit Berkay 2001 Film Müzikleri (Volüm III)

Yaprak Dökümü, İlişkiler, Şaban İle Şirin, Bizim Ev, Aşık Oldum, Mualla, Uzaylı Zekiye, Yıldızlar Gece Büyür, Kanun Savaşçıları, Hülya, Polis, Bedel.

Bunların dışında albüme alınmamış ama Cahit Berkay'ın besteleyip çaldığı, Çöpcüler kıralı, Sultan, İffet ve daha nicesi vardır. Söz konusu film müzikleri albümleri Emre plakçılıktan çıkmıştır.

Sonuç olarak; 1975 yılından günümüze kadar bir çok film ve dizi müziği yapan Berkay, film müziğinin karakteristik yapısını iyi çözümlemiş ve iyi film müziği dinleyicisi için müzikleri artık kemikleşmiş durumdadır. Albümlerinde herhangi bir yıl ya da tür kaygısı taşımadan, sadece o yıllarda revaçta olan melodileri biraraya ustaca getirmekle yetinmiştir. Selvi Boylum Al Yazmalım", "Devlerin Aşkı", "Dila Hatun", "Çiçek Abbas", "Güler misin, Ağlar mısın?" gibi toplumsal hafızamızda yer etmiş, Türk sinema ve müzik tarihinde önemli yeri olan Cahit Berkay'a ait eserler, dönem koşullarına uygun bestelenmiştir."Kırık bir aşk hikayesi", kendisinin de belirttiği gibi filmde melodiler kırık kırık ve hüzünlü duyulmakla birlikte, albümde aynı etki maalesef yaratılamamıştır. Bu film müziğinin, bir çok dinleyicisi tarafından "Rain Man"film müziğini hatırlattığını ve diğer bir çok müziklerinde de "synth" çalışmalarına girdiğinden bu yana müziklerinin ruhunun kaybolduğunu ve müziklerinin mekanikleştiği kanısındayız."Bodrum Hakimi" film müziği, Bodrum türküsünden derlenmiş olup, filmin kurgusu ve yapısına çok uygun düşmüştür. Yine kendisinin belirttiği gibi film müziği görüntüyle birleştiğinde, filmi daha anlamlı kılıyor. "Devlerin aşkı" filminde kullanılan ve Türkân Şoray dans ettiğinde çalan müzik parçası "Kusura Bakma" Sezen Aksu' nun "Allahaısmarladık" albümünde yer alan kırkbeşliğidir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Film Müziği özellikle ülkemizde hiç bilinmeyen fakat Karagöz mûsikisinden dolayı kulaklara aşina bir durumdur. Genel anlamda, bir görüntünün altına koyacağınız her müzik, geniş yelpazede film müziği olarak anılmaktadır. Film müziği, esas anlamı ile görüntüye senkron olarak ve o görüntü için özel olarak bestelenen müzik anlamını taşır. Bunun da terminolojik olarak karşılığı "Film Scoring" dir. Score kelimesinin karşılığı notadır. Yani aslında film scoring, görüntüyü notalamak anlamına gelir. Ülkemiz için şu an geçerli olmasa da, dünyada "film score" okullarının varlığının sebebi budur. Film müzikleri bestelemek için, bestecinin sahip olduğu teorik bilgiden daha fazlası gereklidir. Her şeyden evvel, bağımsız beste yaparken kullanılan ölçü, metronom vs.gibi detaylar yanında, film müzikleri bestelerken kullanılan "time code" sisteminin bilinmesi gerekir. Film müziğinde "spotting" denilen bir durum vardır. Filmin hangi sahnesi için, ne kadar ve ne tarz müzik besteleneceğini belirtir. Bunların tespiti için film müzik yapımcılarının matematik ve psikoloji bilmesinin zorunlu olduğu belirtilmektedir..

Müzik zaman içerisinde aksesuar olmaktan çıkıp bir anlatım aracına dönüşmüştür. Büyük bir filmi, büyük bir film müziği olmadan düşünmek neredeyse imkansız hale gelmiştir. Günümüzde "Original Soundtrack" (OST) olarak bahsedilen şeyse özgün ya da derleme film müziklerinin bir albümde toplanmasından oluşuyor ve özellikle CD teknolojisiyle birlikte pazarlanabilir bir ürün hâline gelmiştir. Yine sadece sinema açısından değil, her açıdan dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olan Hollywood'un, her şeyi paraya dönüştürebilme

kabiliyetiyle adeta bir yan sanayiye dönüşmüştür. Önce kendi tüketicisini, giderek meraklısını ortaya çıkarmıştır.

Cahit Berkay film müziklerinde söz konusu teknik ve geleneksellik içiçe incelenmiş ve sonuç olarak teknolojik olarak batıyı takip eden filmler oldukları, geleneği ve gelenekteki müziği içerdiği için üzerlerinden kaç yıl geçerse geçsin ihtişamını, etkisini asla yitirmeyen filmler meydana gelmiştir. Bu yerli film müziklerinin, filmlerin kendisini de aşan bir şöhrete ulaştığı ve giderek popüler kültüre mal olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye'de tamamen doğaçlamaya dayalı olan bu ilk film müziği kullanımı, yerini yıllar ilerledikçe filme özel türünü, dramatik tonunu, giderek ruhunu temsil eden kompozisyonlara bırakmıştır. Birçok konuda olduğu gibi toplumdaki tüm olumsuz gelişmeler sanat ve sanatçı eğitiminin yetersizliği, sinema ve film müziğinde de kendini geliştiren bir sektörün oluşmasını engellemiş, amatörlerin teknik arayışları olarak süregelmesine neden olmuştur.

Türkiye'de film müziklerinin çok fazla ilerleyememesini ve uluslararası boyutlara ulaşamamasını, Özdemir şöyle açıklamaktadır:

"Belli konularda ekolleşmiş besteciler yoktur. Besteci seçiminde seçilen yol kişisel referans yada sağduyudur. Film müziği eğitiminin akademik bir boyut kazanması zamanı gelmiş ve geçmektedir. Bir film endüstrisi kurulmalı profesyonel boyutta eğitim ve ticari ilişkiler geliştirilmelidir. Yetenek olarak birçok konuda kendini kanıtlamış Türk insanının iyi bir eğitimle birçok uluslararası başarıya imza atacağı düşüncesi en büyük beklentimizdir" (Özdemir 1997). Film müziklerinin günümüzde ilerlemesi ve teknik donanımlı ekiplerin oluşması bu alandaki hassasiyetlerin oluşması sonucunda söz konusu eksikliğin ilerde tamamen kapatılacağı öngörülmektedir.

Notlar

Geleneksel Türk tiyatrosunun en önemli özelliği olan "Tuluat" yani doğaçlama, geleneğe uygun olarak oynatılırdı. Oyunun içeriği sık değiştiğinden musiki eserleri de o günün beğenisine uygun olarak değişirdi. Ayrıntılı bilgi için Kalan Müzik Karagöz Hacivat CD'ye bakılabilir.
Görüntü ve Sesin"TOZ RUHU" adlı sinema dergisindeki röportajdan...

Şöyle bir ölçü oluşturmak mümkün: Müzik tamamen çıkarıldığında o sahne hala anlamını ve duygusunu aktarabiliyorsa müzik sadece bu duyguyu güçlendirmek için kullanılmış olur. Yok sahne yerle bir oluyorsa, o sahne müziğin gücüyle ayakta duruyor, müzik filmin önüne geçmiş demektir.

Bkz. "Film Müziği Teknikleri" Mustafa Yazıcıoğlu, Nisan 2016.

Bkz. "Anadolu'da Kadın ve Müzik" Yadigar Sude Altay Çerçeve, 2015.

KAYNAKLAR

Adorno, T.W. (2007). *Kültür endüstrisi*. (çev: Ahmet Çiğdem) İstanbul: İletişim Yayınları.
Bridgett, R., (2005). *Hollywood sound (Hollywood'un sesi)*. University of California Press.
Derman, D., (2001) *Türk film araştırmalarında yeni yönelimler*. İstanbul: Bağlam Yayınevi.
Erdoğan, İ., Beşevli Solmaz, P. (2005). *Sinema ve müzik*. Ankara: Erk yayınları.
Hakan, F., (2012). *Türk sinema tarihi*. İstanbul: İnklap kitabevi.
Horkheimer, M. (1996). *Akıl tutulması*. (çev: Ahmet Çiğdem) İstanbul: Metis Yayınları.
http://www.sinemadicle.com/index.php/ses-ve-seslendirme-dersleri(ErişimTarihi;25.04.2016)
http://www.sinemalar.com/haber/415/sinema-ve-muzik (Erişim Tarihi; 25.04.2016).

http://www.trtmuzikdairesibaskanligi.com/public/upload/da210475-4bfd-42cb-a04f-5f056caf2689.pdf (Erişim tarihi: 21.03.2016).
http://www.trtmuzikdairesibaskanligi.com/public/upload/da210475-4bfd-42cb-a04f-5f056caf2689.pdf
Konuralp, S., (2004). *Film müziği tarihçe ve yazılar*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
Milliyet Sanat, açık erişim tarihi: 21.03.2016
Mimaroğlu, İlhan K., (1970). *Musiki tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
Nesrin Büyükturan(2016,Röportaj)nesrinbuyukturan@hotmail.com Erişim tarihi: 02.04.2016.
Özalp, N., (1986). *Türk musikisi tarihi I-II*. İstanbul: M.E.B. Yayınevi.
Özdemir, N., (2005). *Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü*. Ankara: Akçağ yayınevi.
Özdemir, B., (1997). *Türkiye'de film müzikleri tarih ve gelişimi*. Yayınlanmamış Yükseklisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
Özkurt, B., (2011). Sinemada ses ve müzik. Makale. Erişim Tarihi: 03.04.2016.
Scognamillo, G., (2003). *Türk sinema tarihi*. İstanbul : Kabalcı Yayınevi.
Smith, G.N., (2003). *Dünya sinema tarihi*. İstanbul: Kabalcı Yaynevi.
Trt Aylık Müzik Dergisi Bir Dünya Müzik-Müziğin Tüm Renkleri, (2016). Sayı:8 Mart Müziğin Sinema Hali Söyleşi Cahit Berkay.
Toplumbilim, Kültür Sanat Dergisi, (1999). Müzik Özel Sayısı, sayı: 9, İstanbul.
Yaşartürk, G., (2013). Ve sinema, resim, tiyatro, edebiyat, mimari, fotograf, felsefe, psikanaliz, sosyoloji, tarih, çağdaş sanatlar ve Türk sineması. İstanbul: Doruk Yayınevi.
Yazıcıoğlu, M., (2016). *Müziğin teknikleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.

EXTENDED ABSTRACT

Film music, also known as soundtrack, was given birth by the invention of moving pictures. In the beginning the primary function of live musical accompaniment to the images on the screen was to cover up the noise of the film projector. During this period, it was discovered that music was an effective complement to the images providing the a greater continuity and effect. Despite musics limited role in accompanying silent films, with the passing of time it became an indispensable institution within the Movie industry. There are several factors surrounding the musical accompaniment to movies and its presentation to audiences during the silent movie era: In spite of the amazement inspired by the newly invented film projector, it was nonetheless very noisy, and music was used first of all to cover up the noise, which could be a distraction to the viewing experience, especially considering the weakness of the images at that time.

Soundtracks play an important role in a movie's identity. The defining role of the style and content of the music becomes readily apparent. Turkey is a country where they rich musical tradition. And within this tradition, Anatolian folk music, Türk Müsikisi, (Turkish classical music) and other music cultures which have been assimilated through the outreaches of the Ottoman Empire have developed and evolved through the ages. In this tradition, Anatolian Folk Music, Turkish Music (Palace music) and music belonging to different cultures have developed very well in every period. Karagöz music is seen as the most obvious proof of this.

Music had an important role ın the traditional shadow play known as KARAGOZ, the musical accompaniment which was an inseparable element of these plays developed into a specific style of entertaining music in ottoman cities. Along with vocal and instrumental compositions in the primary forms of Turkish classical music, entertaining music of the cities, line dancers, folk dances, Anatolian and Rumeli (Europeen side of Turkey) folk songs, Arabic and Hebrew

songs for various dances, Gypsy , Greek and Armenian songs, even western musical influences such as waltz, polka and opera arias were incorporated into Karagoz Musikisi As the subjects of the plays expanded, so did the musical repertoire.The known Karagoz Musikisi repertoire is primarily from 19th and 20th Century Turkısh Musiki. It demonstrates a Cosmopolitan culture with many groups of people living together. The development of this repertoire provides a record of music's capacity to absorb and reflect social chance over time. İn Karagöz Music the specific order of music form according to the development of the story is as fallows: Semai, Gazel, Hayal songs etc. respectively. In Istanbul of old times, everyone from the Sultan to the educated and literate to the everyday people were fans and followers of Karagoz plays. Karagoz therefore became a unifying element in the culture of the city. This is reflected in the stylistic development of the music as well. (Özalp, 1986).

In this light, the following can be said about the composers and producers of today's Turkish film music:

1- They have been nourished by tradition

2. They have adapted to cultural evolution and change

3- Their melodies reflect the story of the film

4. Their use of various technologies is highly efficient

5- They have paid attention to the Film Music development of the West

Turkish film music has progressed benefiting from this blend of local and national traditional melodies together with universal music elements. A good example of this East-West synthesis is found in the film music of Cahit Berkay. Beginning in 1975 and still active, as composed for many movie and television soundtracks, displaying a thorough mastery of the soundtract craft as well as the ability to communicate with audiences. His albums are a masterful blend of populer melodies that is both timeless an category defying. Cahit Berkay's soundtracks for the movies "Selvi Boylum Al Yazmalım", "Devlerin Aşkı", "Dila Hatun", "Çiçek Abbas", "Güler misin, Ağlar mısın?" have become a part of our collective memories in Turkey, and taken their place in Turkish film music history as a reflection of the times. As the title suggests, the soundtrack for "Kırık bir aşk hikayesi" (a sad love story) is a sad, emotional melody, however hearing the music alone is not the same effect as experiencing it in the film.

This sountrack has reminded many of the soundtrack for "Rain Man" a multi instrumentalist, Berkay played all parts himself in the beginning, however he later began to make use of synthesizer and digital programming technology which resulted in this writer's opinion, a more mechanical less satisfying sound. The sountrack fort he judge of Bodrum, "Bodrum Hakimi" is derived from a Bodrum folksong and fits the story and character of the movie beautifully.

"The judge of Bodrum", Once again, the music is more meaningful experienced together with the movie "Love of the Gods" (Devleri Aşkı), music accompanying Turkish actress Türkan Şoray's dance in the film "Devlerin Aşkı" later became a hit single "Kusura Bakma" for Turkish superstar Turkish pop singer Sezen Aksu in her albüm "Allasmarladık".

İt is a little known in Turkey today that the special characteristics of the film music our ears have grown accustomed to has its origins in Karagöz Musikisi. In general, the wide variety of music accompanying images on the screen are known as sountrack or film music.

The film music of Cahit Berkay, both in its craftsmanship and it's thorough grasp of tradition, as well as its meeting the technical standards of western film making, will withstand the test

of time both in it's excellence and its influence. İt's an undeniable fact that today's movie sountracks have a life beyond the film themselves, and are more and more aimed at appealing to popular culture. From its humble beginnings entirely dependent on improvisation, Turkish film music has evolved into a highly specialized art, increasingly representative of the drama and spirit of the movies it accompanies.

Unfortunately today, insufficiencies in fine arts education and training of artists have hindered the further development of the art of film music, and are opening the door to a more ameteur level of production. Regarding the current lack of progress and inability to meet international standards Özdemir has said the following about Turkish film music:

Composers are not receiving training in specific subjects. One becomes a composer on one's own following his or her personal inclination. The time is upon us for the establishment of a formal education in film music composition. Education must be developed for film and marketing industry professionals. İt is our greatest hope and expectation that with a proper education, Turks will be able to demonstrate their talents and abilities in the international arena (Özdemir 1997). The further development of today's film music together with technical expertise will hopefully pave the way to eradicate these deficiencies in the future.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos Cilt: 4 Sayı:2
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / May-June-July-August Volume: 4 Issue: 2
2017
www.joimar.com

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARININ SINIF VE CİNSİYET DEĞİŞKENLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (BURDUR ÖRNEĞİ)

EXAMINATION OF ATTIDUES OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS TOWARDS PHYSICAL EDUCATION LESSON ACCORDING TO GENDER AND CLASS VARIABLES (BURDUR EXAMPLE)

[1]Mesut HEKİM, [2]Mehmet TOKGÖZ, [3]Yılmaz YÜKSEL

e-mail: mhekim@mehmetakif.edu.tr

ÖZET
Yapılan bu araştırtmada, ortaokul öğrencilerinin sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 73 kadın ve 74 erkek olmak üzere toplam 147 ortaokul öğrencisi dâhil edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarını belirlemek için Güllü & Güçlü (2009) tarafından geliştirilen ''Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği'' kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Öğrencilerin sınıflarına ve cinsiyetlerine göre dağılımlarının tespit edilmesinde frekans analizinden, sınıf değişkenine göre tutum puanlarının karşılaştırılmasında One Way ANOVA, cinsiyete göre tutum puanlarının karşılaştırılmasında Independent t Test kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre beden eğitimi dersine yönelik tutumları incelendiği zaman, öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$). Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum puanlarının kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiş, ancak cinsiyetler arasındaki söz konusu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Sonuç olarak ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir.
Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri, beden eğitimi, tutum

ABSTRACT
In this research, it was aimed to examine the attitudes of middle school students towards physical education lesson according to class and gender variables. A total of 147 middle school students, 73 female and 74 male, were included in the study. In order to determine the attitudes of the students towards the physical education lesson in the survey, "Physical Education Class Attitude Scale" developed by Güllü a& Güçlü (2009) was used. SPSS 22.0 program was used for statistical analysis of the data obtained in the research. OneWay ANOVA was used for comparison of attitude scores according to class variables, Independent t Test was used for comparison of attitude scores according to sex, from frequency analysis in determining the distribution of students according to their classes and genders. When the attitudes of the students to the physical education course were examined according to the class variable, it was determined that the attitudes of the students to the physical education course did not differ according to the grade level ($p> 0.05$). The attitude scores of the male students participating in the study were found to be higher than the female students, but the difference between the genders was not statistically significant ($p> 0.05$). As a result, it can be said that the attitudes of middle school students towards physical education and sports lessons did not show any significant difference according to gender and class variables.
Keywords: Secondary school students, physical education, attitude

JEL CODE: L83

[1]Okt. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Burdur, Türkiye
[2]Arş. Gör. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Burdur, Türkiye
3Arş. Gör. Erzurum Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzurum, Türkiye

GİRİŞ

Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin tarihsel geçmişi insanlık tarihi kadar eskidir. Tarihsel süreç içerisinde devletler spor faaliyetlerine önem vermiş, buna paralel olarak spor faaliyetleri devletlerin kültürel ve sosyal yapıları içerisinde önemli bir konuma gelmiştir. Bu durum insanların tarihin her döneminde spora ilgi duymalarına katkı sağlamıştır. Tarihsel süreç içerisinde gerek teknolojik gerekse de sosyal gelişmelere paralel olarak spor faaliyetlerinde de bazı değişimler yaşanmış, buna karşılık spor etkinlikleri insanların yaşamında önemli bir yer tutmaya devam etmiştir (Aslan & Okumuş, 2003).

Kavramsal açıdan ele alındığı zaman beden eğitimi; bireyin ruhsal, zihinsel ve fiziksel açıdan gelişimlerinin yanında bireyin sosyalleşmesine katkı sağlayan, bu yönleri ile genel eğitimin bir tamamlayıcısı olan bilinçli ve planlı faaliyetlerdir (Çelik & Pulur, 2011). Açak (2006) beden eğitimini "Vücudun sahip olduğu yapısal ve fonksiyonel özellikleri geliştiren, eklem ve kaslar arasındaki gelişimi kontrollü bir biçimde sağlayan, insanların serbest zamanlarını değerlendirmelerine, bedensel gücün ekonomik bir biçimde kullanılmasına ve vücudun sistemli bir biçimde hareket etmesine katkı sağlayan eğitim faaliyetleridir" şeklinde tanımlamıştır.

İnsanların yaşadıkları çevrede bulunan nesne ve olgulara yönelik tepki eğilimi "tutum" olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, gibi tutumlar insanların karşılaştıkları olay veya durumlar karşısında ortaya koymaları beklenen davranış biçimleridir. Ancak tutumun konusu sadece olgu ya da olaylar ile sınırlı değildir. Çünkü insanlar günlük yaşam içerisinde diğer insanlara, bir tasarıma, bir eşyaya ya da soyut bir olguya (mutluluk, mutsuzluk, yüce, iyi, kötü vb.) yönelik olarak da tutum geliştirebilmektedirler. İnsanların sahip oldukları tutumlar yaşanılan coğrafi bölgenin özelliklerine, kişinin bilgi düzeyine, toplumsallaşma süreçlerine ve yaşam deneyimlerine göre şekillenmektedir (İnceoğlu, 2010).

Eğitim sistemi içerisinde yer alan diğer derslere kıyasla farklı bir yapıya sahip olan beden eğitimi dersleri birçok araştırmacının dikkatini çekmiş, bu durum beden eğitimi dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenlere göre incelendiği araştırmaların artmasına zemin hazırlamıştır (Kangalgil ve ark., 2006). Öğrencilerin derslere yönelik tutumları ders başarılarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği için diğer derslerde olduğu gibi beden eğitimi derslerinde de öğrencilerin derse yönelik tutumlarının incelenmesi önemli bir husustur (Güllü & Güçlü, 2009).

Öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının olumlu yönde olması beden eğitimi öğretmenlerinin motivasyonlarını arttıran, bunun yanında öğretmenlerin dersleri daha verimli işlemelerine katkı sağlayan bir unsurdur. Ayrıca öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları öğretmenlerin derse yönelik ilgi ve motivasyonlarını da etkileyebilmektedir. Beden eğitimi dersine yönelik tutumların olumlu yönde olması öğretmenlerin derse yönelik motivasyonlarını arttırdığı için derslerin daha verimli işlenmesine emin hazırlamaktadır (Çelik & Pulur, 2011). Bu nedenle öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarını etkileyen unsurların iyi bilinmesi, beden eğitimi dersine yönelik tutumları olumsuz yönde etkileyen unsurların en aza indirilmesi beden eğitimi dersinin amaçlarına ulaşması açısından

oldukça önemlidir. Bu kapsamda yapılan bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Grubu

Yapılan bu araştırmaya 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı içerisinde Burdur il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 73 kadın ve 74 erkek olmak üzere toplam 147 öğrenci dâhil edil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, cinsiyet ve yaş gruplarına ilişkin bilgiler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımları

Sınıf Düzeyi	n	%
6	20	13,6
7	41	27,9
8	86	58,5
Total	147	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin 13,6'sının 6. sınıf, %27,9'unun 7. sınıf, %58,5'inin ise 8. sınıf öğrencisi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	73	49,7
Erkek	74	50,3
Toplam	147	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %49,7'sinin kadın, %50,3'ünün ise erkek öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Yaş Grupları	n	%
11	4	2,7
12	18	12,2
13	32	21,8
14	70	47,6
15	22	15,0
16	1	,7
Toplam	147	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %2,7'sinin 11 yaş, %12,2'sinin 12 yaş, %21,8'inin 13 yaş, %47,6'sının 14 yaş ve %15'inin 16 yaş grubunda olduğu bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının belirlenmesinde Güllü ve Güçlü (2009) tarafından geliştirilen "Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte bulunan maddelerden 11'i olumsuz (3, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 29, 30, 34, 35), 24'ü olumlu maddelerden meydana gelmektedir. Ölçek tek faktörden meydana gelmekte olup, ölçeğin güvenirlik çalışmasında ggvenirlik katsayısının 0.80 gibi yüksek bir değere sahip olduğu tespit edilmiştir. Ölçek 5'li Likert türünde olup, ölçek maddelerine verilen yanıtlar tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), kesinlikle katılmıyorum (1) şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 35 olup, en yüksek puan 175'tir. Ölçekten elde edilen puanın yüksek olması öğrencinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumunun yüksek (olumlu) olduğunu göstermektedir (Güllü ve Güçlü, 2009).

İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 22.0 veri analiz programında frekans, independent t test ve One Way ANOVA analizlerinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 4. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Tablosu

Sınıf	n	X	Ss	F	P
6	20	140,55	18,226	3,226	,076
7	41	141,17	19,620		
8	86	138,6	23,006		
Total	147	140,02	43,021		

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre beden eğitimi dersine yönelik tutumları incelendiği zaman, öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Independent T Test Tablosu

Cinsiyet	n	X	Ss	t	P
Kadın	73	139,22	22,621	,083	,052
Erkek	74	140,99	24,322		

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum puanlarının kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiş, ancak cinsiyetler arasındaki söz konusu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Elde edilen bu bulgulara göre öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde araştırmanın yapıldığı okullarda öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin benzer düzeyde karşılanmasının, bunun yanında tüm sınıflarda beden eğitimi derslerine aynı öğretmenlerin girmesinin ve ders işleyiş biçimlerinin tüm sınıflarda benzer olmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde sınıf değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelendiği çalışmalarda çelişkili bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Nitekim yapılan bazı çalışmalarda öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının benzer olduğu, bazı çalışmalarda ise anlamlı farklılık gösterdiği rapor edilmiştir (Kılıç, 2015; Çelik & Pulur, 2011; Alpaslan, 2008).

Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulguların aksine literatürde yer alan birçok çalışmada öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş (Ekici ve ark., 2011; Chung & Philips, 2002), tutum düzeyinin genellikle erkek öğrenciler lehine yüksek olduğu rapor edilmiştir (Çelik ve Pulur, 2011; Yiğit, 2011; Kılıç, 2015). Bunun yanında literatürde yer alan bazı çalışmalarda beden eğitimi ve spor dersine yönelik öğrenci tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Şişko & Demirhan, 2002; Doğan, 2011; Balyan ve ark., 2012). Bu kapsamda literatürde cinsiyet değişkenine göre elde edilen bulguların çelişkili sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Bu sonuçların ortaya çıkmasının temelinde araştırmaların yapıldığı okullarda beden eğitimi ve spor derslerinin işleniş biçimlerinin farklılık göstermesinin yattığı düşünülebilir.

Sonuç olarak, ortaokul öğrencilerinde beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumların sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuş, literatürde yer alan araştırma bulgularının da çalışmada elde edilen sonuçlar ile kısmen paralellik gösterdiği görülmüştür.

KAYNAKLAR

Açak, M. (2006). *Beden eğitimi öğretmeninin el kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Alpaslan, S. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi öğretmenlerinin sergilediği öğretim davranışlarına ilişkin algıları ve öğrencilerin bu derse karşı geliştirdikleri tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.

Aslan, M.F., & Okumuş, Y. (2003). *Tenis ile ilgilenen sporcuların sosyo ekonomik özellikleri*. Raket Sporları Sempozyumu. 31 Ekim – 01 Kasım, Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kocaeli.

Balyan, M., Balyan, Y.B., & Kiremitçi O. (2012). Farklı sportif etkinliklerin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum, sosyal beceri ve öz yeterlik düzeylerine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi, 14*(2), 196-201.

Çelik, Z., & Pulur, A. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı,115-121.

Chung, M.H., & Phillips, D.A. (2002). The relationship between attitude toward physical education and leisure-time exercise in high school students. *Physical Educator, 59*(3), 126-38.

Doğan, N. (2011). *Niğde ilinde bulunan farklı statüdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumları ve fiziksel uygunluk düzeylerinin araştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.

Ekici, S., Bayrakdar, A., & Hacıcaferoğlu, B. (2011). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8*(1), 829-839.

Güllü, M., & Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3*(2), 138-151.

İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim*. 5. Baskı. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.

Kangalgil, M., Hünük, D., & Demirhan, G. (2006). İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 17*(2), 48-57.

Kılıç, M. (2015). *Okul spor tesislerinin ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gedik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Şişko, M., & Demirhan, G. (2002). İlköğretim okulları ve liselerde öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*, 205-210.

Yiğit, A.Y. (2011). *Ortaöğretimde okullar arası spor müsabakalarına katılan öğrencilerin güdülenmişlik düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

The fact that the attitudes of the students towards the physical education course are positive is a factor that increases the motivation of the physical education teachers and contributes to the more efficient processes of the teachers. In addition, the attitudes of the students towards the physical education lesson can also affect the teachers' interest and motivation towards the lesson. Positive attitudes towards the physical education course are making sure that the lessons are processed more efficiently as the teachers increase their motivation towards the lessons (Çelik & Pulur, 2011). For this reason, it is very important to know the factors that

affect the attitudes of the students towards physical education and sports lesson and to attain the goals of the physical education lesson to decrease the elements that affect the attitudes towards the physical education lesson negatively. In this study, it was aimed to examine the attitudes of middle school students towards physical education class according to class and gender variables.

A total of 147 students, 73 female and 74 male students, were enrolled in this research during the 2016-2017 education year in the middle schools of Burdur province center. It was determined that 13,6 of the students participated in the survey were in the 6th grade, 27.9% in the 7th grade and 58.5% in the 8th grade students. It was determined that 49.7% of the students who participated in the survey were female, and 50.3% were male students. It was found that 2,7% of the students who participated in the survey were 11 years old, 12,2% 12 years, 21,8% 13 years, 47,6% 14 years and 15% 16 years old.

The "Physical Education Class Attitude Scale" developed by Güllü and Güçlü (2009) was used in determining the attitudes of the secondary school students attending to the study to the physical education lesson. The scale consists of 35 items. Of the items in the scale, 11 are negative (3, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 29, 30, 34, 35) and 24 are positive. The scale is composed of one factor and the reliability coefficient of the scale is found to be as high as 0.80. The scale is a 5-point Likert type and responses to the scale items are rated completely (5), agree (4), undecided (3), disagree (2), strongly disagree (1). The lowest score that can be obtained from the scale is 35 and the highest score is 175. The high score of the scale indicates that the attitude towards the physical education and sports lesson is high (positive) (Güllü and Güçlü, 2009). In the statistical analysis of the data obtained in the study, frequency, independent t test and One Way ANOVA analysis were used in SPSS 22.0 data analysis program.

When the attitudes of the students to the physical education course were examined according to the class variable, it was determined that the attitudes of the students to the physical education course did not differ according to the grade level ($p > 0.05$). The attitude scores of the male students participating in the study were found to be higher than the female students, but the difference between the genders was not statistically significant ($p > 0.05$). According to these findings, it was determined that the attitudes of the students towards the physical education lessons did not show any significant difference according to their genders.

It was determined that the attitudes of the students who participated in the research to the physical education and sports lessons did not show any significant difference according to the class levels they learned. At the basis of this result, it can be considered that the schools where the researches are conducted have similar expectancies of the students' physical education courses, as well as the same teachers in the physical education classes in all the classes and the similarities of the classrooms in all classes. In the literature, it is seen that contradictory findings are obtained in the studies in which the attitudes of the students towards the physical education lesson are examined according to the class variable. As a matter of fact, it has been

reported that the attitudes of the students towards the physical education lessons were similar in some studies and that they showed significant differences in some studies (Kılıç, 2015, Çelik & Pulur, 2011, Alpaslan, 2008).

It was determined that the attitudes of the students who participated in the research to the physical education and sports lessons did not show any significant difference according to the gender variable. Some studies in the literature, it has been determined that student attitudes towards physical education and sports lessons do not show any significant difference according to gender variables (Şişko & Demirhan, 2002, Doğan, 2011; Balyan et al., 2012).

As a result, it was found that the attitudes towards physical education and questioning in middle school students did not show any significant difference according to the class and gender variables, and the research findings in the literature were found to be partially in parallel with the results obtained in the study.